

มอบธรรมเป็นบรรณาการแด่

“มาเด้อ มาเอาบุญ” ฮีตสิบสอง

ผู้เขียน	บุญจันทร์ ครองยุทธ
ผู้เรียบเรียง	นุชจรินทร์ ครองยุทธภรณ์ น้อมจิตตรี ครองยุทธภรณ์
บรรณาธิการบริหาร	จารุวรรณ เวชตระกูล
บรรณาธิการ	พรเพ็ญ รัตนโพธิ์แสงศรี
กองบรรณาธิการ	ทีมงานคุณภาพสำนักพิมพ์วิซ
ออกแบบปก/รูปเล่ม	GRAPHIC งานวัด
ภาพประกอบ	TK TAKKY
ISBN	978-616-8056-87-5
พิมพ์ครั้งที่ ๑	มีนาคม ๒๕๖๕
ราคา	๑๐๐ บาท

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

“มาเด้อ มาเอาบุญ” ฮีตสิบสอง ©๒๐๒๒ บุญจันทร์ ครองยุทธ

จัดพิมพ์โดย

สำนักพิมพ์วิซ (ในเครือบริษัท วิซ กรุ๊ป (ไทยแลนด์) จำกัด)

๔๒๑/๔๘ แขวงบางขุนศรี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐๖-๓๓๖๒-๘๙๕๕

FB: Wish Publishing www.wishbookmaker.com

ผู้สนใจร่วมบุญหรือสนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือ

โปรดติดต่อ บริษัท วิซ กรุ๊ป (ไทยแลนด์) จำกัด

โทร. ๐-๒๔๑๘-๒๘๘๕, ๐๖-๓๓๖๒-๘๙๕๕

หรือ www.wishbookmaker.com

หรือสมทบเข้าบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกสิกรไทย

เลขที่ 695 2 31878 9

ชื่อบัญชี บริษัท วิซ กรุ๊ป (ไทยแลนด์) จำกัด

หมายเหตุ : หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นที่สืบทอดและถือปฏิบัติกันมา ซึ่งอาจจะมีเนื้อหาที่ไม่ตรงตามตำราหรือตรงตามท้องถิ่นอื่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

คำนำสำนักพิมพ์

บ้านชีทวน แห่งตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี หนึ่งในชุมชนโบราณที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมและสืบทอดอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีสานมาจนถึงปัจจุบัน ชุมชนโบราณแห่งนี้ไม่ปรากฏหลักฐานการก่อตั้งที่แน่ชัด ก่อนจะมาเป็น “ชีทวน” เรียกกันว่า “ชีซ่ง” มาก่อน แล้วแผลงมาเป็น “ชีซวน” และกลายมาเป็น “ชีทวน” ตามลำดับดังปัจจุบันนี้ ซึ่งมีความหมายตามภูมิโนเวศที่ลำนํ้าชีช่วงนั้นมีการไหลย้อนขึ้น ในปัจจุบันชาวชีทวนมีวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพชน แม้เวลาจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา แต่ลูกหลานชาวชีทวนต่างร่วมใจกันสืบสานและอนุรักษ์สิ่งที่บรรพบุรุษได้มอบไว้ให้คงอยู่กับท้องถิ่นตลอดไป

ความเชื่อในเรื่องวิญญาณและอำนาจลี้ลับของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการนับถือพระพุทธศาสนา เป็นรากฐานสำคัญของความเชื่อและความศรัทธาแห่งอีสานวิถี ก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมและประเพณีเฉพาะตน เป็นขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันมาจนกลายเป็นประเพณี ๑๒ เดือน หรือ **อีตลีสอง** มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบแทนบุญคุณของบรรพบุรุษและพิชิตพันธู์วิญญาณร้ายที่ได้หลอเลี้ยงชาวชีทวนให้มีความเป็นอยู่ที่อุดมสมบูรณ์

นอกจากนี้ **อีตลีสอง** ยังเป็นประเพณีที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของบ้านชีทวน อย่าง **ธรรมาสันสีงห์เทินบุษบกแห่งเดียวในประเทศไทย** ที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกของชาติ ณ **วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์** เป็นธรรมาสันสำหรับให้พระสงฆ์หนึ่งเทศน์มหาชาติในงานบุญเดือนสี่หรือบุญผะเหวด ประเพณีตักบาตรเทโวในวันออกพรรษา ณ **ขัวน้อย สะพานแห่งศรัทธา** รวมทั้งวัดสำคัญที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน เช่น **วัดทุ่งศรีวิไล วัดธาตุสวนตาล**

จาก **อีตลีสอง** ภูมิปัญญามรดกอันล้ำค่า สู่นั่งสี่ **“มาเด้อ มาเอาบุญ”** **อีตลีสอง** ผลงานการเขียนโดย **บุญจันทร์ ครองยุทธ (พ่อใหญ่จันทร์)** ปราชญ์ชาวบ้านผู้สั่งสมองค์ความรู้ด้านศาสนา ประเพณี และพิธีกรรม จากพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและครูบาอาจารย์ เป็นผู้ที่ได้ได้รับความเชื่อมั่นศรัทธาจากคนในชุมชนให้รับหน้าที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในบ้านชีทวน ซึ่ง **สำนักพิมพ์วิช** ได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมที่แสดงถึงธรรมานุชีวิตของชาวอีสาน และเพื่อสานต่อเจตนารมณ์ของผู้เขียนที่ต้องการสืบสานบุญประเพณี ความศรัทธาและความเชื่อที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดไปยังเยาวชนคนรุ่นหลัง จึงได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งความรู้ที่สามารถสืบค้นถึงวิถีชีวิตและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของชุมชนบ้านชีทวนต่อไป

ด้วยใจแห่งศรัทธาและน้อมเชิดชูในมรดกทางวัฒนธรรม
สำนักพิมพ์วิช

คำนำผู้เขียน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน ถือได้ว่าเป็นแหล่งรวมอารยธรรมเก่าแก่ล้ำค่าที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ที่แสดงให้เห็นถึงรากเหง้าและแก่นแท้ทางวัฒนธรรมอย่างมีเอกลักษณ์ชัดเจน อบอุ่นไปด้วยกลิ่นอายของวัฒนธรรมประเพณีอันงดงามทรงคุณค่า ผสมผสานกับวิถีชีวิตของผู้คน ความเกื้อกูลมีน้ำใจ การช่วยเหลือแบ่งปัน และความสามัคคีกันของคนในชุมชน ทั้งเรื่องความเชื่อ ความศรัทธาที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงมาจากศาสนา หล่อหลอมรวมกับความเชื่อในคำสั่งสอนของบรรพบุรุษที่มีมาแต่โบราณ ไม่เว้นแม้กระทั่งความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ วิญญาณ และชีวิตหลังความตาย และที่ขาดเสียไม่ได้ คืออาหารพื้นบ้านของคนอีสาน ทั้งหลายเหล่านี้ต่างเป็นเอกลักษณ์สำคัญ อันสะท้อนถึงเรื่องราวของชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นทั้งสิ้น นับเป็นมนต์เสน่ห์ที่สุดคลาสสิกที่ยังสามารถดึงดูดผู้คนต่างถิ่นให้แวะไปเยือนแล้วประทับใจไม่รู้ลืม

“บุญฮีตสิบสอง” คำว่า ฮีต มาจาก จารีต หมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ส่วน สิบสอง หมายถึง เดือนทั้ง ๑๒ เดือน ฮีตสิบสอง จึงตีความได้ว่า เป็นงานบุญประเพณีของคนอีสานที่จัดขึ้นในแต่ละเดือนตามรอบปี และจากความหลากหลายทางความเชื่อความศรัทธาส่งผลทำให้รายละเอียดด้านพิธีกรรมและการยึดถือปฏิบัติของแต่ละชุมชนในภาคอีสานอาจแตกต่างกันไป สิ่งผู้เขียนจะขอลำถึงในหนังสือเล่มนี้ จึงเป็นเพียงบุญประเพณีและวิถีปฏิบัติประจำท้องถิ่นที่มีครูบาอาจารย์ได้บอกกล่าวสืบต่อกันมาในชุมชนตำบลสีทวนเท่านั้น ไม่ได้มีเจตนาพาดพิงเกี่ยวข้องกับชุมชนอื่นใด หรือไม่สามารถนำไปเป็นบรรทัดฐานในชุมชนอื่นของภาคอีสานได้ เจตนาของผู้เขียนที่จัดทำขึ้น เพียงเพื่อจุดประสงค์ต้องการสืบสานบุญประเพณี ความเชื่อความศรัทธาที่บรรพบุรุษได้อบรมสั่งสอนมาแต่โบราณให้เยาวชนคนรุ่นหลัง รวมถึงผู้สนใจได้ศึกษาให้รู้ถึงวิถีจัดงานและพิธีกรรมของการทำบุญประจำท้องถิ่น ที่เรียกกันว่า “ฮีตสิบสอง” ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยมีความเชื่อว่าการเป็นการป้องกันเภทภัย ขจัดสิ่งเลวร้ายให้ห่างไกลจากคนในหมู่บ้าน และเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ

ทำยนี้ ขอโน้มรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัย อันมีพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง พระคุณของคุณพ่อคุณแม่ ครูบาอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ กราบขอบพระคุณพ่อใหญ่ อาจารย์ครุณี พ่อใหญ่อาจารย์ลอด ที่ได้กรุณาชี้แนะและถ่ายทอดความรู้ทั้งหมดนี้ให้ผู้เขียน หวังใจเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะสามารถแทรกซึมเข้าสู่หัวใจของคนรุ่นใหม่ได้บ้าง ไม่มากก็น้อย

บุญจันทร์ ครองยุทธ (พ่อใหญ่จันทร์)

ผู้ร่วมสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีบ้านสีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
เขียนเมื่อ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑, ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ (วันมาฆบูชา)

หมายเหตุ : คำกล่าวนำภาษาบาลีในเล่มนี้ เป็นการเขียนแบบสืบทอดกันมา ตามลักษณะ “คำพูดนำทำพิธี” ในภาษาท้องถิ่นอีสาน จึงคงอนุรักษ์ไว้และใช้เฉพาะในพื้นที่เท่านั้น ส่วนผู้รู้แจ้งในนิติติกาฯ ก็พึงใช้ตามที่นิยมนั้นแล

สารบัญ

ความเป็นมาของประเพณีฮีตสิบสอง	๙
• การแห่พระธรรมเทโว	๑๐
• งานเลี้ยงเจ้าปู่บ้านคูเมือง (ปู่ตา)	๑๐
• งานเปิดทองหลวงพ่อพระพุทธรวิเศษ	๑๐
• การตั้งโต๊ะหมู่บูชา	๑๑
• การผูกสายสิญจน์กับฐานพระพุทธรูป	๑๒
• การตั้งพระพุทธรูป	๑๒
• การปูอาสนะ	๑๒
• การตั้งตาลปัตร	๑๓

บุญประเพณี ฮีตสิบสอง	๑๔
๑. บุญเดือนอ้าย : บุญเข้ากรรม	๑๖
๒. บุญเดือนยี่ : บุญคูณลาน	๑๗
๓. บุญเดือนสาม : บุญข้าวจี๋-ก๋อเจ็ดยี่ข้าวเปลือก	๑๘
๔. บุญเดือนสี่ : บุญมหาชาติ (บุญผะเหวด)	๒๔
๕. บุญเดือนห้า : บุญสงกรานต์	๔๖
๖. บุญเดือนหก : บุญบั้งไฟ	๕๔
๗. บุญเดือนเจ็ด : บุญสวดบ้าน (บุญเบิกบ้าน)	๖๔
๘. บุญเดือนแปด : บุญเข้าพรรษา	๖๗
๙. บุญเดือนเก้า : บุญข้าวประดับดิน	๗๓
๑๐. บุญเดือนสิบ : บุญฉลาก หรือบุญข้าวสาก	๗๗
๑๑. บุญเดือนสิบเอ็ด : บุญออกพรรษา	๘๖
๑๒. บุญเดือนสิบสอง : บุญกฐิน	๘๘

งานบุญเพิ่มเติม	๙๒
• บุญผ้าป่า	๙๔
• การจัดงานอุปสมบท	๙๖
• การจัดพิธีศพ	๑๐๐
• การย้ายอัฐิ	๑๑๓

หมายเหตุ : งานพิธีการทุกประเภทตามข้างต้นจะเริ่มต้นขึ้นได้ ต้องผ่านการประชุมหารือร่วมกันของคนในหมู่บ้านหรือในชุมชนเสียก่อน เพื่อลงมติวางแผนกำหนดวันในการจัดงานตามความเหมาะสม และต้องกราบนิมนต์พระสงฆ์ประกอบพิธีกรรม ยกเว้นงานที่ไม่อาจทราบล่วงหน้า หรืออาจเกิดขึ้นได้อย่างกะทันหัน เช่น งานศพ

■ “อย่าสืโลเสยถัม พงค์ขันธ์ขี้่นองเก่า
จยาสิสะเฒ่าเชื่อ ไปยงอญ์จันดี”

อย่าได้ทอดทิ้งญาติพี่น้องวงศ์ตระกูลตนเอง
แล้วมัวไปยกย่องชื่นชมเห็นคนอื่นดีกว่า สำคัญกว่าญาติพี่น้องของตน

ความเป็นมา ของประเพณี ฮีตสิบสอง

“ฮีตสิบสอง” เป็นการทำบุญในแต่ละเดือนของทุกปีโดยหมุนเวียนกันไปตามฤดูกาล ประเพณีนี้ได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันมาแต่โบราณ ซึ่งบางท้องถิ่นยังคงมีการทำบุญลักษณะนี้สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง แต่ในหลายพื้นที่ ประเพณีนี้ค่อย ๆ เลือนหายไปตามยุคสมัย ในที่นี้จะขอลำถึงเฉพาะส่วนของบุญประเพณีและพิธีกรรม หยิบยกมาเพียงส่วนสำคัญที่ยังคงเป็นวิถีปฏิบัติในปัจจุบันของชาวชุมชนตำบลชีทวน อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานีเท่านั้น นอกจากบุญประเพณีฮีตสิบสองแล้ว หมู่บ้านชีทวนยังมีงานเฉลิมฉลองพิเศษที่สำคัญไม่แพ้กันอีกด้วย โดยจะขอนำมาเล่าสู่กันฟังอย่างย่อ ๆ พอสังเขป ก่อนเข้าสู่เนื้อหาหลัก ดังนี้

• การแห่พระธรรมเทโว

การแห่พระธรรมเทโว หรือที่ภาษาชาวบ้านเรียกว่า “แห่พระเทโว” เป็นการแห่องค์พระพุทธรูปโดยใช้คนหามแบกคนละมุม รวม ๔ คน แล้วยแห่ไปรอบ ๆ หมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้ทำน้ำอบน้ำหอมมาส่งน้ำพระพุทธรูป มีจุดประสงค์หลักเพื่อขอฝนช่วยเพิ่มความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวบ้านซึ่งเชื่อว่าเป็นการขอพรจากเหล่าทวยเทพเทวดา ให้ช่วยดลบันดาลฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล พืชพันธุ์ธัญญาหาร เรือกสวนไร่นาจะได้มีความอุดมสมบูรณ์

น้ำอบน้ำหอมที่นำมาส่งน้ำพระนั้น ส่วนใหญ่ชาวบ้านมักจะเด็ดเอาดอกมะลิ ดอกพุทธรักษา ดอกดาวเรือง หรือดอกบานไม่รู้โรย ส่วนใหญ่มักเป็นไม้ดอกที่ชาวบ้านปลูกไว้เองมาโรยใส่ในขันน้ำใบใหญ่ แล้วใส่น้ำอบน้ำหอม หรือเทแป้งหอมลงไป เตรียมรอเอาไปส่งน้ำพระพุทธรูปตอนที่มิชบวนแห่ผ่านมาตามถนนใหญ่ในหมู่บ้านนั่นเอง

• งานเลี้ยงเจ้าปู่หมู่บ้านคูเมือง (ปู่ตา)

เป็นพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวบ้านชีทวน ว่ามีพ่อปู่ หรือที่ชาวบ้านรู้จักกันดีในชื่อ “ปู่ตา” ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพนับถือมาก เสมือนเป็นปู่แก่ประจำหมู่บ้านชีทวนที่คอยเฝ้าดูแลปกป้องรักษาหมู่บ้านรวมถึงชาวบ้านให้มีความร่มเย็นเป็นสุข การจัดงานเลี้ยงเจ้าปู่ก็เพื่อขอฝนในฤดูทำนาให้แก่ชาวบ้าน และเป็นการบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้รับทราบ จะมีการเสี่ยงทายไม้สั้นไม้ยาวผ่าน “พ่อเฒ่าจ้ำ” *ว่าในปีนั้นน้ำจะน้อยหรือจะมาก นาในที่ดอนหรือนาในที่ลุ่มจะอุดมสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด ศาลของเจ้าปู่นี้ ตั้งอยู่บริเวณหน้าปากทางเข้าหมู่บ้านชีทวน หากใครขับรถผ่านไปมามักจะบีบแตรหรือยกมือไหว้เพื่อแสดงความเคารพอยู่เสมอ

หมายเหตุ : *พ่อเฒ่าจ้ำ หมายถึง คนที่เป็นตัวแทนในการเสี่ยงทาย

• งานปิดทองหลวงพ่อพระพุทธรวิเศษ

พระพุทธรวิเศษเป็นพระพุทธรูปปางนาคปรก ศิลปะเก่าแก่สมัยทวารวดี แกะสลักด้วยศิลาแลง หน้าตักกว้าง ๒๒ นิ้ว สูง ๓๙ นิ้ว อายุกว่า ๑,๐๐๐ ปี ประดิษฐานอยู่ในอุโบสถวัดทุ่งศรีไค บ้านชีทวน มีพุทธคุณศักดิ์สิทธิ์ ในเรื่องการขอมูร มักจะได้สมหวัง สมดังใจ จนเป็นที่กล่าวขานเลื่องลือไปไกลถึงต่างแดน

งานเปิดทองหลวงพ่พระพุทธรวิเศษ จะมีการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญเพื่อความ เป็นสิริมงคลของชาวบ้าน โดยถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของชาวชุมชนตำบล ชีทวนและชาวบ้านใกล้เคียงมายาวนาน ปัจจุบัน วัดทุ่งศรีวิไลได้รับการบูรณะโดย รวมใหม่ทั้งหมด วิจิตรงดงามมาก จากผู้มีจิตศรัทธาในองค์หลวงพ่พระพุทธรวิเศษ จากหลากหลายสถานที่ที่ได้เดินทางมาสักการะเพื่อขอพร บ้างก็บนบานศาลกล่าว เพื่อขอให้สิ่งที่ตนนึกคิดเอาไว้สมดังใจปรารถนา โดยเฉพาะเรื่องการขอลูกกับองค์ หลวงพ่ จะเป็นที่เลื่องลือกล่าวขานกันอย่างมาก ดังนั้นแล้ว การจัดงานพิธีดังกล่าว จึงเป็นงานมงคลที่สำคัญอีกงานหนึ่งซึ่งชาวบ้านตำบลชีทวนทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ยกให้ เป็นงานประจำปีที่ต้องกระทำกันมาตลอดจวบจนปัจจุบัน

โดยทั่วไปสำหรับการจัดงานบุญประเพณี หรือจัดงานพิธีกรรมทางศาสนา ต่าง ๆ นั้น จะต้องมีการตั้งโต๊ะหมู่บูชา และกราบนมิตพระสงฆ์เพื่อสวดประกอบ พิธีกรรมอยู่เสมอ จะมีการเตรียมสิ่งของและอุปกรณ์ประกอบพิธีดังนี้

• การตั้งโต๊ะหมู่บูชา

จัดแบ่งย่อยออกเป็น ๗ และ ๙

- พระพุทธรูป ๑ องค์
- แจกัน ๑ คู่
- กระจ่างรูป ๑ กระจ่าง
- ชั้นใสน้ำมนต์ ๑ ใบ
- ผ้าบังหลัง ๑ ชุด
- ดอกไม้, รูป, เทียน, น้ำมนต์
- ชุดโต๊ะหมู่บูชา
- เชิงเทียน ๑ คู่
- ตาลปัตร ๑ ชุด
- สายสิญจน์ ๑ มัด
- เทียนชั้นห้า ๑ ชุด

สิ่งที่ต้องเตรียมสำหรับพระสงฆ์ (ตามจำนวน)

- อาสนะพระสงฆ์
- หมอนสามเหลี่ยม (ถ้ามี)
- กระดาษเช็ดมือ
- ถาดรองแก้ว
- น้ำเปล่า
- กระติกน้ำแข็ง
- กระจาด
- น้ำหวาน

• การผูกสายสิญจน์กับฐานพระพุทธรูป

การผูกด้ายสายสิญจน์ที่ฐานพระพุทธรูป ให้ผูกลักษณะทบมวยไว้ (เงื่อนไขที่สามารถคลายออกได้ง่าย) เนื่องจากหากจะทำพิธีกรรมอย่างอื่นประกอบด้วย จะได้คลายเชือกที่ผูกได้ง่าย หรือถ้ามีกองบุญงานกฐินผ้าป่า หรืองานอื่น ๆ ที่มีการสวดเจริญพระพุทธมนต์ให้เอาสายสิญจน์โยงออกจากพระพุทธรูป ไปผูกเข้าร่วมกับกองบุญนั้น ๆ ก่อน แล้วจึงโยงกลับมานอกทางด้านหลังพระพุทธรูป แล้วดึงไปคล้องกับขันน้ำมนต์อีกครั้ง โดยต้องเวียนสายสิญจน์แบบวนด้านซ้ายเท่านั้น (วงขวาถือว่าเป็นอัปมงคล)

• การตั้งพระพุทธรูป

หมายเลข ๑	พระพุทธรูป
หมายเลข ๒	แจกันดอกไม้ (ซ้าย-ขวา)
หมายเลข ๓	เชิงเทียน (วางกลาง)
หมายเลข ๔	วางขันหมากเบ็ง (ถ้ามี) หากไม่มีจะประดับดอกไม้แทนก็ได้
หมายเลข ๕	กระถางรูป (วางกลาง)
แจกันดอกไม้	หมายถึง กำแพงพิงกับพระพุทธรูป
เทียน	หมายถึง พระธรรม ตั้งอยู่หน้าพระพุทธรูป
รูป	หมายถึง พระพุทธเจ้า

หมายเหตุ : ดูการจัดวางได้ในหน้า ๑๐๑ (แบบชุด ๗ และแบบชุด ๙)

ก่อนเริ่มพิธีการ ผู้นำพิธีจะกล่าวเชิญประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ส่วนใหญ่แล้ว ในพิธีปฏิบัติจริงมักจะนิยมจุดเทียนก่อนจุดธูป แม้ธูปจะหมายถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตาม แต่หากยึดตามความหมายที่แท้จริงแล้ว พระธรรมคำสอนนั้นเกิดมาก่อนนานแล้ว และพระพุทธเจ้าเป็นผู้ค้นพบพระธรรมอีกครั้งในช่วงจุดเทียน ให้เริ่มจุดจากด้านซ้ายของคนจุดก่อน แล้วจึงจุดด้านขวาตามหลังจากนั้นจึงจุดธูป แล้วตามด้วยอื่น ๆ (ถ้ามี)

• การปูอาสนะ

การปูอาสนะให้ปูตามจำนวนพระสงฆ์ งานมงคลต่าง ๆ มักนิยมนิมนต์พระ ๙ รูป ถือว่าเป็นเลขมงคล เชื่อว่าทำให้ก้าวหน้า ก้าวไกล นอกจากนั้นจะนิมนต์

ตามที่เจ้าภาพต้องการ แต่ไม่ควรต่ำกว่า ๕ รูป จึงจะถือว่ามีความเป็นสงฆ์บริบูรณ์

• การตั้งตาลปัตร

การตั้งตาลปัตร ให้ตั้งทางด้านขวามือของประธานสงฆ์ ด้านบนถาดน้ำชั้น ๕ นิยมวางด้านขวา ติดกับชั้นน้ำมนต์ กระโถนในหัววางอยู่ด้านบน เทียนน้ำมนต์ให้วางอยู่ปากชั้นน้ำมนต์ เมื่อได้เวลาเข้าสู่พิธี พิธีกรจะกล่าวนำเชิญประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยเพื่อเป็นเกียรติ จุดเทียนชนวนให้ประธานสงฆ์ตั้งสายสิญจน์ ประธานในพิธีกราบพระรัตนตรัยเรียบร้อยแล้วกลับไปนั่งประจำที่ จากนั้นพิธีกรจะพากล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล เมื่อรับศีลเรียบร้อยแล้วต่อด้วยการอาราธนาพระปริตร เป็นหน้าที่ของพิธีกร พระสงฆ์องค์ที่ ๒ จับตาลปัตรแล้วกล่าวบทสวดชุมนุมเทวดา เสร็จแล้วพระสงฆ์ตั้งมณฑล ไปจนถึงนะโม ๘ จบ

พอสวดขึ้น **อะเสวณา...** ให้เข้าไปจุดเทียนน้ำมนต์ให้พระประธานสงฆ์พร้อมพระเคนชั้นน้ำมนต์ เมื่อจุดเทียนน้ำมนต์เสร็จแล้ว กลับมานั่งที่จนกว่าจะกล่าวมณฑลเสร็จ เมื่อพระสงฆ์กล่าว **ภะวะตุ สัพ...** จึงเป็นอันเสร็จพิธี

หากเป็นงานขนาดเล็ก พิธีกรจะนำกล่าวถวายทาน โดยจะแยกคำถวายทานออกแต่ละอย่างว่าเป็นบุญเกี่ยวกับงานใด เช่น งานกฐิน ผ้าป่า หรือการทำบุญอุทิศ ส่วนคำถวายทานจะแตกต่างกันออกไป หากเป็นการถวายสังฆทาน หลังพิธีกรกล่าวถวายทานจบแล้ว พระสงฆ์จะสวดสังกอนิจจาบังสกุล แต่ถ้าเป็นงานอุทิศ จะเผากรวดชื้อผู้ตาย และหากมีผ้าบังสกุลก็นำมาถวายพระสงฆ์ จากนั้นจึงยกข้าวปลาอาหารถวายพระสงฆ์ หรืออาจมีปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย แล้วกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ ถือเป็นอันเสร็จพิธี

คำถวายทานอุทิศ

อิมานิ มะยัง ภันเต มะตะกะภัตตานิ ฯ

คำถวายทานไม่อุทิศ

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ ฯ

หมายเหตุ : คำถวายทานตามข้างต้นนี้ พระสงฆ์ต้องอุปัชฌาย์โลกนักร่วมด้วย หากไม่อุปัชฌาย์โลกนักร่วมถือว่าเป็นบาป คำขึ้นต้นถวายทานแบบสนนามของ พระอุปัชฌาย์วงศ์คือ... ทานัง เม ประสิทฺถัง สุทินนัง ะตะเมทานัง อาสาวะ ชะยะวะหังโหตุ **ปัจจุပ္ปญะกาเล** คำถวายทานนี้ พระสงฆ์ไม่ต้องแจกก็ได้ ไม่เป็นบาป คือไม่ต้องอุปัชฌาย์โลกนักร่วม

บุญประเพณี ฮีตสิบสอง

บุญเดือนอ้าย บุญเข้ากรรม

บุญเดือนอ้าย หมายถึง บุญเดือนหนึ่ง (เดือนธันวาคม) หรือที่ชาวบ้านเรียก “บุญเข้ากรรม” เมื่อครั้งก่อน สมัยผู้เขียนยังบวชเรียนศึกษาพระธรรมวินัยอยู่กับหลวงปู่หนู คัมภีโร* หรือ พระครูคัมภีระภูมัจารย์ อดีตเจ้าอาวาสวัดทุ่งศรีวิไล พระอริยสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นพระเกจิอาจารย์ที่เก่งด้านมุลักัจายนะ ท่านเล่าให้ฟังว่า บุญเดือนอ้ายนี้เป็นงานพิธีทำบุญถวายพระสงฆ์ในช่วงจำพรรษาครบไตรมาส (เข้าพรรษา ๓ เดือน) ออกมาพอดี พิธีนี้จึงจัดขึ้นในช่วงที่ออกพรรษาแล้ว เพื่อให้พระสงฆ์รู้สึกถึงสิ่งที่ตนได้ทำผิดทางพระวินัยไว้โดยจัดให้เข้ากรรมหนักบ้างเบาบ้างตามสมควร แต่ในสมัยปัจจุบันไม่ค่อยนิยมกระทำกันแล้ว

หมายเหตุ : เดือนอ้าย หมายถึง เดือน ๑ นับตามปฏิทินจันทรคติไทย เดือน ๑ หรือเดือนอ้าย มักเริ่มในเดือนพฤศจิกายนหรือธันวาคม

*หลวงปู่หนู คัมภีโร หรือ พระครูคัมภีระภูมัจารย์ อดีตเจ้าอาวาสวัดทุ่งศรีวิไล (ศิษย์ของหลวงปู่วงศ์ หรือพระอุปัชฌาย์วงศ์ วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ บ้านชีทวน) หลวงปู่หนูเป็นพระอริยสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เคารพศรัทธาพระวินัย เป็นครูสอนนักธรรมปริยัติ สอนหนังสือตัวธรรม อักษรขอม และมุลักัจายนะให้กับพระสงฆ์และสามเณรที่มาขอเป็นศิษย์ท่าน เป็นพระอาจารย์ที่ได้รับความเคารพยำเกรงเป็นอย่างมาก ได้รับพระราชทานเป็นพระครูสัญญาบัตรในราชทินนาม ที่ พระครูคัมภีระภูมัจารย์ (หนู คัมภีโร) ทั้งได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ และเจ้าคณะตำบลชีทวน ปกครองหมู่คณะสงฆ์ชีทวน จนกระทั่งมรณภาพ ใน พ.ศ. ๒๕๒๕ รวมสิริอายุ ๙๗ ปี ๗๗ พรรษา (ตามใบสุทธิ)

บุญเดือนยี่ บุญคูณลาน

บุญเดือนยี่ หมายถึง บุญเดือนสอง (เดือนมกราคม) หรือตามที่ชาวบ้านเรียก “**บุญคูณลาน**” จุดประสงค์เป็นการทำบุญเพื่อรำลึกถึงบุญคุณของข้าวหรือพระแม่โพสพที่ได้ช่วยเหลือเลี้ยงชีวิตมาจนเติบโตใหญ่ ตามคำกล่าวมาแต่สมัยโบราณ

บุญคูณลาน มีความหมายถึง ข้าวที่ไม่มีลาน ข้าวที่หากองข้าวไม่ได้ ในสมัยนี้ หลายหมู่บ้านไม่ค่อยนิยมทำบุญเดือนยี่เช่นนี้กันแล้ว ส่วนใหญ่จะยกออกไปทำรวมกันกับบุญเดือนสาม นั่นคือ บุญก่อเจดีย์ข้าวเปลือก อันจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

หมายเหตุ : เดือนยี่ หมายถึง เดือน ๒

บุญเดือนสาม บุญข้าวจี๋-ก๋อเจดีย์ข้าวเปลือก

บุญเดือนสาม เป็นประเพณีทำบุญที่ชาวบ้านให้ความนิยมศรัทธา ในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จสิ้นลง ก่อนจะเริ่มต้นเข้าสู่เดือน ๓ (ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๓) ผู้นำหมู่บ้านพร้อมคนเฒ่าคนแก่ ตลอดจนชาวบ้านจะนัดประชุมกันเพื่อเริ่มงาน “บุญข้าวจี๋” หรือการก๋อเจดีย์ข้าวเปลือก นับเป็นงานประจำปีที่บ้านให้ความสำคัญเป็นอย่างมากอีกงานหนึ่ง เนื่องจากข้าวถือเป็นปัจจัยสี่ เป็นอาหารหลักสำคัญที่มาช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตให้อยู่รอด จะมีการนัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือถึงการจัดงานของคนในหมู่บ้านอย่างพร้อมเพรียง เพื่อกราบนิมนต์พระสงฆ์ในหลายวัดมาร่วมบุญพร้อมแสดงพระธรรมเทศนา ซึ่งจะมีการออกหนังสืออุทิศกรรมนิมนต์และแต่งตั้งคณะกรรมการในแต่ละฝ่ายดูแลพิธีในบุญข้าวจี๋-ก๋อเจดีย์ข้าวเปลือกนี้ด้วย พิธีการมีดังนี้

วันรวมตัว

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพลพระสงฆ์

เวลา ๑๖.๐๐ น. แห่ดอกไม้บุญข้าวจี๋ เพื่อมาบูชาเทพเจ้า

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระสงฆ์สวดเจริญพระพุทธรูปเพื่อความเป็นสิริมงคล มีการรับบริจาคทานถวายข้าวเปลือกกรรมถึงจุดปัจจัยอื่น ๆ เช่น เผือก มัน ต้นกล้วย ต้นอ้อย เทียน ส่วนด้ายสายสิญจน์จะใช้การโยงเหมือนกับศาสนพิธีในครั้งก่อน ที่สำคัญและขาดไม่ได้ คือ ต้องมีพานบายศรีสู่ขวัญของพระแม่โพสพเพื่อทำพิธีเรียกวพระแม่โพสพ ตามความเชื่อของชาวบ้านเชื่อว่า พระแม่โพสพกำลัง

หลงทางพลัดพรากไป เพราะถูกยาย ถูกแม่หม้ายเสียนดีแล้วพากันโยยบินหนีไป เป็นหัวเผือกหัวมันในป่าดงพงไพรอยู่นั้น ให้ท่านคืนกลับมาสู่ที่เหมาะสมที่ควร มา หล่อเลี้ยงอินทรีย์ของผู้คนและพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

หลังจากนั้น ในวันถัดมา ชาวบ้านจะไปรวมตัวกันในตอนตี ๔ เพื่อก่อ กองไฟจี้ข้าว รับประทานเพื่อให้ชาวบ้านร่วมกันทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหาร เข้า มีกรกล่าวคำถวายทานบุญข้าวจี๋ดังนี้

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆ์สสะ
โธโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ปิณทะนิ
ปะระโกชะนานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ
สุขายะ

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวาย
ภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แต่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระ
ภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของพวก
ข้าพเจ้า เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอด
กาลนานเทอญ

จากนั้น พระสงฆ์สวดอนุโมทนาทาน หลังจากพระสงฆ์ฉันเสร็จ จะเป็นการ เลี้ยงญาติโยมที่มาร่วมงาน แล้วกราบนิมนต์พระสงฆ์เพื่อแสดงธรรมเทศนาฉลอง บุญข้าวจี๋ ต่อด้วยพิธีบายศรีสู่ขวัญข้าวแต่พระแม่โพสพ สำนวญตรวจจตุญาติโยมที่มา ร่วมงานว่ารับศีลกันครบหมดหรือยัง หากครบทุกคนแล้วจึงอาราธนาแสดงธรรม สู่ขวัญข้าวต่อไป ดังนี้

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว

**อิมานิ มะยัง ภันเต ธัญญานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ
โธเณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ธัญญานิ
สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ
สุขายะ**

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวาย
ธัญญาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แต่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระ
ภิกษุสงฆ์จงรับ ธัญญาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายนี้ของพวก
ข้าพเจ้า เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอด
กาลนานเทอญ

เมื่อการแสดงธรรมจบลง จะเป็นการถวายพีชพันธุ์ธัญญาหารเจดีย์
ข้าวเปลือกแต่พระสงฆ์ จากนั้น พระสงฆ์จะนำข้าวเหล่านั้นคืนกลับให้แก่ชาวบ้าน
โดยชาวบ้านจะหยิบเอาข้าวและธัญญาหารคนละเล็กคนละน้อย เพื่อนำไปใส่ใน
ยุ้งฉางข้าวที่บ้านของตนเองให้เกิดความสิริมงคล ตามคำกล่าวที่ว่า “กินอย่า
ให้บ่ก จกอย่าให้ลง” ให้เลี้ยงชีวิตต่ออินทรีย์ของมนุษย์ในชาติ ช่วยหล่อเลี้ยง
พระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนยาวนานสืบต่อไป

หลังจากนั้น กรรมการหมู่บ้านจะทำการจำหน่ายข้าวดังกล่าวให้แก่ชาวบ้านที่ซื้อกินในราคาถูก ด้านพระสงฆ์ก็แสดงธรรมนิทานว่าด้วยเรื่องของพระพุทธร่องค์ลงมาจุติเกิดเป็นมนุษย์ในแต่ละชาติภพต่อไป ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องในเชิงสอนสั่งแนวจรรโลงจิตใจ เสร็จจากนี้ชาวบ้านจะพร้อมใจกันถวายภัณฑ์เทศน์หรือถวายปัจจัยแด่พระภิกษุสงฆ์แต่ละภัณฑ์

จบจากพิธีการนี้ พิธีกรจะพาชาวบ้านกราบขอคารวะ ขอโทษในสิ่งต่าง ๆ ที่ได้กระทำในอดีตที่ผ่านมา ขอให้เป็นบาปเป็นกรรมแก่กันและกัน พระสงฆ์รับอนุโมทนาประพรมน้ำมนต์ ถือเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีบุญข้าวจี๋-ก้อเจดีย์ข้าวเปลือกตามประเพณีบุญเดือนสาม และที่ได้ยกการทำบุญคุณลานในบุญเดือนสองมาทำร่วมกันกับบุญเดือนสามนี้ เพราะในสมัยปัจจุบันข้าวไม่ต้องมีลานแล้ว เนื่องจากข้าวเปลือกถูกเก็บเกี่ยวโดยรถเกี่ยวข้าว พอเกี่ยวเสร็จก็นำมาผึ่งตากให้แห้งแล้วเก็บขึ้นยุ้งฉางได้ทันทีซึ่งไม่เหมือนในสมัยก่อนที่จะเป็นการเกี่ยวข้าวโดยใช้แรงคนลงแขกเกี่ยวข้าว เก็บเกี่ยวได้เท่าไรก็ต้องเอาไปพักในลานข้าวก่อนเพื่อตีข้าวให้หลุดจากรวง และกองข้าวเปลือกที่ได้ไว้ในลานข้าว ค่อยเก็บขึ้นยุ้งฉาง

วันสำคัญเดือน ๓ : เดือน ๓ วันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ วันมาฆมาส หรือวันมาฆบูชา เป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนา วันที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ ชาวบ้านจะเข้าวัดถวายภัตตาหารเช้า ตักบาตรทำบุญร่วมกันตอนเย็นร่วมกันฟังธรรมวัตรเย็น และเวียนเทียนรอบองค์พระธาตุสวนตาล ยกเว้นปีใดเป็นปีอธิกมาส คือมีเดือน ๘ สองหน จะเปลี่ยนจากวันมาฆบูชา เป็นเดือน ๔ ขึ้น ๑๕ ค่ำแทน

■ “คนเข้าได้ฮีซ้าง
ทางฮ่มเป็นพระยา
อย่าได้ลืมคนทุกซ์
ผู้ขี่ควายคอนกล้า”

ถ้าได้ดิบได้ดี
หรือได้เป็นใหญ่เป็นโตในอนาคตแล้ว
ก็อย่าได้หลงลืมผู้คนรอบข้าง
ที่ยากจนกว่าตน - อย่าหลงลืมตน

บุญเดือนสี่ บุญมหาชาติ (บุญพะเหวด)

• ที่มาพอสังเขปของงานบุญพะเหวด

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า พระมาลัยเดินทางไปถวายสักการะพระธาตุเกตแก้วจุฬามณีที่ดาวดึงส์ แล้วได้ไปพบกับเหล่าเทวดากลุ่มที่ ๑* ซึ่งพากันมาสักการะองค์พระธาตุเช่นเดียวกัน ด้วยความสงสัย พระมาลัยจึงได้เฝ้าถามออกไปว่า “ข้าแต่ท่านเทวดาที่มาสักการะพระธาตุเกตแก้วนี้ เหตุใดท่านจึงมีบริวารติดตามนับหมื่นเช่นนี้ ไม่ทราบว่าคุณได้กระทำบุญอันใดกันมาหรือ” แต่ยังไม่ทันได้คำตอบจากเทวดาองค์นั้น พระมาลัยก็มองไปเห็นเทวดากลุ่มที่ ๒* ซึ่งมีบริวารติดตามนับแสน นั่นคือองค์พระศรีอริยเมตไตรย เมื่อเห็นดังนั้น พระมาลัยจึงรีบถามขึ้นว่า “ชาวมนุษย์โลกได้ฝากข้าพระองค์มาถามท่านว่า หากพวกเขาต้องการพบท่านและศาสนาของท่านในอนาคตนั้น ไม่ทราบว่าพวกเขาต้องทำอะไร”

องค์พระศรีอริยเมตไตรยจึงตรัสตอบพระมาลัยไปว่า “ท่านจงไปบอกชาวมนุษย์โลกเถิดว่า ให้สดับฟังธรรมเทศนาในบุญมหาชาติ จบภายในวันเดียว อานิสงส์ของบุญใหญ่นั้นจะเกื้อหนุนส่งผลให้ได้พบกับศาสนาของเรา ชาวโลกก็จะพากันอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ไม่มีภัยพิบัติทางธรรมชาติ ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ทุกประการ”

ด้วยเหตุนี้เอง จึงเป็นที่มาให้เราชาวอีสานพากันสืบทอดรักษาประเพณี บุญมหาชาตินี้ไว้มาตราบนานทุกวันนี้

หมายเหตุ : *กลุ่มที่ ๑ มีบิรวารนับหมื่น จึงเรียก มาลัยหมื่น (เทศน์มาลัยหมื่น), กลุ่มที่ ๒ มีบิรวารนับแสน จึงเรียก มาลัยแสน (เทศน์มาลัยแสน)

• บุญผะเหวด

บุญผะเหวด หรือที่เรียกขานกันว่า บุญมหาชาติ ถือเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งตามความเชื่อของศาสนาพุทธ กำหนดการจัดงานพิธีดังกล่าวจะเริ่มนับจากเดือน ๔ ขึ้น ๑ ค่ำ ไปจนถึงเดือน ๖ หรือตามหน้าฤดูกาลมะม่วงสุกกอม ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันจัดพิธีนี้โดยไม่ให้ชนกัน เนื่องจากงานประเพณีนี้เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือพร้อมเพรียงอย่างมาก เป็นงานที่มีพิธีรีตองอยู่มาก ค่อนข้างจัดได้ยาก ทั้งนี้ต้องกราบนิมนต์พระสงฆ์ในทุกวัดให้

มารวมกัน เพื่อแบ่งกันทำเทศน์ทั้งหมด จำนวน ๖๓ กัณฑ์เทศน์ ทั้งยังต้องประชุม สรรหาวันแสดงธรรมของพระสงฆ์ เนื่องจากต้องเทศน์ให้จบทั้งหมดภายใน ๑ วัน ให้ได้นั่นเอง

การจัดเครื่องบูชา ตามที่ครูบาอาจารย์เคยสอนผู้เขียนมาได้บอกไว้ว่า หาก จัดเครื่องบูชาไม่ถูกต้องจะเกิดเหตุเภทภัยที่ไม่ดีแก่หมู่บ้านและชาวบ้าน เช่น อาจ เกิดลมแดง ฝนตกฟ้าผ่าอย่างไม่มีสาเหตุ ดังนั้น การจัดเครื่องบูชาถวายจึงจำเป็นต้อง จัดให้ถูกต้องตามที่ได้สอนไว้ อย่าให้ขาดตกบกพร่อง อาจารย์ครูมี ท่านเคย สอนไว้ว่า สิ่งที่ต้องเตรียมบูชา มีดังต่อไปนี้

เครื่องบูชา

- เมี่ยงหมาก เมี่ยงพลู จำนวน ๑,๐๐๐ ชูช่อ
- ข้าวพันก้อน จำนวน ๑,๐๐๐ ก้อน
(จำนวน ๑๐๐ ไม้ ไม้ละ ๑๐ ก้อน รวมเป็น ๑,๐๐๐ ก้อน)
- ดอกไม้ จำนวน ๑๐๐ ชนิด ชนิดละ ๑,๐๐๐ ดอก รวมจำนวน ๑๐,๐๐๐ ดอก (ดอกบัว, ดอกสะแบง, ดอกก้านทอง และดอกหญ้าทุกชนิด อย่างละ ๑,๐๐๐ ดอก รวมแล้วเป็นดอกไม้ ๑๐๐ อย่าง)
- รูปปั้น ช้าง ม้า อย่างละ ๑๐๐ ตัว รวมจำนวน ๒๐๐ ตัว
- ชันหมากเบ็ง จำนวน ๑ คู่
- ธงชัย จำนวน ๘ ต้น (สำหรับตั้ง ๘ ทิศ)
- กระจ่างรับบาตร จำนวน ๘ ต้น ใส่ดอกไม้
- อ่างน้ำมนต์ จำนวน ๑ อ่าง
- เทียนเล่มใหญ่ จำนวน ๑ เล่ม (อยู่ในอ่างน้ำมนต์)
- อ่างสรงน้ำ จำนวน ๑ อ่าง ภายในสรงน้ำให้ประกอบไปด้วย บัวโป้ง, จอกแหวน, ปลาคู่บัวสาว, หอพระอุทิศพร้อมเครื่องบริหาร

เครื่องบริหารหอบุคุด ประกอบด้วย

บาตร, ผ้าไตร, คัมภีร์, ไม้เท้า, รองเท้า, กาน้ำ, แก้วน้ำ, อาสนะ, หมอน สามเหลี่ยม, ชันหมากเบ็ง ๑ คู่

ร้วแจว ๔ มุมธรรมาสน์ ประกอบด้วย

เศวตฉัตร ๔ ต้น สีขาว มี ๕ ชั้น, กระจบอกไม้ไผ่ ๔ ต้น ต้นละ ๓ หลุม (สำหรับใส่เครื่องบูชา วาง ๔ มุมธรรมาสน์) พร้อมรูปนก-รูปปลาสน, รูป ๑,๐๐๐ ดอก, เทียน ๑,๐๐๐ เล่ม, เมียง ๑,๐๐๐ คำ อยู่ในวงรอบอ่างน้ำมนต์, สระบัว เครื่องฮ้อยเครื่องพัน ส่วนข้าวพันก้อน รุ่งช่อ ชั้นหมากเบ็งเก็บไว้แหวันแสดงธรรมตี ๒ ก่อนการเทศน์สังกาศ ที่สำคัญและขาดไม่ได้เลย คือ รูป จำนวน ๑,๐๐๐ ดอก เทียนอีก ๑,๐๐๐ เล่ม แบ่งตามกัณฑ์เทศน์ที่มีคาถาทศพร โดยคาถาทศพรจะมีทั้งหมด ๑๙ คาถา (รูป ๑๙ ดอก เทียน ๑๙ เล่ม ทุกกัณฑ์ต้องจัดตามพระคาถา)

ในขณะที่เชิญพระอุปคุตมาที่หออุปคุต ต้องยกให้สูงเพียงตา คือยกให้สูงเท่ากับระดับสายตา ห้ามยกต่ำเด็ดขาด และต้องวางให้ห่างจากศาลาการเปรียญไกลที่สุดคือระยะ ๓ เมตร ไกลสุดไม่เกิน ๕ เมตร จากนั้น การโยงสายสิญจน์ให้เริ่มจากฐานพระพุทธรูปไปยังหออุปคุต จากหออุปคุตโยงมายังอ่างน้ำมนต์ จากอ่างน้ำมนต์โยงไปล้อมออกด้านหลังพระพุทธรูป มาเข้าชั้นน้ำมนต์ สุดท้ายจึงโยงไปสู่พระสงฆ์เพื่อให้สวดเจริญพุทธมนต์

อีกประการที่สำคัญในบุญมหาชาติ หรือบุญผะเหวดนี้ ท่านอาจารย์ครุณีรวมทั้งพ่อใหญ่อาจารย์ลอด ครูบาอาจารย์ของผู้เขียน จะย้ำเป็นนักหนาว่า “ต้องเขียนคาถาพระอุปคุตให้ถูกต้องนะลูกหลานเอ๋ย” ซึ่งพระคาถานี้เป็นสิ่งสำคัญต่อการทำพิธีอย่างยิ่ง ตลอดจนเรื่องการเตรียมเครื่องถวาย รวมถึงการอ่านคาถาพื้นไม่จบ การเขียนคาถาพระอุปคุตผิด ท่านบอกว่าจะเกิดเภทภัย ๕ อย่างแก่ผู้คนและหมู่บ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้แก่

๑. อัคคีภัย หมายถึง ภัยที่เกิดจากไฟ เช่น ไฟไหม้
๒. วาตภัย หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นจากพายุลมแรงจนทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้คน อาคารบ้านเรือน ต้นไม้ และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ
๓. อุทกภัย หมายถึง ภัยและอันตรายที่เกิดจากน้ำท่วม น้ำท่วมฉับพลัน อาจมีสาเหตุมาจากการเกิดฝนตกหนักหรือฝนตกต่อเนื่องเป็นเวลานาน

๔. มหันตภัย หมายถึง ภัยพิบัติร้ายแรงที่อาจทำความเสียหายต่อผู้คนอย่างรุนแรง หรือเป็นเหตุการณ์บางอย่างซึ่งอาจทำลายล้าง หรือสร้างความเสียหายแก่มนุษยชาติและอารยธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบัน

๕. อุบัติภัย หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นได้โดยไม่คาดฝัน อันตรายที่เกิดจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ ไม่มีผู้ใดตั้งใจหรือทำให้เกิดขึ้น

อาเพศ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างผิดปกติวิสัย ถือว่าเป็นกลางไม่ดี ต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่เกิดขึ้น หากทำตามอย่างที่บรรพบุรุษได้สอนสั่งมา ท่านอาจารย์ครูมีเคยเล่าว่า เคยมีคนเขียนคาถาพระอุปคุตผิด เกิดเป็นฝนห่าซาดาน มีลมแดงพัดเข้าสู่หมู่บ้านหลังคาปลิวว่อนกันเป็นร้อย ๆ หลัง ฝนตกไม่ลืมหูลืมตา มีพายุฟ้าผ่าร้ายแรง แต่หมู่บ้านเรา (หมู่บ้านชีทวน) ได้ยึดถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ทำพิธีให้ถูกต้องมาโดยตลอด หมู่บ้านอื่นเห็นเขาแล้งกัน แต่หมู่บ้านเรากลับมีฝนตกให้ได้ทำไร่ทำนาตามฤดูกาลเสมอ จึงถือเป็นเรื่องสำคัญมาก

การเขียนคาถาพระอุปคุต สำคัญอยู่ที่ทันละหัง ให้ทำเหมือน ๓ ก้อนเส้า เขียนคาถาพระอุปคุต ๙ แผ่น ใส่ลงบาตรธงชัย ให้ครบทั้ง ๘ ทิศ รวม ๘ ต้น ส่วนแผ่นที่ ๙ ให้ใส่ลงไปในบาตรพระอุปคุต ช่วงเวลาตักบาตรให้นำบาตรพระอุปคุตไปตั้งวางไว้ด้านหน้าบาตรของพระสงฆ์ จากนั้นให้เตรียมเครื่องคาวหวานมานบูชาพระอุปคุตเหมือนกันกับพระสงฆ์ ส่วนการเขียนคาถาพระอุปคุต จะเขียนใส่ใบตาลก็ได้ หรือหากจะให้ดีควรเขียนบนแผ่นทอง เมื่อเสร็จพิธีงานเทศน์บุญมหาชาติแล้ว จึงนำออกมาจากบาตรทั้ง ๙ ใบ และหากผู้ใดนำคาถาพระอุปคุตไปบูชา ท่านว่าชีวิตจะเจริญรุ่งเรืองผาสุก เชื่อว่าสามารถป้องกันมาร ภูตผีปีศาจ สิ่งเลวร้าย ไม่ให้มากล้ำกราย ตลอดจนรักษาทรัพย์สมบัติไม่ให้สูญหาย เป็นคาถาศักดิ์สิทธิ์มาก เช่นนี้แล้ว ผู้เขียนจึงได้จดจำมาอย่างขึ้นใจและทำตามแบบอาจารย์ครูมีตลอดมา จึงอยากย้ำเตือนถึงผู้ที่สนใจสืบทอดพระคาถาดังกล่าวนี้ต่อไป จึงให้ความสำคัญและระมัดระวังเป็นอันมาก

• การเชิญพระอุปคุต

เวลา ๑๐.๐๐ น. พิธีเชิญพระอุปคุต

ก่อนการเทศนามาลัยหมื่น มาลัยแสน ต้องทำพิธีเชิญพระอุปคุตมาไว้ในหอให้เรียบร้อยเสียก่อน โดยต้องเตรียมเครื่องถวายให้พร้อม

การตั้งวางพระอุปคุต

ควรตั้งให้ห่างจากศาลาการเปรียญที่ทำพิธี ใกล้สุดไม่ต่ำกว่า ๓ เมตร หรือไกลที่สุดไม่เกิน ๕ เมตร ดึงสายสิญจน์โยงจากพระพุทธรูปมายังหออุปคุต จากหออุปคุตไปอ่าวน้ำมนต์ใบใหญ่ตรงกลางศาลาการเปรียญ จากนั้นโยงไปหาพระสงฆ์เข้าชั้นน้ำมนต์เพื่อสวดเจริญพระพุทธรูปมนต์ในตอนเช้าเชิญพระเวสสันดรเข้าเมืองมาแล้ว ช่วงเวลาประมาณ ๑๗ นาฬิกา

การแห่พระอุปคุต

ให้เอาบริวารที่อยู่หออุปคุตไปทั้งหมด ประกอบด้วย ผ้าไตร, คัมภีร์, บาตร, เครื่องบริวาร, ฆ้อง, ไม้เท้า, ชันหมากเบ็ง, รองเท้า และกาน้ำ เวลานำกลับ ให้เวียน ๓ รอบหอเสียก่อน แล้วค่อยวางบริวารที่แห่มา

• พิธีแห่ผะเหวดเข้าเมือง

เวลาบ่าย ๓-๔ โมงเย็น คือเวลาที่กลองโหม (ตีกลองเพื่อบอกกล่าวให้ทุกคนมารวมตัวกัน) บรรดาชาวบ้านจะเตรียมกลอง ช้อง พิธ้อมแห่มโหรี เตรียมสาด (เสื้อ) น้ำถวายพระ แล้วนิมนต์พระสงฆ์ตามที่เห็นสมควร พร้อมญาติโยมไปร่วมแห่ผะเหวด (พระเวสสันดร) เข้าเมือง จากนั้นพาขบวนผู้คนที่จะไปทำพิธีแห่ผะเหวดเข้าเมือง ออกเดินทางไปยังป่าหรือในท้องทุ่งนาที่ห่างไกลออกไปจากหมู่บ้านสักหน่อย (หาที่เหมาะสมประกอบพอเป็นพิธี) เมื่อไปถึงที่สมควร ตั้งพักและจัดเตรียมทำพิธี ส่วนชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านก็จะพากันตระเตรียมน้ำอบน้ำหอม ไรยดอกไม้สด น้ำตั้งวางไว้ตามริมถนน รอขบวนแห่เชิญผะเหวดเดินผ่านมา เพื่อเอาไว้สำหรับล้างดอกไม้ที่จะนำมาถวายวัด ว่ากันว่าได้อานิสงส์มาก เกิดชาติหน้าฉันใดจะมีหน้าตาสดสวยงดงาม (เนื่องจากพระเวสสันดรเป็นการเสวยพระชาติเป็นพระโฬิสต์ตรีชาติสุดท้าย ก่อนการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า)

• พิธีกรรมการสวดเชิญพระเวสสันดร

เมื่อสถานที่พร้อม พระสงฆ์และชาวบ้านพร้อมเพียงกันแล้ว ก็ได้เวลาถวายน้ำพระสงฆ์ จากนั้น ผู้นำจะนำกล่าวไหว้พระรับศีล จบแล้วต่อด้วยบทสวดชุมนุมเทวดา (ฉะริตตะวา ก็ได้ หรือจะ สักเค กามา ก็ได้) หลังจากสวดจบบทนี้แล้วจะสวดต่อด้วย...

สุนันตุนโพนโต เยเทวาสังฆา ดูเหล่าฝูงหมู่เทพดาเจ้าทั้งหลาย อันยายยังอยู่ทุกหมู่พนอมทุกแห่งหน และหว่างถ้ำ ทุกย่านน้ำ และวังปลา ฝูงหมู่เทพดาเจ้าทั้งหลายมีทั้งสุราสุนิทร อินทร์พรหมยม ยักษ์คันทพิงทั้งหลาย มวลมากถ้วนทุกภาคอนันต์ตั้งมีทั้งปรตและผีอันมีใจโหดร้ายโทษา ขอให้เจ้าทั้งหลายละเสียยังหัวใจอันเป็นบาปให้คลายสภาพเพียงเพื่อฟังธรรมจำจื่อไว้ เป็นไม้ไต้ยอแยงทาง ฝูงหมู่เทพดาเจ้าทั้งหลายอันรักษามีสถานวิวัฒวารามคำมะเขตทุกประเทศใต้ ฮอดหนีผีทางฝ่ายเหนือมีฝ่ายใต้ผาด่างทางด้านใต้กรุงศรีอยุธยา กามฝ่ายขวาแดนแควเป็นเขต ทุกประเทศด้าวในท้อง

หิมพานต์ มีนางธณีนีมาจื่อนำเป็นผู้ค้าฝูงหมู่ปลาหนา ฝูงหมู่เทพยดา เจ้าทั้งหลายกายเทิ่ง มีพญาอินทร์ พระยาพรหม หลวงกรมมือนันตจักรวาลเป็นที่สุด น้ำสมุทรมีนางน้อยเมฆขลาเป็นเค้า เจ้าทั้งหลายจงมาอนุโมทนารักษาศีล พังกรรมเป็นเค้าเจ้าทั้งหลายจงมาทำอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ทรมานอันตรายโศภภัยให้ดับหายไปออกจากวัดวาอารามบ้านเมืองที่นี่ แล้วให้กลับหายไป เหมือนดังฤๅคือผงรุ้ลี้ติดบาทาแห่ง สัพพัญญูเจ้า ประการหนึ่งขอให้ ฟ้าฝนชลธาร ตกลงมาช่วยฆ่าเครื่องปลูกของฝั่งบัตตะวะเครื่องเลี้ยงของดูอย่าให้ขาด สมบาทคาถา วาอะกาลัสัถาเจ้าภูมิมะธา เทวดานาคามะหิติกา ปุณยังโน อะนุโมทนตุกิลักขันตุกาसानัง (จบแล้วอาราธนาเทศน์)

(จะขึ้นกล่าว พรหมมา จะโลก...) ก็ได้

(จะขึ้นกล่าว อัตถิ กัลยานัง มัจเช กัลยานัง...) ก็ได้

จากนั้น พระสงฆ์จะเชิญกัณฑ์เทศน์ เชิญพระเวสสันดรเข้าเมือง จบแล้วยกขัน ๕ ถวายพระสงฆ์ ถวายปัจฉัยย์ กรวดน้ำพระ เป็นอันเสร็จพิธี

สวดจบ จะเป็นการแห่ขบวนพระเวสสันดรมาตามถนนหนทาง ซึ่งสองข้างทางจะมีถึงใส่น้ำอบน้ำหอมวางเรียงรายไปตลอดทางเข้าวัด คนที่ถือดอกไม้ตามขบวนแห่มา ก็เอาช่อดอกไม้ ดอกไม้จากป่าที่ถือมาจุ่มล้างทำความสะอาดมาเรื่อย ๆ จนขบวนแห่มาถึงวัด แล้วจึงมาทำพิธีเจริญพุทธมนต์ที่วัด จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย จุดเทียนอ่า่งน้ำมนต์ พระสงฆ์สวดจบนะโมแปด จะขึ้นกล่าวบท **อะเสวะนา...** ให้จุดเทียนน้ำมนต์ แล้วยกขันน้ำมนต์ถวายพระประธานสงฆ์ (แต่อย่าลืมไหว้พระรับศีลอาราธนาพระปริตรด้วย) เมื่อตอนเจริญพุทธมนต์

เวลา ๑๗.๐๐ น. แห่พระเวสสันดรเข้าเมือง มาถึงวัด

กลับจากการเชิญพระเวสสันดรเข้าเมืองแล้ว ข้างธรรมาสน์จะต้องมีเครื่องสำนารูปนกแขก รูปปลาตะเพียน ดอกไม้ ที่ทำจากกริบับหรือวัสดุอื่น ๆ พวงมาลัยร้อยจากข้าวตอกแตก ยาวบ้างสั้นบ้าง รังมดแดงแดงแต่มีด้วยสีเขียวสีแดงที่ทำจากฟาง ตันกล้วยพร้อมเครื่อง ตันอ้อย ลูกตาลเอาทั้งแขงมาวาง ถุงเท้า (เท้าที่มี) ผ้าผะเหวด (ผ้าผืนใหญ่) ภาพบนผ้าจะเป็นเรื่องเล่าตามนิทานชาดกพระเวสสันดร เริ่มต้นเรื่องจากขอพรนางผุสดีไปจนกระทั่งการเชิญพระเวสสันดรเข้าเมือง มีการให้ชาวบ้านจับฉลากเพื่อเสี่ยงทายว่าปีนี้มีสุขทุกข์อย่างไร อาทิ การจับได้กัณฑ์มัทรี ทายว่าปีนี้อาจต้องมีเรื่องให้ทุกข์ใจ มีอุปสรรคยากลำบากรออยู่ เหมือนอย่างองค์พระนางมัทรีที่พระเวสสันดรทรงถวายพระนางให้เป็นทาน แต่หากจับได้กัณฑ์สังกาศหลวง ทำนายได้ว่า ปีนี้จะเป็นปีที่ดีมาก จะอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีแต่เรื่องดี ๆ เข้ามาสู่ชีวิต ไม่มีเรื่องให้ทุกข์ร้อนใจ ทำนายดูแบบนี้ไปตามกัณฑ์เทศน์แต่ละกัณฑ์นั่นเอง

อย่างไรก็ดี ตามที่โบราณได้กล่าวไว้ว่า การทำบุญมหาชาติถือว่าเป็นบุญที่ได้านิสงส์มากเหลือประมาณ เนื่องจากการบำเพ็ญบารมีชาติสุดท้ายขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนการตรัสรู้ อย่างที่ทราบกันแล้วว่า ในพิธีบุญมหาชาติ จะมีการเทศนาจากพระสงฆ์หมุนเวียนเปลี่ยนกันไปตามกัณฑ์เทศน์ ที่สำคัญก่อนพระสงฆ์จะทำการเทศนาในบุญมหาชาติทุกปี จะมีการแจ้งให้ญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาเชิญรับกัณฑ์ต้น กัณฑ์ต้นมีทั้งสิ้น ๑๘ กัณฑ์ ผู้ที่รับกัณฑ์ต้นนั้น จะเป็นการทำบุญถวายปัจจัยเท่ากับจำนวนของกัณฑ์ต้นทั้งหมด ผู้ที่มีจิตศรัทธาถวายกัณฑ์ต้นได้ จึงถือว่าผู้นั้นมีพร้อมซึ่งปัจจัยไทยทานในการทำบุญ ตามคำโบราณถือว่าบุคคลผู้นั้นพร้อมด้วยศรัทธาสัมภวา คือการถึงพร้อมด้วยความศรัทธา ในทุกกัณฑ์เทศน์ จะเชิญผู้รับกัณฑ์ต้นไปจุดเทียนพัน รูปพัน เพื่อฉลองศรัทธา อย่างนี้แล้วในแต่ละปี จึงมีผู้มีจิตศรัทธาที่พร้อมด้วยปัจจัยดังกล่าว ประสงค์จะรับกัณฑ์ต้นเป็นอย่างมาก

จากนั้นเป็นการให้พระรับศีล สวดเจริญพระพุทธรูปมนต์ จุดเทียนชัยในอ่างน้ำมนต์ ถือเป็นอันเสร็จพิธี

วันแสดงธรรมเทศนา

ช่วงก่อนเวลาตี ๒ เป็นการแห่ข้าวพันก้อน วนรอบศาลาการเปรียญ ๓ รอบ ให้ตีฆ้องนำหน้า มีคนถือขันหมากเบ็ง ธงช่อหนึ่งพัน ข้าวพันก้อน เดินเป็นกลุ่มตามกันไป มีผู้นำกล่าวนำแล้วให้คนอื่น ๆ ว่าตามบทกล่าว ดังนี้

นะโมนะโม จอมไตรปิฎกยกออกมาเทศนาธรรม พังล้ามหาชาติ
ขันหมากเบ็ง งามสะพาด ข้าวพันก้อน ถวายอาตมบูชา ซาเฮาซา
กะสามดวงยอดแก้ว ข้าไหว้แล้วกะถวายอาตมบูชา สาธุ สาธุ สาธุ
(ว่าแบบนี้วนไปจนครบ ๓ รอบ)

เมื่อวนครบ ๓ รอบแล้วให้นำไปวางที่เดิม ทั้งเครื่องบูชา ธงช่อ ข้าวพันก้อน ขันหมากเบ็ง จากนั้นนั่งรอประธานสงฆ์หรือพระอุปัชฌาย์จะมาแสดงธรรมสังกาศ หลวงต่อไป เมื่อได้เวลาที่ท่านมาถึงศาลาการเปรียญและได้ขึ้นนั่งบนอาสนะ หรือ ขึ้นสู่วรรณาสน์เพื่อเตรียมเทศน์แล้ว พิธีกรจะประกาศแจ้งญาติโยมผู้เฒ่าผู้แก่ที่มา ร่วมฟังธรรมเทศนาให้ได้รับทราบโดยทั่วกัน การเทศน์สังกาศเป็นการเทศน์ในลำดับ ต้นของงานบุญมหาชาติ ก่อนเทศน์ พิธีกรหรือผู้นำพิธีจะเชิญผู้นำชุมชนหรือผู้เฒ่า ผู้แก่ที่มีอาวุโส มาจุดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยก่อน ลำดับต่อไป พิธีกรจะนำ ไหว้พระกล่าวคำบูชาดอกไม้ ซึ่งในที่นี้ ผู้เขียนจะขอยกเอาคำบูชาแบบโบราณเฉพาะ ตามแบบโบราณแบบสนนามมากว่าเท่านั้น ดังนี้

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าวคำว่า

ทิปา ทูปา คันทะมาลา ทินิอัคคี พะนุบุปผังสุคันธังวะลัง
ปุชมะ เทเนอคัตวา อะธิปะโก ธิรุโปมหา ปัญญูปริปัญญา
ทาเลนโตมิตชาตายัง นิพพานัง ปรมัง สุขัง พุทธบูชา เตชะวันตา
ธรรมบูชา ปัญญาวันตา สังฆะบูชา โภคะวันตา ดินนังรัตนัง
พุทธังกะโรมะยัง ยัง ยัง ชะนะปะทัง ยาติมิคาเมรา
ศรัทธานิโย สัพพะธาวุชิโตโหติ สัพพะโสทธิ ภาวันตุโน

กล่าวคำไหว้พระ

อะระหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภาวะวา
พุทธัง ภาวะวันตัง อะภิวาเทมิ ฯ (กราบ)
สวากขาโต ภาวะวะตา ธัมโม
ธัมมัง นะมัสสามิ ฯ (กราบ)
สุปะฏิปันโน ภาวะวะโต สภาวะะสังโฆ
สังฆัง นะมามิ ฯ (กราบ)

คำขอขมา

อุกาสะ วันทามิ ภัณฑะ สัพพัง อะปะราธัง ขะมะถะ เม ภัณฑะ
มะยา กะตัง ปุณฺณัง สามินา อะนุโมทิตัพพัง สามินา กะตัง
ปุณฺณัง มัยหัง ทาตัพพัง สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ (กราบ ๑ ครั้ง)
อุกาสะ วันทามิ ภัณฑะ สัพพัง อะปะราธัง ขะมะถะ เม ภัณฑะ

คำขอศีล

อุกาสาปี มะยัง ภัณฑะ ติสระเณนะ สะหะ ปัญฺจะ สีลานิ ยาจามะ
หุติยัมปิ มะยัง ภัณฑะ ติสระเณนะ สะหะ ปัญฺจะ สีลานิ ยาจามะ
ตะติยัมปิ มะยัง ภัณฑะ ติสระเณนะ สะหะ ปัญฺจะ สีลานิ ยาจามะ
เมื่อรับศีลเสร็จกล่าวชุมนุมเทวดา

คำกล่าวชุมนุมเทวดา

พระอิติวาทะ เมตตัง สะเมตตา ภาทันทตา
อะวิกขิตตะจิตตา ประติตัง ภาณันตุ
สัคเค กาเม จะ รูเป คิริสิขะระตะเฏ จันตะลิกเข วิมาน
ทีเป รัฏฐเฐ จะ คาเม ตะรุวะนะคะหะเน เคหะวัตถุมหิ เขตเต
ภุมมา จายันตุ เทวา ชะละถะละวิสะเม ยักขะคันธัพพะนาคา
ติฏฐันตา สันติเก ยัง มุนิวะระวะจะนัง สาธะโว เม สุณันตุ
ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา

บทอาารานาพระเวสสันดร

สุนันต์โมนโตเยเทวา สังฆาตุลา ผุงหมู่เทพดาเจ้าทั้งหลาย อันยาย
 ยั้งอยู่ ทุกหมู่ไม้ไผะนอม ทุกเหวฮ่อมและหว่างถ้ำ ทุกย่านน้ำและ
 วังปลา ผุงหมู่เทพดาเจ้าทั้งหลาย มีทั้งสุธา สุรินทร์ อินทร์ พรหม ยม
 มะยักร์ คันทัพทั้งหลาย มวลมากถ้วนทุกพรากอะนันตัง มีทั้งเปรด
 และผี อันมีใจสาโหดฮ้ายโทสา จงให้เจ้าทั้งหลาย ละเสี่ยยังจิตใจ
 อันเป็นบาป ให้ช้อยโสภาพเพียงพึงธรรม เคาดาจ่าจื่อไว้ เป็นไม้ไต้
 ย่อเยียงทาง ผุงหมู่เทพดาเจ้าทั้งหลาย อันรักษาภูมิสถาน วัตวา
 อารามคัมมะเขต ทุกประเทศด้าวในบ้านเมืองที่นี้ ทุกประเทศได้
 ฮอดหลีผี ทางฝ่ายเหนือมีฟ้าไต่ผาด่าง ทางก้านใต้กรุงศรีอยุธยา
 ถามฝ่ายขวาแดนแควเป็นเขต อยู่ในประเทศด้าว ในห้องพระสุธา
 มีนางธรรณีหมายจื่อหน้า เป็นผู้คำผุงหมู่ปลานา ผุงหมู่เทพดาเจ้าทั้ง
 หลาย ภายเทิงมีพญาอินทร พญาพรหม วงกลมมี อนันตะจักรวาล
 เป็นที่สุด น้ำสมุทรมีนางน้อย เมฆขลาเป็นเค้า เทพดาเจ้าทั้งหลาย
 ภายในและภายนอก ภายในมีสังฆราชาครุมาเป็นประธาน ภายนอก
 มีท้าวเพี้ยกำนันผู้ใหญ่บ้าน พร้อมกันทั้งทายกอุบาทกอุบาทิกา กับ
 ทั้งกุมมาลากุมมาลี กับทั้งท้าวพระยาแสนหมื่น ชมชื่นพร้อมกันมา
 ตามศรัทธาอันชอบ ประกอบด้วยใจใสศรัทธา สหัสสาหมี้มาก ดอก
 อุบลรากพอพัน ดอกบัวหลวงงามสะพาด ดอกผักตบชวาเขียว
 นิล ดอกก้านของหลายบ่บ่อย พันหนึ่งค้อยชวนชววย งดช้อดงช้อย
 เตี่ยละดาช ข้าวพันก้อนถววยอาสน์บุชชา น้อมนำมาฟังยังล่ำมหา
 เวสข สันตะละชาดก อันพระเจ้าหากสาทกยกออกมา เทศนา
 แก่ธรรมะเสนา สารีบุตร ตนบริสุทธ์ด้วยปัญญา อันเป็นอัครสาวก
 เบื้องขวาในจาริยะปิฎก อาจารย์เจ้าหากสาทกยกออกมาเป็น
 เทศนาดังบทบาทคาถาว่า

ทัสสะวะเลเอกุลละนะวิชะติ คาถาโยอันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า
 ทัสสะพร อันประดับประดาไปด้วยพระคาถา ๑๙ พระคาถา
 พระคาถาหิมะวันตาคะตุงิงสาคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อ
 ว่าหิมะพาน อันประดับประดาไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย ๑๓๔
 พระคาถา ทานะกันคังนะวะคะเวคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์
 ชื่อว่า ทานะขันธ อันประดับประดาไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย
 ๒๐๙ พระคาถา สัตตะปะจจะสะวะนะปะเวสันเดคาถาโย อันมี
 คาถาในกัณฑ์ชื่อว่า วรรณะประเวช อันประดับประดาไปด้วยคาถา
 ทั้งหมด ๕๗ พระคาถา ชุยชะกะยะปะพังสัดตั้งคาถาโย อันมีคาถา
 ในกัณฑ์ชื่อว่า ชุยสะกะ อันประดับประดาไปด้วยคาถาทั้งหลาย
 ๗๙ พระคาถา จุลละปัฏจะติงสาคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า
 จุลละพล อันประดับประดาไปด้วยคาถาทั้งหลาย ๓๕ พระคาถา
 อาสิติมหารวรรณเนคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า มหาพล
 อันประดับประดาไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย ๘๐ พระคาถา
 กุมมาระปะพังสัดตั้งคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า กุมมาร
 อันประดับประดาไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย ๑๐๐ พระคาถา
 นะวุตติมะทีปะพังคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า นะที
 อันประดับประดาไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย ๙๐ พระคาถา ตินิจัต
 ตะริสสาคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า สักกะบรรณ อันประดับ
 ประดาไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย ๔๓ พระคาถา มหาราเชนะวะ
 สัตติคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า มหาราช อันประดับประดา
 ไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย ๖๙ พระคาถา สัตตะติงสาคาถาโย
 อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า สักขัตติ อันประดับประดาไปด้วยพระ
 คาถาทั้งหลาย ๓๗ พระคาถา นะคะระกัณฐังจัตตาริสสาคาถาโย
 อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า นคร อันประดับประดาไปด้วยพระคาถา
 ทั้งหมด ๔๘ พระคาถา

องค์พระพุทธเจ้าหากเทศนาในล้ามหาเวสสันดรชาดก อัน
ประดับประดาไปด้วยคาถาทั้งหลาย ๑,๐๐๐ พระคาถา ขอกราบ
อาราธนา ญาพ้อท่านเทศนาโปรดญาติโยมและบ้านใกล้เรือนเคียง
เป็นประถมเบื่องตันแก่ฝูงข้าฯ ทั้งหลายก็ข้าเทอญ

อัตถิภักถละญาณัง มัตเชกถิลละญาณัง ประริโยสานะกัถละญาณัง
สาตถังสัพพะยันชะนัง เจวะระประลีนุณัง ประริสุทถังพรหมะ
จะรียา ประกาเสสาโนโอกาสา อาราชทะนังกะโรมะฯ
ขอกราบอาราธนานิมนต์พระ... เจ้าข้าฯ

แล้วก็แสดงธรรมมหาชาติตลอดทั้งวัน เริ่มจากกัณฑ์ทศพรจนถึงกัณฑ์
นคร เมื่อเทศนาจบแล้วจะรวมคัมภีร์ทุกกัณฑ์ พร้อมชั้น ๕ และชั้นกะหย่องดอกไม้
มาวางไว้ต่อหน้าพระสงฆ์ จากนั้น พระสงฆ์จะกล่าวคำอารวะดังนี้

สาธุ สาธุ สาธุ โอกาส โอกาส ฟุ้งซ้ำๆ ทั้งหลายทั้งหญิงชายและ
 น้อยทำว ทั้งผู้บ่าวและสาวฮาม ทั้งลูกอาป้าแม่ ทั้งเฒ่าแก่และ
 ตายาย กับทั้งท้าวพระยาแสนหมื่นชมชื่นพร้อมกันมา กับกิลดา
 และเหมียงหมากหลายภาคพร้อมผู้หม่อมาหรร มีเครื่องคาวหวาน
 เป็นเค้าคือว่าข้าวต้มและข้าวหนมแหนบ ข้าวเจียบและข้าวชวย
 ข้าวมธุปายาส ข้าวปาดและข้าวมันสำปะหลังบั้ง จี๋หมกหมอกหมี่
 ลาบแกงเป็นของแพง แซบซ้อยผู้ช้าน้อยตักแต่ง และนำมาถวาย
 บุญยายแจก แก่แก้วสามประการในอาฮามขวางเขต ถวายแก่เจ้ากุ
 ตนวิเศษกับอละบวน บัดนี้ ฟุ้งซ้ำทั้งหลายจึงตะนวนลเอามายังเครื่อง
 อามิสบูชา ๒ ประการคือว่า เครื่องอามิสบูชาภายในและภายนอก
 ภายในมีจิตใจและขันทั้ง ๕ ภายนอกมีข้าวตอกดอกไม้และเผ็ง
 เทียน ใจเสถียรชมชื่นยกย่นน้อมนมัสการ แล้วอธิษฐานตั้งไว้ได้
 ๕ โทถาก ว่าอารัมมะโกถากอันประถมนั้นฟุ้งซ้ำทั้งหลายขอถวาย
 สัมมะบูชา แก่สัพพัญญูเจ้าเป็นเค้าอยู่เนืองนอง โทถากอันถ้วน ๒
 นั้น ฟุ้งซ้ำทั้งหลายขอถวายสัมมะบูชา แก่ศิริคุณาเจ้าเป็นอันงาม
 โทถากอันถ้วน ๓ นั้น ฟุ้งซ้ำทั้งหลายขอถวายสัมมะบูชาแก่ธรรม
 เจดีย และอุทิศสาเจดียศรีมหาโพธิ์ อันมีพระพุทธรเจ้าตั้งอยู่ทุกที่
 โทถากอันถ้วน ๔ นั้น ฟุ้งซ้ำทั้งหลายขอถวายสัมมะบูชาแก่ธรรมะ
 เจดียและอุทิศสาเจดีย และบริโกคะเจดียศรีแหล่งหล้า โทถากอัน
 ถ้วน ๕ นั้น ฟุ้งซ้ำทั้งหลายขอถวายสัมมะบูชาแก่พระอริยะสงฆ์
 เจ้าทั้งหลายกับทั้งเทพบุตรและเทพธิดา อินทร์ พรหม ยมราช
 ท้าวจตุลทุกทั้ง ๔ มินางธรณีเป็นเค้าเป็นเจ้าของศรัทธา เป็นอาการ
 โทษมากหากรู้แล้วเหล่าหลงลืม ในวันคืนเพื่อกะทำตักแต่ง
 ทานเป็นเค้าตราบต่อเท่ากาลบัดนี้ โทษอันเกิดด้วยกายะวาจา
 มะโนทวารและวิถีกิจ หลอนว่าเป็นอาการพลั้งพลาดอันปัดลาด
 ผิดทำนองเป็นครองอันจักเป็นโทษขอแก่พระเป็นเจ้า จงเฝดกรุณา
 อย่าให้เป็นสาโทษมากเป็นบาปชองอยู่ในวิภูสงสาร

ประการหนึ่งฝูงมากี่ดี ฝูงบ่มากี่ดี ฝูงอยู่เฮือนเขาหมื่นกัตี ฝูงเฝ้าของท่านกัตี ฝูงกรรมการตกแต่งไว้ถ้ากัตี แม้วว่าฝูงตายไป สู่ปรโลกเบื้องหน้า ก็ขออย่าให้เป็นทุกขาเวทนากิจ ขอแก่พระมุณี นีตนอยู่เก้าจงเป็นเจ้าทรงธรรม จงให้นำเอามายังัจจะญะโทษ มา ตั้งไว้ชองหน้าแล้ว และกระทำ จงให้เป็นอโหสิกรรมนำเสียซึ่งโทษ อย่าได้ปิดบัง สักคะวะละนะ มัคคะวะละนะ ธรรมกรรมอันจักห้าม ครองเมื่อเมืองฟ้า และนิละพานก็ข้าเทอญ

ประการหนึ่งฝูงข้าทั้งหลายพร้อมกันชวนชวาย ตกแต่ง ทาน หลอนว่าเป็นอาการปลั่งพลาด เข้าใส่บาตรเป็นผม ได้ละนม เข้ามาในเขต ทรงเพศหย่องมารายอันหนึ่ง หลอนว่าได้ถ่มน้ำลาย และม้วนปากอันหนึ่ง หลอนว่าได้ให้ธูมาสใกล้เจ้าผู้มีศีลอันหนึ่ง หลอนว่าได้นั่งสาดและอิงเส้าอันหนึ่ง หลอนว่าได้เกาหัวและผม หล่นอันหนึ่ง หลอนว่าได้เหยียบตมหล่มติดบาทาเข้ามาในเขตทรง เพศ หย่องมายา ทั้งสองตาล้ำแลของบางผ่องได้จับจู้และบายนม บางผ่องได้จับผมและบายเนื้อ บางผ่องได้จับเสื้อและผ้าสไบ บาง ผ่องเที่ยวไปมาขึ้นนอก ดินติดออกพาไปตามวิสัยเมื่อมอระนาท ยามเมื่ออาฆาตแล้วขอให้ได้เกิดในเมืองแก้วก้าวแล้วคือนิละพาน ก็ข้าเทอญ

ประการหนึ่งฝูงข้าทั้งหลายพร้อมกันชวนชวายตกแต่ง ทาน มีเครื่องหวานและเครื่องลุ่ม เครื่องต้มและเครื่องแกง หลอน ว่าเป็นมดตำมดแดงปลิวใส่ ฝูงปลิวไป เป็นของสุคติขี้บู้ เมื่อเชื้อ ใจแล้วจึงนำมาถวายบูชา ยายแจกแก่แก้วสามประการ ในอาราม ขวงเขต ขอแก่เจ้ากุตตนิเศษจงกรุณาอย่าให้เป็นโทษาโทษมาก เป็นบาปช้องอยู่ในวัฏสงสาร

ประการหนึ่งผู้ซำทั้งหลายพร้อมกันชวนชวายุคแต่งงาน หลอนว่ามีลูกหลานกวนแ้ว ได้กินแล้วและชิมดู บางผ่องลิ้มล้างพลูและสอยหมาก บางผ่องได้ออกปากลิ้มเสี้ยวเมีย ปากบั้งเบียด เมียคิดเคียดเมื่อแต่งของท่าน บางผ่องอุ้มลูกหลานเข้ามาในเขตกินของเจ้ากูดนวิเศษลิ้มเคน บางผ่องได้กินของเวรลิ้มบอก บางผ่องได้หยอกเจ้าผู้มีศีล ว่ายินดีช้อยโชคได้ปากโพดด้วยวาจา บางผ่องได้ใส่ยานอนหลับในเขตหลับสืบเพศเมื่อพึงธรรมอันเป็นของบ่ยำและประมาท อันหนึ่งบ่ฉลาดด้วยวาจาได้ครหานินทา ตีเตียนพระพุทธรูปเจ้า ว่าบ่งาม องค์รามนั้นยังสูงพอสะหน้อย องค์น้อยนั้นยังต่ำพอประมาณ องค์กลางนั้นหนาบางช้อยโชติ องค์ใหญ่ั้นหนาโพดบ่เสมอกัน สั่งสันนาทตะนัง

อันผู้ซำทั้งหลาย ได้เที่ยวไปมากล่าวว่า เมื่อพระสงฆ์เจ้ายังนอนหลับและสะดุ้งตื่น หน้าบขึ้นหิวนอน มีจิตใจวิจรณคิดเคียด ขอล่าได้เป็นบาบั้งเบียดตน ขอแก่พระเป็นเจ้าจงโปรดกรุณาอย่าให้เป็นโทษาโทษมาก เป็นบาบช้อยอยู่ในวิภูสงสาร

ประการหนึ่งผู้ซำทั้งหลาย ทั้งหญิงชายและเด็กน้อย เล่นละห้อยหยอกไยกันเป็นไหง่ฝุ่นปลิวใส่ของท่าน หลอนว่าเป็นอาการโทษมากเป็นบาบช้อยอยู่ในวิภูสงสาร

ประการหนึ่งผู้ซำทั้งหลาย ทั้งหญิงชายและเด็กน้อย เล่นละห้อยเข้ามานำลู่ออาพ่อแม่เขานั้นรู้แต่เล่นและยินดี บางผ่องตีหิงคีและลับขาง บางผ่องจับไม้ขว้างไปมาตามภาษาเด็กน้อย บางผ่องให้อินอ้อย ๆ กินนม บางผ่องดินติดตมเข้ามาในเขต บางผ่องปิดพวงเพศบุพผา บางผ่องปิดมาลาหมีม่วง บางผ่องเดินช่วงหยอกไยกัน โลกทันตาฮ้องให้ได้ไม้ค้อนไล่ตีกัน เป็นเสียงหนึ่งนอยู่ชิวชิวบ่สมเมื่อพึงธรรม อันเป็นของบ่ยำและประมาท

อันหนึ่งหลอนว่าได้ร่วมและร่วมนั่ง อันหนึ่งหลอนว่าได้
ตัวหลังและเป็นข้าง อันหนึ่งหลอนว่าขี่ช้างเข้ามาในเขตอันว่าเจ้าภู
ตนิเวศบปีให้อนุญาต อย่าได้เป็นโทษาโทษมากเป็นบาปข้องอยู่ใน
วิภูสงสาร

ประการหนึ่งฝูงข้าทั้งหลาย ทั้งหญิงชายและพ่อแม่ทั้ง
เฒ่าแก่และลูกตา พวกกันเที่ยวไปมาในเขต เหตุว่าอยากเห็นเมือง
ฟ้าและนิละพาน เป็นอากาศอยู่เหิงนานก็หนักเหนียว ได้เหยียด
เมื่อยและเหยียดขา ได้เที่ยวไปมากล่าวเว้า เมื่อพระสงฆ์เจ้ายัง
เทศนาธรรม บ่จำนำเอาหูต้อ คืดฮอดบ้านภายเฮือนใจบิตเบือน
สวดค้ำหนึเมื่อบ้านแล้วบ่คืนมา เมื่อนอนนำภรรยาและลูกเต้า
บางผ่องได้กินเหล้าและสุราเมามัวตาฝัดลึ่ม คืดว่าของขึ้นแจกกาย
กัน หลอนว่ากลืนอายุมาเท่า แก่พระสงฆ์เจ้าตนทรงธรรม ขอให้
นำเอามายังฮัจจะญะโทษมาตั้งไว้ช่องหน้าแล้วและกระทำ ขอให้
เป็นอโหสิกรรมนำเสียซึ่งโทษ อย่าได้ปิดบัง สักคะวะระณะ มัคคะ
วะระณะ ธรรมก็กรรมอันจักห้ามครองเมื่อเมืองฟ้าและนิละพาน
ก็ข้าเทอญ

อุกาสะ วันทามิ ภัณฑะ สัพพัง อะปะราธัง ชะมะถะ เม ภัณฑะ
 มะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมติตัพพัง สามินา กะตัง
 ปุญญัง มัยหัง ทาทัพพัง สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ (กราบ ๑ ครั้ง)
 อุกาสะ วันทามิ ภัณฑะ สัพพัง อะปะราธัง ชะมะถะ เม ภัณฑะ

คำอาระพระสงฆ์

อัจจะยัง อัจจะโย โนเมภัณฑะ อัดถะกะมะยะถา ภาเลญะถา
 มุละหะญะถา อะกุสสะเร ญะมะญังภัณฑะ ปะมาเทนะ พุทธเทวา
 ธรรมเมวา สังฆเวทา อคาระวะมะกะทา ลิมหา อะเนกา วิหิตา
 นิจจา ปาปิกกานิ อะกุตสรานิ กรรมมานิ กาเยนะวะจะยะวา
 มะนะสาวา เตสังโนภัณฑะ สังโฆอัดจะญัง อัดจะยันโต
 ปะฏิคันหาตุ อายะติงภัณฑะ สังวะลายามะ สัคคัสสะ
 ครุฆาละวะ ปาปานะมะหา อะกุสละเจตตะนา อัมหากัง
 ทิฆะรัตตัง หิตายะ อัดถายะ สุขายะ ยาวะคัมภาลา นิพพานะ
 ปัจชัยโยชะนัง

กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔
 มโนกรรม ๓ กรรมฝูงข้าทั้งหลายได้สร้างพลังพลาด ได้
 ประมาทคุณแก้วทั้ง ๓ ประการในที่ซ่องหน้ากิติ ที่ลับหลังกิติ
 ขอให้เป็นอโหสิกรรม นำเสียซึ่งโทษตราប់ต่อเท่าได้หย่างเข้า
 เมืองแก้ว กล่าวแล้วคือนิละพานก็ข้าเทอญ

สวดเสร็จ จากนั้นให้เอาขัน ๕ ชั้นกะหย่อง พร้อมกะเยี่ยงหนึ่งสี่เทศน์
 ไปด้วย พระสงฆ์จะสวดสัพพังโทสังคามะมะ แล้วให้พรประพรมน้ำมนต์ แล้วจึง
 ไหว้พระกล่าว

คำอำลา-ไหว้พระ

อะระหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภาคะวา

พุทธัง ภาคะวันตัง อะภิวาเทมิ ฯ (กราบ)

สวากขาโต ภาคะวะตา ธัมโม

ธัมมัง นะมัสสามิ ฯ (กราบ)

สุปะฏิปันโน ภาคะวะโต สาวะกะสังโฆ

สังฆัง นะมามิ ฯ (กราบ)

กล่าวคำอำลาพระสงฆ์

หันทะทานิ มะยัง ภันเต อापฺจุจามะ พะหุ กิจจา มะยัง พะหุ

กระณียา (กราบ ๓ ครั้ง)

หลังเสร็จพิธีนี้ ญาติโยมสามารถเอาน้ำมนต์ในโถง รวมทั้งเครื่องบูชาต่าง ๆ นำไปไว้ที่บ้านเพื่อเสริมความเป็นสิริมงคลแก่บ้านเรือนได้ ผู้ใดที่ได้คาถาพระอุปัชฌ์เทศน์จบย่อซ่องกลองแล้วจะดีมาก เก็บไว้บ้านจะมีความเจริญรุ่งเรือง พกติดตัวไปไหนมาไหนปราบมารแคล้วคลาด เงินทองข้าวของไม่สูญหาย ถือว่าดีมาก

เวลา ๐๙.๐๐ น. เตรียมรับกัณฑ์ต้น, กัณฑ์หลอน

การเตรียมรับกัณฑ์ต้นจากพระสงฆ์ โดยมากราบนิมนต์เจ้าอาวาสหรือพระในพื้นที่เข้ารับกัณฑ์ต้น สิ่งที่ต้องจัดเตรียม คือ การตั้งตาลับัตรและขันนํ้ามนต์ปูอาสนะ พร้อมเตรียมหม้อค่า ๑ กำมือ สำหรับประพรมนํ้ามนต์ด้วย

เมื่อญาติโยมแห่กัณฑ์ต้นหรือกัณฑ์หลอนมาถึง พิธีกรจะกล่าวนำให้พระรับศีล และกล่าวคำถวายทานปัจจัย

ตั้งนะโม ๓ จบ

ทานัง เม ประริสุทัง มาละนะกาเล อะมุลละโห สีละทานัง
นิพพานัง ปรมัง สุขัง

อิเม สัพพะปุณยานิ อัมเหหิ กัตตานิ ปโรจักมहा มัตตา กัสสา

ยันตุ อุตติสัทสามะ สัพพะเทวา อะนุโมทนต์ ๗

อิมัง ปัจยะทานัง อะยะวะเส ปุชิตุง กะโรมะ

ทุติยัมปิ อิมัง... (ไปจนจบ)

ตะติยัมปิ อิมัง... (ไปจนจบ)

หลังจากนั้น พระสงฆ์ให้พร ประพรมนํ้ามนต์ เป็นอันเสร็จพิธีการรับกัณฑ์ต้น ถือว่าเป็นอันจบงานบุญมหาชาติอย่างบริบูรณ์ ตามประเพณีของหมู่บ้านชาวตำบลชีทวน

บุญเดือนห้า บุญสงกรานต์

งานประเพณีบุญเดือนห้าจะเริ่มต้นจากการถือเอาเดือนบนฟ้าเป็นที่ตั้ง กล่าวคือ เมื่อเวลาข้างขึ้น ๑ ค่ำ เหล่าบรรดาพระสงฆ์ รวมทั้งเจ้าอาวาส จะบอกกล่าวแก่พระเถรและบรรดาเด็กวัด หรือที่ชาวอีสานเรียกว่า สังกะลี ให้จัดทำล้างล้าง สำหรับอัญเชิญพระพุทธรูปเพื่อมาประดิษฐานวางเรียงตามลำดับจากองค์ที่มีขนาดใหญ่สุดไปจนถึงองค์ที่มีขนาดเล็กสุด (ยกเว้นพระประธานองค์ใหญ่ที่มีน้ำหนักมากและไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้) จากนั้นจะร่วมแรงร่วมใจกันทำความสะอาดพระพุทธรูปเหล่านั้น หากเป็นพระพุทธรูปที่ทำจากไม้ ก็ให้เพียงแค่มัดฝู่น ห้ามขัดถูแรง ๆ หากเป็นพระพุทธรูปที่ทำด้วยโลหะ ทองแดง หรือเงิน ให้เอาใบสับปะรดมาทุบแล้วขัด หรือจะใช้ผลมะเฟืองขัดก็ได้ จะทำให้องค์พระเงางามยิ่งขึ้น หรืออาจใช้เก้าอี้ขัดก็ได้เช่นกัน

จากนั้นช่วงบ่ายแก่ ๆ ราวบ่าย ๓ โมงเย็น คนหนุ่มคนสาว คนเฒ่าคนแก่ ตลอดจนเด็ก ๆ จะพากันจัดเตรียมน้ำอบน้ำหอมไว้ และชักชวนกันเพื่อมาสรงน้ำพระพุทธรูปและพระสงฆ์ที่วัด เพื่อความเป็นสิริมงคลทั้งต่อตนเองและครอบครัว ซึ่งถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยด้วยนั่นเอง การเตรียมน้ำหอมเพื่อมาสรงน้ำพระก็มีวิธีการไม่ยุ่งยาก ดังนี้

สิ่งที่ต้องเตรียม

- ขมิ้นหอมหรือว่านหอม ๑ แฉ่ง
- น้ำสะอาด ๑ ขัน
- ดอกพุทซ้อน ๑ กำ
- ดอกมะลิ ๑ กำ
- น้ำอบไทย/น้ำหอม ๑ ขวด (บางคนก็ใช้แป้งรำหรือแป้งหอมแทน)

วิธีทำน้ำอบ

ฝนขมิ้นหอมหรือว่านหอมให้ละเอียด คั้นเอาเฉพาะน้ำขมิ้นใส่ลงไป
ในขันน้ำที่เตรียมเอาไว้ สีของขมิ้นหอมจะทำให้น้ำกลายเป็นสีเหลืองอ่อน ๆ และมี
กลิ่นหอมเย็น หลังจากนั้นหยดน้ำอบไทย หรือเทแป้งหอมใส่เพิ่มลงไปอีกเล็กน้อย
นำดอกไม้ที่เตรียมไว้ ทั้งดอกพุทซ้อนและดอกมะลิใส่ลงลอยไปในขันน้ำ เป็นอัน
เสร็จการเตรียมน้ำอบน้ำหอมสำหรับทรงน้ำพระ

คำอุปโลกนน้ำหอม

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว

มะยัง ภัตเต อิมัง อุทตะกะสุคันทัง อะหาริตตวา อิมินา พุทธะ

พิมพา กะโลมะ สัพพะทุขชา สัพพะภยยา สัพพะโรคา สูลูโป

อะโลคิโนโหตุ สัพพะทา

ทุติ มะยัง ภัตเต... (ไปจนจบ)

ตะติ มะยัง ภัตเต... (ไปจนจบ)

เมื่อถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ในช่วงเย็น ๆ เจ้าอาวาสจะสั่งกำชับให้พระเถร
อัญเชิญพระพุทธรูปกลับสู่ที่เดิม (ยกออกมาจากที่เหน ก็ให้เอาไปวางไว้ที่นั่น)

จากนั้น ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน ตลอดจนเจ้าอาวาส จะร่วมประชุมกันเพื่อ
หารือเรื่องวันเนา ในเดือน ๕ เมื่อได้วันที่แน่ชัดแล้วจะกำหนดวันเนา มักจะเลือก
สถานที่ในวันเนาเป็นห้วยหนองคลองบึง หรือแม่น้ำที่มีทรายและธรรมชาติอุดม
สมบูรณ์ ด้วยมีความเชื่อว่า วิถีชีวิตของผู้คนในหมู่บ้านดำรงอยู่ได้ก็ด้วยอาศัย
ธรรมชาติ มีกิ่งหยอยปลาให้ได้จับมาเพื่อเป็นอาหารเลี้ยงชีพ เมื่อถึงวันที่กำหนด
ไว้ ผู้ที่มีหน้าที่ไปหาปลาก็ไปแต่เช้าตรู่ ผู้ที่มีหน้าที่เข้าป่าไปหาเนื้อก็จะรวมกลุ่ม
กันไป ต่างได้วัตถุดิบเพื่อประกอบอาหารเพียงพอแล้ว ก็จะร่วมกันจัดทำภัตตาหาร
เพื่อถวายเพลแด่พระสงฆ์ โดยมีกลุ่มฝั่งญาติโยมคนแก่คนเฒ่าช่วยกันหาไม้พินมา
เพื่อก่อไฟหุงหาข้าวปลาอาหาร

ส่วนชาวบ้านอีกกลุ่มหนึ่งจะร่วมใจกันก่อเจดีย์ทรายบริเวณใกล้ ๆ กับ
แหล่งน้ำ ปักธงทางศาสนา ส่วนใหญ่จะใช้ผ้าเหลือง ประดับด้วยดอกไม้ ธูปเทียน
แล้วผูกมัดไว้ที่ปลายไม้ไผ่ หลังจากชาวบ้านได้จัดเตรียมข้าวปลาอาหารเสร็จสรรพ
เรียบร้อยแล้ว จะเป็นการนำภัตตาหารถวายเพลแด่ภิกษุสงฆ์ โดยมีทายกกล่าว
นำให้ว่พระ ดึงสายสิญจน์จากเจดีย์ทรายที่ก่อไว้ไปเข้าทางพระพุทธรูป อ้อมมายัง
ขันน้มนต์ แล้วเข้าไปที่ประธานสงฆ์ ซึ่งการจัดพิธีดังกล่าวนี้มักจะมีมนต์พระเถร
จากหลายวัดมารวมตัวกัน ประมาณ ๒๐-๓๐ รูป (หากเป็นสมัยก่อนนั้น การนิมนต์
พระสงฆ์แต่ละวัดมาเข้าร่วมพิธีเนาตามสถานที่ต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้ พระสงฆ์ทุกรูป

จะต้องเดินเท้ามาทั้งสิ้น เนื่องจากสมัยนั้น รถรายังมีไม่มาก ถนนหนทางก็ลำบาก ทुरกันดาร ทำให้ผู้เขียนนวนิยายถึงความลำบากจากการเดินทางของหลวงปู่หนู วัดศรีธาตุ (พระครูคัมภีร์วุฒาจารย์) หลวงปู่ขุน และอาจารย์อ่อน ในสมัยก่อน ยิ่งนัก และเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสม ทายกนำไปให้พระสงฆ์ชาวบ้านและคนแก่คนเฒ่าเตรียมน้ำไว้มารับศีลรับพร จากนั้นอาราธนาพระปริตร สวดเจริญพระพุทธมนต์ จบด้วยถวายพรจากพระสงฆ์ พอเสร็จแล้วกล่าวคำถวายทานโดยทายกวัด การถวายทานนั้นจะว่าด้วยการตั้งนะโม ๓ จบ ส่วนใหญ่จะขึ้นต้นด้วย... (๗๗)

คำถวายทาน

ทานัง เม ประสิษฐัง สุตินัง ะตะเมทานัง อาสวะ ะยะวะ
หังโหด ปัจจุบันะกเล

สาธุ ข้าพเจ้าทั้งหลายยินดีในทาน การให้ของซึ่งอาหารและ
ปิณฑบาต ขอจงสำเร็จอาสาชกชัยสิ้นไปแห่งเครื่องดองสันดาน
ซึ่งกะปิยทานวัตถุทั้งหลายเหล่านี้

อิหัง เม ทานัง มาตะปัตตุนัง ทักขินัง โหนดตุ อิหังเมทานัง
ครูอุปัชฌา อาจารย์ญานัง ทักขินัง โหนดตุ
อิหัง เม ทานัง สามิโกนัง สามิกนัง บุตตรานัง บุตตรินัง
ญาติกนัง สะหาริยานัง ทักขินัง โหนดตุ

สาธุ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขออุทิศกุศลผลบุญ อันข้าพเจ้าทั้งหลาย
ได้กระทำลงในปัจจุบัน ณ วันนี้ ขอให้สอดคล้องให้ถึง บิดามารดา ครู
อุปัชฌาย์อาจารย์ สามิภรรยา บุตรบาบุตรี และญาติมิตรของข้าพเจ้า
ทั้งหลาย ที่ตายล่วงลับไปสู่ภพปรโลกในเบื้องหน้าแล้วนั้น ขอให้ได้รับ
กุศลผลบุญ อันข้าพเจ้าทั้งหลายได้กระทำลงในปัจจุบัน ณ วันนี้
ขอให้สอดคล้องให้ถึง ญาติของข้าพเจ้าทั้งหลายทุกคนทุกคนก็ข้าพเจ้าย

เป็นคำถวายทานแบบสนนนาม (โบราณแท้ดั้งเดิม) ซึ่งหากกล่าวไม่ได้ จะกล่าวเป็นคำถวายทานแบบทั่วไปก็ได้

คำถวายทานแบบสนนนาม (แบบอุทิศ)

ทานัง เม ประสิษฐัง มาละณะกาลเ อะมุลละโท สีละทานัง
นิพพานัง ปรมัง สุขัง
อิเม สัพเพปุณยานิ อัมเหติ กัตตานิ ปโรกรรมหา มัตตา กัสสา
ยันตุ อุทิศสิทสามะ
สัพเพทเวหา อะนุโมทันตุ ฯ

คำกล่าวถวายภัตตาหาร (ทั่วไป)

อิmani มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆ์สสะ
โอินชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ
สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ
สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร กับ
ทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แต่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์ จงรับภัตตาหาร
กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์
เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ

คำถวายมตกภัตตาหาร (อุทิศผู้ตาย)

อิมาณี มะยัง ภันเต มะตะกะภัตตานิ สะปะริวารานิ
ภิกขุสังฆัสสะ โอนิชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ
อิมาณี มะตะกะภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาคู
อัมหากัญเจะ มาตาปิตุอาทีนัญเจะ ญาตะกานัง
กาละกะตานิ ทิฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายมะตะกะ
ภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์ จงรับ
มะตะกะภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย
เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติ
ของข้าพเจ้าทั้งหลาย มีมารดาบิดา เป็นต้น และผู้ทำกาลละง่ลงลับ
ไปแล้วด้วย สิ้นกาลนานเทอญ

คำถวายเจตีย์ทราย

ยัคฆะ ภันเต สังโฆ ปะฏิชานาตุ มะยัง เอตัง วาลุกาரசัง
สะปะริวารัง เจตียัง กัตตะวา พุทธัสสะ ปุชเชนัตถายะ
สังฆัสสะ นิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต อะยัง พุทธัสสะ
ปุชเชนัตถายะ วาลูกาเจตียัสสะ ทานัสสะ อานิสังโส
อัมหากัญเจะ มาตาปิตุอาทีนัญเจะ ปิยะชะนานัง ทิฆะรัตตัง
หิตายะ สุขายะ สังวัตตะตุ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับทราบ ข้าพเจ้าทั้งหลาย
ก่อกองทรายนี้พร้อมทั้งบริวารเป็นเจตีย์แล้ว ขอมอบถวายแด่
พระสงฆ์เพื่อเป็นพุทธบูชา ขออานิสงส์แห่งการถวายเจตีย์ทราย
นี้ แห่งข้าพเจ้าทั้งหลาย จงเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข
แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย มีบิดามารดา เป็นต้น ตลอดกาลนานเทอญ

ซึ่งคำถวายทานทั้ง ๒ อย่างนี้ พระสงฆ์ไม่ต้องอุบโลภณ์ หากเป็นการถวายทานด้วย อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ หรือ มะตะกะ ภัตตานิ ภิกขุสังฆ์สสะ โอิณชะยามะ... พระสงฆ์ต้องอุบโลภณ์ แจกทานให้ญาติโยมบ้างตามสมควร จะไม่เป็นบาป เมื่อญาติโยมได้กินอาหารต่อจากพระสงฆ์ที่ฉันเสร็จแล้ว

สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การขอขมาพระสงฆ์ กล่าวว่า...

**อัจจะยัง อัจจะโยโนเม ภันเต โน อิตตะกะมะยะภา
ภาเลยะถา มุสละหะยะถา ฯ**

ต่อด้วย กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓... ไปจนจบ ดังกล่าวไว้ข้างต้น

สุดท้าย เมื่อพระสงฆ์และบรรดาญาติโยมเสร็จจากการรับประทานอาหาร เหล่าหนุ่ม ๆ สาว ๆ ทั้งพระเณร จะพากันเล่นสาดน้ำสงกรานต์กันอย่างสนุกสนาน ตามประสาชาวบ้าน ใครมีเรื่องขุ่นเคืองใจต่อกันก็จะขอรัก และขอโทษกรรมให้กันและกัน ไม่ถือโทษโกรธเคืองกัน เนื่องจากถือว่่วันนี้เป็นวันดี วันขึ้นปีใหม่ไทย ซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม วันเนานี้จะมีคนแก่คนเฒ่า หรือผู้ที่ได้รับความเคารพนับถือในหมู่บ้าน จะมาให้คนหนุ่มสาวได้รับน้ำคำหัวเพื่อขอพรให้เป็นศรีแก่ตัวเองและครอบครัวสืบต่อไป จบบุญเดือนห้า

ในส่วนของบุญปิดทองหลวงพ่พระพุทธรูปวิเศษนั้น แต่ก่อนมา หลวงปู่หนู พร้อมทั้งชาวบ้าน จะจัดงานบายศรีสู่ขวัญและปิดทององค์หลวงพ่พระพุทธรูปวิเศษ โดยจะจัดขึ้นในวันขึ้น ๑๓-๑๕ ค่ำ คือ จัดเฉลิมฉลอง ๓ วัน ๓ คืนติดต่อกัน ถือได้ว่าเป็นงานสำคัญประจำปีของชุมชนตำบลชีทวน ในงานจะมีมหรสพต่าง ๆ สมโภชตลอดทั้งคืน นับว่าเป็นงานที่ยิ่งใหญ่มากในสมัยก่อน

บุญเดือนหก บุญบั้งไฟ

บุญเดือนหก ครูบาอาจารย์เจ้ามักกล่าวเอาไว้ว่า บุญนี้เป็นบุญเล่นบุญกิน ก่อนจะเข้าสู่ฤดูแห่งการทำนาของชุมชนชาวอีสาน มีความเชื่อสืบต่อกันมาว่าเป็นเสมือนการทำพิธีเพื่อขอฝนจากพญาแถน (พระอินทร์) อ้อนวอนให้พญาแถนดลบันดาลให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ให้ชาวไร่ชาวนาได้มีน้ำฝนในการทำนาปลูกข้าวและได้เต็มกิน จัดว่าเป็นบุญที่เล่นกันเพื่อความสนุกสนานเป็นหลัก เป็นบุญที่ค่อนข้างแปลกพิเรนทร์อยู่ และบางครั้งก็ดูพิสดารกว่าบุญอื่น ๆ ซึ่งบุญเดือนหกนี้จะไม่มีการนิมนต์พระสงฆ์มาสวดเจริญพระพุทธมนต์แต่อย่างใด จะมีก็เพียงการนิมนต์มาในวันที่จะร่วมกันจุดบั้งไฟ โดยจะมีการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ก่อนเท่านั้น

• บวงสรวงพญาแถน

ทั้งนี้ ผู้เขียนเคยนึกสงสัยว่า ทำไมถึงเรียกว่าบุญได้ ทั้งที่ไม่มีสวดหรือทำพิธีกรรมใดจากพระสงฆ์หรือเกี่ยวข้องใด ๆ กับทางวัดเลย จึงได้เคยถามหลวงปู่หนูแห่งวัดศรีธาตุไป เมื่อครั้งที่หลวงปู่ยังไม่มรณภาพ หลวงปู่ได้ตอบข้อสงสัยกลับมาว่า บุญนี้ถือเป็นประเพณีบุญกินบุญเล่นของชาวบ้าน เป็นการเอาบุญที่ต้องมีความสุขสนุกสนานเฮฮา ก่อนฤดูกาลทำนาของชาวบ้าน ตามความเชื่อของบรรพบุรุษที่เล่าถ่ายทอดสืบต่อกันมาว่า เป็นพิธีกรรมบวงสรวงขอฝนจากพญาแถน (พระอินทร์ หรือเทวดา) จะมีการกินดื่มเสพสุราเพื่อให้เกิด

ความบันเทิงใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันงานจุดบั้งไฟ หากว่ามีบั้งไฟของหมู่บ้านไหน คณะใดที่จุดแล้วนิ่งสนิท หรือแตกกลางปล้องก่อนขึ้นสู่ท้องฟ้า คนที่จัดทำบั้งไฟเหล่านั้นจะต้องถูกคนหมู่บ้านอื่นทำโทษโดยการจับโยนลงไปโคลนตม คลุกกับโคลนตมที่วัวควายเอาไว้นอนแช่ตัว ซึ่งการเล่นกันแบบนี้ ชาวบ้านเชื่อว่า เมื่อพญาแถนมองลงมายังโลกมนุษย์ เห็นว่าเหล่ามนุษย์มีความสุขสนุกสนาน สามีใคร่รักใคร่กันดี ก็จะมีพอใจ จะประทานฝนมาให้ชาวนาได้หว่านไถทำนากันได้ ตามที่ต้องการ เทวดาจะช่วยเนรมิตให้พืชพันธุ์ธัญญาหารมีความอุดมสมบูรณ์ได้ หล่อเลี้ยงชีวิตและวิญญูณ ให้มนุษย์ได้ทำบุญทำทานต่อยอดบุญในทางพระพุทธศาสนาสืบต่อไปตามที่ขอไว้นั่นเอง หลวงปู่บอกว่า เป็นประเพณีท้องถิ่นที่มีมาอย่างยาวนานแล้ว และชนรุ่นหลังควรต้องรักษาเอาไว้

• การเตรียมจัดงานบุญบั้งไฟ

ก่อนการจัดงานก็เช่นเคย เหมือนหลาย ๆ งานที่ผ่านมา คือ ต้องมีการเรียกประชุมผู้นำชุมชนเสียก่อน ในสมัยก่อนนี้ย้อนไปเมื่อ ๑๐ กว่าปีที่แล้ว เมื่อทุกคนได้ยินเสียงกะลอป (กะลอป คือ ไม้แผ่นหนาที่นำมาใช้เคาะตีเพื่อให้เกิดเสียงแทนกลองในสมัยก่อน) ถูกตีขึ้นดังมาจากศาลากลางประจำหมู่บ้าน ทุกคนที่เกี่ยวข้องเป็นอันรู้กันว่ามีกรเรียกรวมตัวเพื่อประชุมปรึกษาหารือเรื่องการจัดงาน จากนั้นจะมีเจ้าเดินประจำหมู่บ้านเดินประกาศให้ชาวบ้านได้รับทราบถึงวันในการทำบุญ ซึ่งแต่ละหมู่บ้านของชุมชนชาวตำบลชิวทวนทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ประกอบด้วย

บ้านชิวทวน ประกอบด้วย ๓ หมู่บ้าน หมู่ ๑-๓, บ้านท่าศาลา หมู่ ๔-๕, บ้านหนองโน, บ้านหนองคูณ, บ้านมะพริก, บ้านหนองฮี, บ้านหนองแคน และบ้านหวาง (รวม ๑๑ หมู่บ้าน)

จากนั้น เมื่อตัวแทนหมู่บ้านตักปากรับคำกับทางกำนันผู้ใหญ่บ้านแล้ว จะพากันไปกระจายข่าวบอกกล่าวกับลูกบ้านของตนเอง เพื่อจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ประกอบเป็นตัวบั้งไฟ บ้างก็หาหางบั้งไฟ บ้างก็จัดเตรียมหาถ่านหาเลามาทำดินประสีหรือดินปืน แล้วบรรจุเข้าไปในกระบอกไม้ไผ่ขนาดใหญ่ เล็ก แล้วแต่คณะผู้จัดทำ เพื่อเป็นชนวนสำหรับจุดไฟให้บั้งไฟทะยานขึ้นฟ้าไปให้สูงที่สุด จัดเป็นการแข่งขันกันระหว่างหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน สร้างความสนุกสนานตื่นเต้นเป็นอย่างมาก แต่งานนี้ยังมีคนเล็งเห็นถึงความสำคัญว่าเป็นประเพณีเก่าแก่ที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตาทวด ปัจจุบันก็ยังมีผู้คอยสนับสนุนมอบเงินรางวัลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้คณะผู้จัดทำอยู่เสมอ

ส่วนด้านการแข่งขัน บั้งไฟบั้งไหนที่จุดแล้วพุ่งทะยานขึ้นฟ้าไปได้เร็วที่สุด หรือหาลับไปบนท้องฟ้าในชั่วพริบตา และทำเวลาได้น้อยที่สุด คือผู้ชนะ ถือว่าทำบั้งไฟออกมาได้สมบูรณ์ที่สุดอีกด้วย

นอกจากการแข่งขันเรื่องการจุดบั้งไฟแล้ว ยังมีกรให้คะแนนประกวดการตกแต่งบั้งไฟสวยงาม และประกวดแห่พ็อนรำประกอบขบวนบั้งไฟของแต่ละหมู่บ้านอีกด้วย ทำให้เกิดเป็นประเพณีที่มีสีสันงดงามอ่อนช้อยและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งในขบวนพ็อนรำนั้นจะมีการคัดเลือกสาวสวยประจำหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน มาสวมใส่ชุดไทยประยุกต์ปักเลื่อมอย่างสวยงาม ร่วมนำถือป้ายประจำหมู่บ้านของตนเอง โดยสาวงามจะถือป้ายชื่อหมู่บ้านของตนเดินนำหน้าขบวนพ็อนรำไปตามจุดต่าง ๆ ทั้งนี้จะมีคณะกรรมการคอยตัดสินให้คะแนนการพ็อนรำของขบวนนางรำประจำแต่ละหมู่บ้านอีกด้วย การรำยี่ง่านี้เป็นการเพิ่มความงดงามให้แก่ขบวนแห่ และเรียกเสียงปรบมือจากผู้คนที่มาคอยเฝ้าติดตามชมและรอให้กำลังใจได้ตลอด

เส้นทางกรแห่ขบวนพอรำ ก่อนที่ทุก ๆ หมู่บ้านจะไปรวมตัวกัน ณ จุดสุดท้ายที่วัดธาตุมณฑล (วัดบ้าน) เพื่อไช้การพอรำรอบสุดท้ายให้คณะกรรมกรดูแลหมู่บ้านได้พอรำได้สวยงาม อ่อนช้อย และพอรำเป็นระเบียบเรียบร้อยมากที่สุด จะได้รับเงินรางวัลสนับสนุนต่อไป ซึ่งจะเรียงคะแนนการตัดสินตามลำดับจากมากไปน้อย ลำดับที่ ๑, ๒ และ ๓

• การแห่พระธรรมเทโว

เอาพระธรรมเทโวไปไว้เคียงเจ้าปู่ ให้เอาขึ้นตอนเคียงเจ้าปู่จึงจะถูกต้อง เพราะการสงวนน้ำอยู่ในวันเวลาเดียวกัน

อีกหนึ่งประเพณีที่นิยมปฏิบัติคู่กันมากับบุญเดือนหก นั่นคือ การแห่พระธรรมเทโว เป็นการทำให้พิธีแห่งศพระพุทธรูปไปรอบ ๆ หมู่บ้าน มีการจัดเตรียมเสลียงประดับประดาด้วยดอกไม้หอม แล้วนำองค์พระพุทธรูปขึ้นบนเสลียงใส่คานหาม ๒ คาน ใช้ ๔ คนหาม แห่ไปรอบหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำน้ำอบน้ำหอมออกมาสงวนน้ำพระพุทธรูป นอกจากเพิ่มความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตตนเองและครอบครัวแล้ว ชาวบ้านยังมีความเชื่อว่า จะทำให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ไม่มีภัยแล้งมาคุกคาม เกิดแต่ความร่มเย็นเป็นสุขแก่คนในหมู่บ้านนั่นเอง

• บุญวันวิสาขบูชา

วันวิสาขบูชา ตรงกับวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ เป็นวันอัศจรรย์ที่ได้รับการยกย่องจากพุทธศาสนิกชนทั่วโลกให้เป็นวันสำคัญสากลทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นวันที่บังเกิดเหตุการณ์สำคัญ ๓ เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า และเป็นจุดเริ่มต้นของศาสนาพุทธ ซึ่งเหตุการณ์ทั้งหมดได้เกิดขึ้นเมื่อ ๒,๕๐๐ กว่าปีก่อน ณ ดินแดนที่เรียกว่าชมพูทวีปในสมัยพุทธกาล เหตุการณ์แรก เมื่อ ๘๐ ปีก่อนพุทธศักราช เป็น “วันประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะ” ได้ร่วมสาลพฤกษ์ ในพระราชอุทยานลุมพินีวัน (อยู่ในเขตประเทศเนปาลในปัจจุบัน) และเหตุการณ์ต่อมา เมื่อ ๔๕ ปีก่อนพุทธศักราช เป็น “วันที่เจ้าชายสิทธัตถะได้บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ได้ร่วมโพธิพฤกษ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม (อยู่ในเขตประเทศอินเดียในปัจจุบัน) และเหตุการณ์ครั้งสุดท้าย เมื่อ ๑ ปีก่อนพุทธศักราช เป็น “วันเสด็จดับขันธปรินิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ณ ได้ร่วมสาลพฤกษ์ ในศาลวโนทยาน พระราชอุทยานของพระเจ้ามัลละ เมืองกุสินารา (อยู่ในเขตประเทศอินเดียในปัจจุบัน) เหตุการณ์ทั้งหมดนี้ล้วนเกิดขึ้นตรงกับวันเพ็ญ เดือน ๖ หรือวันวิสาขะทั้งสิ้น

การทำบุญของชาวบ้าน ปีใดที่มีอธิกมาส คือ มีเดือน ๘ สองหน ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ ดวงจันทร์เสวยฤกษ์วิสาขะ ชาวบ้านที่ทวนและหมู่บ้านใกล้เคียงทราบกันดีว่าจะมีพิธีทำบุญตักบาตรในช่วงเช้า แล้วถวายภัตตาหารเช้า แต่พระสงฆ์ งานนี้ ชาวบ้านจะนำข้าวเปลือกมารวมกันใส่ในภาชนะเพื่อให้พระสงฆ์สวดเจริญพุทธมนต์ เพิ่มความเป็นสิริมงคลก่อนจะนำเมล็ดข้าวเหล่านั้นไปเป็นแม่พันธุ์ข้าวปลูก หรือใช้เป็นข้าวสำหรับปลูกหวานในนาของตนเอง เมื่อฤดูกาลทำนามาถึง

จากนั้น ในช่วงเย็น ประมาณ ๑๗.๓๐ น. จะมีการรวมตัวกันอีกครั้งที่วัดบ้าน (วัดธาตุสวนตาล) จะมีเหล่าพระสงฆ์ทุกวัดในตำบล และอุบาสกอุบาสิกา มาร่วมกันสวดสรภัญญะ ให้พระรับศีล ฟังพระธรรมเทศนาจากพระสงฆ์ หลังจากฟังพระธรรมเทศนาจบ ทุกคนจะจัดเตรียมดอกไม้ธูปเทียน มาร่วมกันเวียนเทียนรอบพระมหาธาตุ ของวัดธาตุสวนตาล ๓ รอบ มีฆ้องนำหน้า ตามด้วยพระเถระนำและเหล่าสามเณร และญาติโยม เดินตามลำดับ

ทั้งนี้ การเวียนเทียนตามพระไตรปิฎก ใช้คำว่า “เวียนประทักษิณาวัตร” คือเวียนซ้าย ๓ รอบ เป็นเครื่องหมายแสดงออกถึงการเคารพบูชาต่อสิ่งนั้น ๆ อย่างสูงสุด ซึ่งการเดินเวียนเทียนวนซ้ายทั้ง ๓ รอบ จะมีการสวดที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ รอบที่ ๑ สวดอิติปิโสฯ รอบที่ ๒ สวดสวากขาโตฯ และรอบที่ ๓ สวดสุปะฏิบันโนฯ เพื่อน้อมระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ เมื่อเดินครบ ๓ รอบแล้ว ชาวบ้านจะนำดอกไม้ธูปเทียนไปไหว้บูชาพระมหาธาตุ ถือเป็นอันจบพิธี

• ประเพณีงานเลี้ยงเจ้าปู่

เจ้าปู่ หรือปู่ตา ตามความเชื่อของชาวบ้าน คือ เทวาอารักษ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านต่างให้ความเคารพนับถือกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย กล่าวกันว่า ท่านจะคอยช่วยเหลือดูแลรักษาหมู่บ้านและชาวบ้านชีทวน ให้ได้รับความร่มเย็น ผาสุก ไม่มีเรื่องร้าย ๆ เกิดขึ้นกับคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านได้ร่วมใจกันสร้างศาลให้ท่านได้อยู่อาศัยตรงบริเวณหน้าทางเข้าหมู่บ้านชีทวน หรือที่เรียกกันว่า ดอนปู่ตา เคยมีเรื่องเล่าว่า ตกเวลากลางคืนดึกสงัดในบางคืน มักจะมีคนเห็นชายแก่ สวมใส่ชุดขาวคล้ายชีปะขาว ถือไม้เท้าเดินตรวจตราไปรอบ ๆ หมู่บ้าน ชาวบ้านต่างพากันตั้งข้อสันนิษฐานว่า นั่นอาจเป็นเจ้าปู่ที่คอยมาสอดส่องดูแลชาวบ้านให้ได้รับความสงบสุขร่มเย็นนั่นเอง

ก่อนถึงกำหนดวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ ในตอนเช้า ผู้นำหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน จะเข้าร่วมประชุมเพื่อหารือกันว่า หมู่บ้านใดจะเป็นประธานการจัดงานรับผิตอบดูแลงานเลี้ยงเจ้าปู่ในปีนั้น ๆ โดยหมู่บ้านนั้นจะเป็นผู้จัดหาข้าวปลาอาหารมาถวายเจ้าปู่ ตามแต่จะสามารถหามาได้ ส่วนหมู่บ้านที่เหลือจะช่วยกันขอรับบริจาคปัจจัยเพื่อนำมาซื้อน้ำตาล น้ำอ้อย น้ำเมา เพื่อสังสรรค์อย่างสนุกสนาน ชาวบ้านจะจัดเตรียมน้ำหอมเพื่ออรสงฆ์น้ำเจ้าปู่ตอนที่มีการแห่เจ้าปู่ไปรอบหมู่บ้านด้วย

เมื่อได้เวลาฤกษ์งามยามดี ๙ นาฬิกา ตามวันที่กำหนด ทุกคนจะไปรวมตัวกันที่ดอนเจ้าปู่ แต่ละคนจะจัดเตรียมห่อข้าว ปลาปังปลากาย และถ้วยชาม ไปช่วยกันคนละเล็กคนละน้อย ส่วนกลุ่มคนที่ออกไปป่าเพื่อล่าเนื้อมา เมื่อได้มาจะแบ่งเนื้อออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนแรกนำไปปรุงเป็นอาหาร แล้วนำถวายเจ้าปู่ ส่วนหนึ่งแบ่งเจ้าปู่อีก ๒ หาบ อีกส่วนนำมาหุงหาทำกินแก่ชาวบ้านที่มาในงาน เมื่อถวายข้าวแก่เจ้าปู่ พ่อเดมาจ้ำ จะมีผู้นำกล่าวคำถวาย พอถวายเสร็จจะมีการจับไม้สั้นไม้ยาวเสี่ยงทายเรื่องฝนฟ้า เช่น หากต้องการเสี่ยงทายว่า ปีนี้ ฝนจะตกดี นาดอนดี นาลุ่มไม่ดี ก็ขอให้ไม้ว่านี่ยาวออก หรือหากปีนี้ทายว่าจะแล้ง น้ำจะท่วม ก็ขอให้ไม้สั้นเข้า ซึ่งเป็นการเสี่ยงทายไม้ที่มีการตกทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

เมื่อเจ้าปู่รับและกินของไหว้เสร็จ (สังเกตจากรูปที่จุดไหว้เอาไว้ หากใหม่หมดก้านธูปถือว่าเจ้าปู่กินเสร็จแล้ว) จากนั้นยกคำรับข้าวที่ถวายเจ้าปู่ออกมาแบ่งปันให้ผู้คนที่มาในงานได้กินด้วยกัน ต่อจากนั้นจะเป็นการเสพมโหรีปี่กลอง มีกลองตุ้มตีวนรอบหอเจ้าปู่ เมื่อได้เวลาราวบ่าย ๓ โมง จะเป็นการแห่เจ้าปู่ไปพร้อมกับแห่พระธรรมเทโว ซึ่งจะมีการจัดเตรียมขัน ๕ มีผู้นำถือขัน ๕ ร่วมกับกลุ่มชาวบ้าน (ขัน ๕ หมายถึง การจัดเตรียมเครื่องไหว้สักการะเพื่อขอขมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์) แล้วเคลื่อนย้ายขบวนออกเดินเท้า โดยมีองค์พระธรรมเทโวนำหน้าขบวน ตามด้วยเสลี่ยงของเจ้าปู่ เพื่อมุ่งหน้าไปยังวัดทุ่งศรีวิไล ไปคารวะองค์หลวงปู่พระพุทธรวิเศษก่อน ก่อนจะถึงวัด ชาวบ้านจะพากันวางเสลี่ยงเจ้าปู่ไว้บริเวณปากทางเข้าวัด จากนั้น ผู้นำขัน ๕ จะพาขบวนเข้าไปกราบหลวงปู่พระพุทธรวิเศษ ขอพรให้แก่ชาวบ้าน ดลบันดาลให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ให้ได้มีน้ำกินน้ำใช้ แล้วขอสงวนน้ำแด่องค์พระพุทธรวิเศษเพื่อความเป็นสิริมงคล หลังจากนั้น เมื่อกลับออกมา ชาวบ้านจะพากันสาดน้ำเล่นกันในขบวน ขณะนั้น ชาวบ้านในหมู่บ้านจะพากันเตรียมน้ำอบน้ำหอมออกมาโรยที่หน้าบ้านหรือบริเวณถนน ตามเส้นทางที่จะแห่พระธรรมเทโวและเจ้าปู่ผ่านไป พอถึงหน้าบ้านใคร ก็จะทำก้นออกมาสงวนน้ำพระธรรมเทโวและเจ้าปู่ แห่มาเรื่อย ๆ จนจุดหมายปลายทางสุดท้าย คือนำพระธรรมเทโวไปประดิษฐานไว้ ณ วัดธาตุสวนตาล ส่วนองค์เจ้าปู่ก็นำกลับไปไว้ที่ดอนเจ้าปู่ตามเดิม ถือเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีประเพณีงานเลี้ยงเจ้าปู่

เนื่องจากงานแห่งพระธรรมเทโวของชาวชุมชนตำบลชีทวนนี้ มีการสืบสานประเพณีให้คงอยู่คู่บ้านคู่เมืองมาอย่างยาวนาน จากอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน หากผู้เขียนได้กล่าวผิดพลาดประการใดไป ก็กราบขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

• ทำบุญวันพีชมงคล

วันพีชมงคลในแต่ละปี เช่นเดียวกันจะมีเสียงตามสายจากผู้นำชุมชนประกาศให้ผู้คนในหมู่บ้านรับทราบทั่วกัน เพื่อเชิญชวนให้ชาวบ้านออกไปทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์รวมกันที่วัดธาตุดอนตาล สิ่งที่ชาวบ้านจะขาดเสียไม่ได้ ก็คือ ข้าวเปลือกที่จะนำไปปลูกเป็นต้นกล้า หรือแม่พันธุ์ข้าวเปลือกสำหรับใช้หว่านในนาตอนฤดูทำนานั้นเอง ทุกคนจะเตรียมข้าวเปลือกไปคนละเล็กน้อย กล่าวคือ นำมาให้พระสงฆ์สวดเจริญพุทธมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เมล็ดพันธุ์ข้าวเหล่านั้น โดยมีความเชื่อว่า ข้าวจะออกรวงงดงาม มีรวงใหญ่สมบูรณ์ รอดพ้นจากปากเหยี่ยวปากกา หนูนาและปูปลาทั้งหลาย เพื่อจะได้เก็บเกี่ยวนำมาหล่อเลี้ยงร่างกายและถวายเป็นทานได้ต่อไป

พิธีกรรมทางศาสนาในวันพีชมงคล ช่วงเช้าจะกล่าวคำบูชาดอกไม้ ไม้ ไม้หวี พระรับศีล อาราธนาพระปริตร พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ต่อด้วยคำถวายทาน ภัตตาหาร พระสงฆ์อนุโมทนา คำถวายพระพร ญาติโยมตักบาตรถวายข้าวพระพุทธ ส่วนข้าวเปลือกที่ทุกคนนำมารวมกันจะตั้งสายสิญจน์มาครอบ แล้วจุดเทียนไว้ หลังจากชาวบ้านตักบาตรเสร็จ จะยกภัตตาหารถวายแด่พระสงฆ์ ก่อนจะอนุโมทนาบุญ จะมีพระผู้ใหญ่อีกกล่าวคำสมโภชอีกว่า ด้วยความเป็นมาของพระแม่โพสพ หลังจากนั้น พระสงฆ์กล่าวอนุโมทนาทาน ถือเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีงานทำบุญวันพีชมงคล จากนั้น ชาวบ้านจะนำข้าวเปลือกที่มีชื่อของตนติดอยู่ในภาชนะ กลับบ้านไป เพื่อใช้เป็นพันธุ์ข้าวในฤดูกาลทำนาที่กำลังจะมาถึง

■ “ให้เจ้าเพียรคอยสร้างเสมอแทนแปงฮ่อ
ให้สร้างก่อสืบไว้เสมอเผ็งสืบฮัง”

ให้ขยันหมั่นเพียรสร้างเนื้อสร้างตัวเสมือนฝั่งสร้างรัง

บุญเดือนเจ็ด บุญสวดบ้าน (บุญเบิกบ้าน)

มีเรื่องเล่าที่ผู้เขียนได้ยินจากหลวงปู่หนูเกี่ยวกับบุญเดือนเจ็ดว่า ในสมัย พุทธกาล เมืองไวศาลี หรือเมืองเวสาลี เกิดภัยแล้งขึ้นอย่างหนักถึง ๗ ปี ๗ เดือน ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล เกิดภาวะข้าวยากหมากแพง ผู้คนอดอยาก ช้าง ม้า วัว ควาย รวมถึงชาวบ้านพากันอดโซ่ไม่มีข้าวกิน ล้มตายกันระเนระนาด บ้านเมือง เต็มไปด้วยซากศพและความโศกเศร้าอาดูร ดังนั้น ชาวบ้านที่เหลืออยู่จึงคิดว่า ขึ้นปล้อยให้เป็นแบบนี้ต่อไป สักวันคงไม่มีใครรอดตายอย่างแน่นอน เมื่อคิดได้ เช่นนั้น จึงพากันเดินทางไปกราบนิมนต์พระพุทธเจ้าให้มาเทศน์โปรด เพื่อขจัด บัดเป่าทุกข์ภัยให้สิ่งเลวร้ายเหล่านี้เบาบางจางหายไป

องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อได้สดับเรื่องราว พระองค์จึงเสด็จจาก กรุงราชคฤห์มายังเมืองเวสาลี พร้อมด้วยเหล่าพระสงฆ์อีก ๕๐๐ รูป โดยทางเรือ ใช้เวลา เดินทางกว่า ๗ วัน เมื่อพระองค์เดินทางมาถึง ฝนก็ตกลงอย่างหนัก ชะล้างซากศพ ที่เกลียดเกลื่อนเมืองออกไป โรคภัยไข้เจ็บก็บรรเทาเบาบางลงไป ด้วยพระบารมี ของพระองค์ ในขณะที่พระอานนท์และพระสงฆ์บางส่วนไปประพรมน้ำพุทธมนต์ ให้ทั่วเมืองเพื่อความเป็นสิริมงคลนั้น พระพุทธองค์ร่วมกับพระสงฆ์ส่วนที่เหลือราว ๔๐๐ รูป สวดเจริญพระพุทธมนต์ เพื่อขจัดบัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีให้ผ่านพ้นไป บังเกิด แต่สิ่งที่ดีที่เป็นมงคลแก่บ้านเมือง

อีกทางหนึ่ง ผู้เฒ่าผู้แก่เคยเล่ามาว่า เป็นบุญเจริญพระพุทธรมณต์ สวดเพื่อ
ส่งท้าวจตุโลกบาลทั้ง ๔ อันได้แก่ นุริมีญจะ ทิสัง ราชา, ครุฑนาค, กุมภันท์
รวมทั้งผู้มีอิทธิฤทธิ์อื่น ๆ ทั้งยังช่วยขับไล่สิ่งไม่ดีไม่งามให้มลายสิ้นไปอีกด้วย ดังนั้น
คนในสมัยโบราณจึงถือว่าเป็นบุญแห่งการชำระล้าง จึงเป็นประเพณีที่ปฏิบัติ
สืบต่อกันมาทุกปีตราบจนทุกวันนี้

การเตรียมงาน

เมื่อได้เวลาอย่างเข้าเดือน ๗ ชาวบ้านจะร่วมกันทำความสะอาดศาลากลาง
หมู่บ้าน ซึ่งเป็นสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีดังกล่าว จะต้องมีการจัดเตรียมอุปกรณ์
สำหรับใช้ในงานพิธีให้พร้อม อาทิ ปูเสื่อ กางผ้าบังหลัง เตรียมพระพุทธรูป โต๊ะหมู่
บูชา ดอกไม้ รูปเทียน ชันน้ำมนต์ อ่างน้ำมนต์ ปูอาสนะพระสงฆ์ ตาลปัตร ถาดรอง
แก้ว ชันหมากเบ็ง ๑ คู่ แก้วน้ำ กระจง โถง สายสิญจน์ ชันกะหย่องดอกไม้ หินแห
หินทราย และน้ำหอมของชาวบ้าน จากนั้น ทุกคนจะนำมารวมกันไว้ในโถงใบใหญ่
และเมื่อถึงวันงาน ชาวบ้านจะจัดเตรียมกระทงใบตองมาครอบคร้วละ ๑ กระทง
และต้องเตรียมกระทงแบบนี้ ๓ ครั้ง เนื่องจากพิธีนี้เป็นการสวดติดต่อกัน ๓ คืน

สิ่งที่ใส่ไปในกระทง คือ ชาวบ้านจะพากันตัดเล็บมือ เล็บเท้า เส้นผม
ทำข้าวแดง ข้าวดำ ปลาบั้ง และอื่น ๆ ลงไป โดยมีความเชื่อว่าเป็นขอจัดปัดเป่า
โรคภัยไข้เจ็บที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองให้หนีหายไป

เมื่อตระเตรียมงานพิธีเรียบร้อยแล้ว ช่วงเวลาประมาณ ๑๗.๐๐ น. พระสงฆ์จะสวดทำพิธี ๓ ค่ำ ในคืนสุดท้ายจะสวดบทสวดชัยคาถาเพิ่มเข้าไปด้วย ชัยคาถา เป็นบทสวดแห่งการชนะมารทั้งปวง หลังจากสวดบทชัยคาถาเสร็จ พระสงฆ์จะแสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ เมื่อสวดเสร็จในแต่ละคืน ชาวบ้านก็จะนำกระทงไปทิ้งไว้ให้ไกลจากหมู่บ้าน อาจจะเป็นท้ายทุ่งนา หรือสถานที่ที่ห่างไกลชุมชน เชื่อว่าเพื่อเป็นการทิ้งความทุกข์ โรคภัยไข้เจ็บ และสิ่งไม่ดีทั้งหลายต่าง ๆ ให้หายไปกับกระทง ทำเช่นเดียวกันนี้ติดกัน ๓ ค่ำ เป็นความเชื่อตั้งแต่โบราณแล้ว หากมีการตั้งสายสิญจน์ขณะพระสงฆ์สวดทำพิธี ไปคล้องไว้ตามบ้านเรือนทุกหลังได้จะถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก แต่ในปัจจุบันไม่นิยมทำแบบนี้ เนื่องจากความไม่สะดวก

ในเช้าวันที่ ๔ จะมีการทำบุญตักบาตรและถวายภัตตาหารแต่พระสงฆ์ กล่าวคำถวายทาน ในสมัยก่อน เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จ จะนำหินแห่หินทรายเดินไปรอบ ๆ หมู่บ้าน แล้วหว่านใส่หลังคาบ้านเรือนของชาวบ้าน ถือเป็นกรขัณฑ์สิ่งชั่วร้ายให้ออกไป นำพาแต่ความร่มเย็นเป็นสุขเข้ามาแทน แต่ในยุคปัจจุบันพระสงฆ์ไม่ได้เดินรอบหมู่บ้าน ชาวบ้านจะนำเอาน้ำหอมในโถงน้ำมนต์ที่ผ่านการสวดมาแล้ว พร้อมด้วยด้ายสายสิญจน์ที่ได้เตรียมกันมาตั้งแต่ต้นกลับมาบ้านของตน นำหินแห่หินทรายเหล่านั้นมาหว่านขึ้นหลังคาบ้านเอง สายสิญจน์ก็นำมาพันล้อมรอบบ้าน ส่วนน้ำมนต์จะนำมาประพรมไปทั่ว ๆ ตามบริเวณบ้าน รวมถึงประพรมคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือกระทั่งวัวควาย คราด ไถ อุบกรณ์ที่ใช้ในการทำนา เพื่อเรียกความเป็นสิริมงคล แคล้วคลาดปลอดภัย ได้ผลผลิตที่งอกงามตามความประสงค์ จบบุญเดือนเจ็ด

ทั้งนี้ พิธีนี้มีมานานตั้งแต่โบราณ หากผู้เขียนกล่าวอ้างอิงข้อมูลไม่ครบหรือกล่าวผิดพลาดไปประการใด ต้องกราบขออภัยมา ณ ที่นี้

บุญเดือนแปด บุญเข้าพรรษา

ในครั้งสมัยพุทธกาล การที่พระสงฆ์อยู่ประจำในอาวาสตลอดระยะเวลา ๓ เดือนนั้น ภิกษุบริษัทได้เดินธุดงค์ชนบท ไม่มีเวลาพักผ่อน ไม่ว่าจะเป็นฤดูร้อน ฤดูหนาว ฤดูฝน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูฝน ซึ่งเป็นช่วงฤดูทำนาของชาวบ้าน พระภิกษุที่จาริกออกเดินทางเหล่านั้น บ้างก็ไปเหยียบย่ำเอาต้นข้าว ต้นกล้าในนาที่ชาวบ้านได้ปักดำเอาไว้ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชาวบ้าน เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบข่าว จึงได้บัญญัติให้พระภิกษุจำพรรษาในช่วงฤดูฝน ๓ เดือน ถือเป็นอาบัติทุกกฏ แต่หากจำเป็นก็ให้สัตตทากรณียะ ... ไปได้ แต่ต้องไม่เกิน ๗ วัน จึงจะถือว่าพรรษาไม่ขาด

ด้วยเหตุที่บ้านสีทวนเป็นหมู่บ้านที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาโดยตลอด ตั้งแต่โบราณ ดังนั้น วิถีวัฒนธรรมและบุญประเพณีจึงค่อนข้างแตกต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ วัดฝ่ายมหานิกาย มี ๔ วัด วัดฝ่ายธรรมยุต มี ๒ วัด ซึ่งมีวัดอุโบสถที่สำคัญ ๆ อยู่ทุกวัด เช่น

๑. วัดทุ่งศรีวไล

• มีองค์พระพุทธรูปพิเศษ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่สมัยทวารวดี อายุมากกว่า ๑,๐๐๐ ปี ประดิษฐานอยู่ในวัดนี้

๒. วัดธาตุสวนตาล

- เป็นที่ประดิษฐานขององค์พระมหาธาตุซึ่งถอดแบบมาจากพระธาตุพนม จึงถือเป็นพระธาตุองค์น้อง รองจากพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม
- มีเรือโบราณไม้ ที่ถูกค้นพบจากกันแม่น้ำชี มีอายุกว่า ๓๐๐ ปี ซึ่งเป็นเรือที่สร้างขึ้นจากไม้ต้นเดียวทั้งลำ กว้าง ๒.๗๐ เมตร ยาว ๒๔ เมตร
- มีสัตว์บรรณเชิงเทียนและเป็นที่ประดิษฐานพระธรรมเทโว

๓. วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์

• เป็นที่ประดิษฐานของธรรมาสถูปาลึงหินบุษบก ซึ่งกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกของชาติ หนึ่งเดียวในโลก ที่มีอายุมากกว่า ๑๕๐ ปี และยังมีรูปปั้นดินเผาพร้อมภาพเขียนสีบนเพดานอันวิจิตรที่ถ่ายทอดบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการทำบุญมหาชาติจากช่างชาวแกว ญวน เวียดนาม

๔. วัดศรีธาตุ (บ้านหนองแคน)

• เป็นวัดซึ่งอยู่ใกล้กับชัวน้อยชีทวน ชัวน้อย ในอดีตมีลักษณะเป็นสะพานไม้ทอดยาวผ่านไปมาท่องทุ่งนา เพื่อให้พระภิกษุจากวัดศรีธาตุ บ้านหนองแคน ข้ามมาบิณฑบาตทางฝั่งบ้านชีทวนได้ ปัจจุบันนี้ ชัวน้อยชีทวน ได้รับการบูรณะขึ้นใหม่จากปูนซีเมนต์เพื่อให้ความแข็งแรง ทนต่อแดดลมฝนมากยิ่งขึ้น เมื่อมีงานพิธีทางพุทธศาสนา ก็มักจะใช้สถานที่แห่งนี้ในการทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ คือ ตักบาตรเทโว วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จึงถือเป็นสะพานบุญของชาวบ้านชีทวนเลยก็ว่าได้ บุญเข้าพรรษาของชาวบ้านชีทวนมักจะใช้วัดกลางบ้านชีทวนเป็นสถานที่จัดงาน เพราะถือว่าเป็นวัดที่ตั้งอยู่จุดศูนย์กลางของหมู่บ้าน ค่อนข้างสะดวกในการเดินทาง ทั้งแก่ชาวบ้านและพระภิกษุ ซึ่งก็คือวัดธาตุสวนตาลนั่นเอง

เทศกาลเข้าพรรษาจะถือเอาวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เป็นวันในการจัดพิธี ช่วงเช้าจะมีพิธีทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารเช้าแด่พระภิกษุสงฆ์ที่วัด ในวันเข้าพรรษา พระสงฆ์แต่ละวัดจะมารวมตัวกันที่วัดธาตुสวนตาล (วัดบ้าน) โดยพร้อมเพรียงกันอย่างไม่ได้บอกกล่าวหรือไม่ต้องนิมนต์ หากมีพิธีทางพุทธศาสนา หรือมีวันสำคัญทางพุทธศาสนา อาทิ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันขึ้นปีใหม่ วันเฉลิมพระชนมพรรษา ฯลฯ พระสงฆ์ทุกรูปจะทราบดีว่าต้องมารวมตัวกันประกอบศาสนกิจอย่างพร้อมเพรียงกัน ณ วัดธาตुสวนตาลแห่งนี้ คือมีการปวารณากับพระสงฆ์ทุกวัดไว้ก่อนวันสำคัญ

วันทำบุญเดือน ๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ช่วงเช้าจะเป็นการร่วมกันทำบุญตักบาตร และถวายภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์ หลังจากนั้น ชาวบ้าน อุบาสก อุบาสิกาทั้งหลาย จะกลับไปรวบรวมปัจจัย (เงินบริจาค) จากหมู่บ้านของตนเองเพื่อมาทำเป็นต้นเทียนของแต่ละหมู่บ้าน และรวบรวมบริจาคข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับพระสงฆ์เพื่อนำมาปกรพรรษา (ปกรพรรษา คือ การถวายสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นแด่พระภิกษุสงฆ์ ในระหว่างการจำพรรษา ๓ เดือน) จากนั้น ในช่วงเย็น ราว ๕ โมงเย็น พระสงฆ์ จะมารวมตัวกันอีกครั้งที่วัดเดิม

ส่วนของชาวบ้านเมื่อรวบรวมปัจจัยต่าง ๆ ได้เรียบร้อยแล้ว ทุกคนในหมู่บ้านจะมาร่วมขบวนแห่ต้นเทียนพรรษาดังกล่าวไปที่วัดบ้าน หรือวัดธาตุ สวนตาลอย่างพร้อมเพรียงกัน ขบวนดังกล่าวจะเริ่มแห่จากวัดทุ่งศรีวิไล มาตามถนนในหมู่บ้าน ผ่านถนนหนทางในการบินฑบาตของพระสงฆ์เข้าหมู่บ้าน จนวนรอบครบทุกหมู่บ้าน จากหมู่ ๑-๒-๓... ไล่ไปตามลำดับ จนครบทุกหมู่

โดยทั้งหมดจะแห่ไปรวมกัน ณ จุดเดียวคือ วัดกลางบ้าน หรือวัดธาตุ สวนตาล สิ่งของที่ชาวบ้าน อุบาสก อุบาสิกา ได้ร่วมกันบริจาคทานตามแรงศรัทธา มานั้น ส่วนใหญ่จะประกอบด้วย ข้าวสาร อาหารแห้ง หมากพลู น้ำอ้อย น้ำตาล ผลไม้ตามฤดูกาล สบู่ ยาสีฟัน ฐูป เทียนหอม ต้นเทียนน้อยใหญ่ ยารักษาโรค หลอดไฟ ผ้าไตร ผไป จีวรพระภิกษุสงฆ์ ผ้าอาบน้ำฝน น้ำดื่ม จากนั้นจะนำปัจจัยไทยทานทั้งหมดมารวมกัน แบ่งออกเป็น ๗ กอง ในกองบุญทุกปีนั้น จะมีปัจจัยในการทำบุญทำทานของลูกหลานและชาวบ้านตำบลชีทวนไม่เคยลดน้อยลงไปเลย สังเกตได้ว่า แม้บางคนจะอาศัยอยู่ต่างที่ต่างถิ่น แต่เมื่อถึงเวลาทำบุญดังกล่าวนี้ ต่างจะพากันกลับมายังถิ่นฐานบ้านเกิดเพื่อตั้งใจมาถวายทานด้วยตนเอง จึงทำให้จุดปัจจัยล้นหลามทุก ๆ ปี นับว่าเป็นการสะสมเสบียงบุญไว้เลี้ยงตนในภพหน้า สะสมบุญ คุณงามความดีให้แก่ตนเองและครอบครัวโดยแท้ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่ดีอย่างยิ่ง

เมื่อได้เวลาเข้าสู่การประกอบพิธี ไวยาวัจกร*จะจัดด้วยสายสิญจน์ โยงจากพระสงฆ์ไปยังต้นเทียนของหมู่บ้าน ผ่านมายังกองปัจจัยเครื่องปกพรราชาทั้ง ๗ กอง และหอบริขารต่าง ๆ เมื่อได้ฤกษ์เข้าสู่พิธี ด้านพิธีกรจะเวียนเชิญประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วนำสวดมนต์ไหว้พระ อาราธนาศีล เมื่อรับศีลเรียบร้อยแล้ว พระสงฆ์สวดมาติกาและ ๙ เหตุปัจจัย

ลำดับต่อไป พิธีกรจะนำสวดคำถวายทาน ต้นเทียนและสิ่งของเครื่องใช้ที่นำมาปกพรราชา ดังนี้

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว

อิมานิ มะยัง ภันเต สิงฆะรันจะ วัสสิกะ สาฎิกิ จีวะราณี
 สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอิโณชะยามะ สาธุโน ภันเต
 ภิกขุสังฆิ อิมานิ มะยัง ภันเต สิงฆะรันจะ วัสสิกะ สาฎิกิ
 จีวะราณี สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมहाกัง ทีฆะรัตตัง
 หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย เทียนจำพรรษา ผ้าจำพรรษา ผ้าอาบน้ำฝน และผ้าสบงจีวร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ เทียนจำพรรษา ผ้าจำพรรษา ผ้าอาบน้ำฝน และผ้าสบงจีวร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของพวกข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ

เมื่อกล่าวเสร็จเรียบร้อย พระสงฆ์จะกล่าวบังสุกุล จบจากนี้ ญาติโยมจะถวายปัจจัยเครื่องอัฐบริขารต่าง ๆ ทั้งต้นเทียน ผ้าสบงจีวร ยารักษาโรค ฯลฯ แต่พระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์รับเสร็จจะอนุโมทนา ส่วนญาติโยมจะกรวดน้ำ เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่เจ้ากรรมนายเวร ปู่ย่าตายายผู้ล่วงลับไปแล้ว จากนั้น ชาวบ้านจะพากันแบ่งจุดปัจจัย ข้าวของเครื่องใช้ เครื่องอัฐบริขาร ออกแจกจ่ายให้ครบถ้วนตามจำนวนของพระสงฆ์ในแต่ละวัด ถือเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีบุญเดือนแปดเท่านี้

หมายเหตุ : *“ไวยาวัจกร” (อ่านว่า ไว-ยา-วัด-จะ-กอน) พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.๕.๙ ราชบัณฑิต) เจ้าอาวาสวัดราชโอรสารามราชวรวิหาร หรือ เจ้าคุณทองดี ให้ความหมายไว้ว่า ผู้ชวนถวายช่วยทำกิจของสงฆ์ หมายถึง ผู้ช่วยเหลือรับใช้พระสงฆ์ ทำกิจธุระแทนสงฆ์

ไวยาวัจกร ตามกฎหมาย หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่เบิกจ่ายนิคมภัต และมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาจัดการทรัพย์สินของวัดได้ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ และกำหนดให้ไวยาวัจกรเป็นพนักงานตามกฎหมาย

การแต่งตั้งไวยาวัจกรเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส วัดหนึ่งอาจจะมีไวยาวัจกรได้หลายคน ทั้งนี้ ความเป็นไวยาวัจกรสิ้นสุดลงเมื่อเจ้าอาวาสผู้แต่งตั้งให้ออกหรือพ้นจากความเป็นเจ้าอาวาส เช่น ลาออก ลาสิกขา หรือมรณภาพ

ส่วน “มรรคนายก” (อ่านว่า มั๊ก-คะ-นา-ยก) หมายถึง ผู้นำทาง คือ ผู้นำบุญ ผู้นำแนะนำทางบุญ หรือผู้ชี้ทางบุญ ซึ่งบางครั้งจะเขียนว่า “มัคนายก” ก็มี

มรรคนายก ใช้เรียกคฤหัสถ์ผู้ประสานติดต่อระหว่างวัดกับชาวบ้านในกิจการต่าง ๆ ของวัด หรือผู้เป็นหัวหน้าในพิธีทำบุญ เช่น นำอาหารนาศีล อาหารนาพระปริตร นำถวายทาน ตลอดจนจัดแจงดูแลศาสนพิธีอื่นให้ถูกต้องเรียบร้อย มรรคนายกที่ดีและเก่งจะทำงานบุญต่าง ๆ ในวัดเสร็จเรียบร้อย เป็นระเบียบสวยงาม และราบรื่นไม่ติดขัด มรรคนายก อาจเป็นชายหรือหญิงก็ได้ และแต่ละวัดอาจจะมีหลายคนก็ได้

มรรคนายก คำนี้มักจะเรียกเพี้ยนไปว่า มรรคทายก ซึ่งแปลว่า ผู้ให้ทาง หรือผู้บอกทางบุญทางสวรรค์ให้ ก็มี

บุญเดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน

การทำบุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านนิยมนำอาหารของเคี้ยวของฉันทำเป็น
ห่อ ๆ เพื่อนำไปวางตามวัดวาอาราม หรือวางตามพระธาตุเจดีย์ที่ฝังอัฐิของพ่อแม่
ปู่ย่า ตายาย รวมถึงญาติพี่น้องของแต่ละคน ชาวบ้านนิยมการทำบุญข้าวประดับ
ดิน เพราะจะมีทั้งการให้ทาน การรักษาศีล การทำบุญเดือนเก้า ชาวบ้านจะนิยมทำ
ห่อข้าว ๙ ห่อ อาจถือเป็นประเพณีนิยมของแต่ละแห่งแตกต่างกันไป

เมื่อถึงเดือน ๙ วันแรม ๑๓ ค่ำ ชาวบ้านจะเตรียมการห่อข้าวต้มมัด ทำ
ห่อขนมเทียน หาผลหมากรากไม้ตามฤดูกาล หรือนำเอาของกินที่มีอยู่ตามอัธยาศัย
มาเพื่อเตรียมทำ “ห่อข้าวน้อย” เช่น ข้าวสาร เกลือ พริก ปลายี่ฮั่ว หอม กระเทียม
ผลไม้ต่าง ๆ ขนมต้ม ขนมมัดที่ได้ทำไว้ ส่วนใหญ่แล้วมักจะมีเชื่อว่า อาหาร
คาวหวานที่ใส่ลงไปให้ห่อข้าวน้อยนี้ ควรเป็นอาหารที่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายายของ
ตนที่ล่วงลับไปแล้วชื่นชอบ หรือชอบกินมาก่อนนั่นเอง เป็นประเพณีของท้องถิ่น
ที่มีความเชื่อว่า คนที่ตายไปแล้วจะได้รับอาหารคาวหวานในห่อข้าวน้อยเหล่านี้
เมื่อลูกหลานทำพิธีสวดส่งไปให้นั่นเอง

เวลาแจกข้าว หรือเวลาทำพิธีสวดส่งห่อข้าวน้อย จะเริ่มในคืนวันแรม ๑๓ ค่ำ ต่อ ๑๔ ค่ำ ในช่วงเวลากลางดึก ราว ๆ ตี ๑ ถึงตี ๓ โดยประมาณ แต่บางครั้งถือเอาฤกษ์สะดวกส่วนบุคคล บางคนก็รอคอยพระตีกลองตอนตีกลองส่งสัญญาณก่อน แล้วค่อยนำห่อข้าวน้อยนี้ ไปวางตามสถานที่ต่าง ๆ ที่อิฐของบรรพบุรุษสถิตอยู่ หรือบางคนก็กลัวว่าตนเองจะนอนหลับยาว ไม่ตื่นมาทันกลางดึก จะนำไปวางก่อนตอนหัวค่ำก็มี

• มูลเหตุของการทำบุญข้าวประดับดิน

มีเรื่องเล่าขานในพระธรรมบทว่า ในสมัยพุทธกาล ยุคของพระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์แห่งแคว้นมคธ พระองค์ได้ทรงครองราชสมบัติอยู่เป็นเวลา ๕๒ ปี มีพระอัครมเหสีพระนามว่า เวเทหิ ซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระเจ้ามหาโกศล แห่งแคว้นโกศล มีพระโอรส ๑ พระองค์ พระนามว่า อชาตศัตรู ในสมัยนั้น ญาติของพระเจ้าพิมพิสารได้ล่วงเกินกินอาหารที่จะนำมาถวายพระสงฆ์เข้า เมื่อตายแล้วจึงได้ไปชดใช้กรรมที่นรกภูมิ ครั้นพอตักตึก ในช่วงกลางคืนของวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๙ พระเจ้าพิมพิสารได้ไปทำบุญ พอตีเป็นช่วงที่ท่านยมบาลได้เปิดประตูนรก เพื่อให้สัตว์ที่ตกนรกได้รับส่วนบุญส่วนกุศลที่ญาติในโลกมนุษย์อุทิศไปให้ แต่ด้วยความบังเอิญว่าการทำบุญครั้งนั้น พระเจ้าพิมพิสารไม่ได้สวดส่งอุทิศผลบุญไปให้ญาติผู้นั้นของพระองค์ ดังนั้น ญาติผู้นั้นจึงไม่ได้รับส่วนบุญที่พระองค์กระทำไป ตกกลางคืนจึงได้มาร้องโอดโอย โหยหวนครวญครางอยู่ข้างปราสาทของพระองค์ทั้งคืน เพื่อร้องขอส่วนบุญนั้นให้แก่ตน ด้วยเหตุเพราะกรรมที่เคยสร้างมาแต่อดีตชาติ

พอรุ่งเช้า พระองค์จึงรีบเสด็จไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อทูลถามถึงที่มาของเสียงนั้น เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบเรื่อง จึงได้แจ้งเหตุให้แก่พระเจ้าพิมพิสารไปว่า ได้มีญาติของพระองค์ที่ตายไปแล้ว มาร้องขอรับส่วนบุญกุศลที่พระองค์ได้ทรงกระทำเมื่อวานนี้ แต่เนื่องด้วยพระองค์ไม่ได้เอ่ยชื่ออุทิศส่วนบุญนั้นให้เขา เขาจึงไม่สามารถรับเอาบุญนั้นไปได้ นั่นจึงเป็นที่มาของเสียงร้องโหยหวนเพื่อขอส่วนบุญอย่างที่พระองค์ได้ยินมาในตอนกลางคืนนั่นเอง

เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทรงได้ฟังดังนั้น รุ่งเช้าอีกวัน ซึ่งตรงกับวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ พระองค์จึงทรงมาทำบุญและอุทิศผลบุญให้แก่ญาติผู้นั้นของพระองค์อีกครั้ง จึงเป็นที่มาของประเพณีนี้ สืบทอดจนมาถึงปัจจุบันนั่นเอง

• พิธีบุญข้าวประดับดิน

ครั้งเมื่อถึงวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๙ ชาวบ้านจะเตรียมจัดหาใบตองเพื่อมาห่อข้าวต้ม ทำขนม จัดเตรียมอาหารคาวหวาน ผลไม้ตามฤดูกาลที่สามารถหามาได้ หมากพลู โดยจัดแบ่งเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ สำหรับเก็บไว้กินในครอบครัว

ส่วนที่ ๒ สำหรับแจกจ่ายญาติสนิท มิตรสหาย

ส่วนที่ ๓ สำหรับทำบุญตักบาตร

ส่วนที่ ๔ สำหรับทำห่อข้าวน้อย อุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับ

ไปแล้ว

การทำห่อข้าวน้อยนั้น เมื่อทำเสร็จ ลูกหลานจะนำไปขายบริเวณที่บรรจ
อัฐิของญาติผู้ล่วงลับไปแล้วในตอนกลางคืน (ภาษาอีสาน ยาย ในที่นี้หมายถึง
การแจกจ่าย หรือวางไว้) พอรุ่งเช้า พระสงฆ์ออกบิณฑบาตในหมู่บ้านตามปกติ
เช้าวันนั้น มักมีหลายครั้งที่ต้องเอารถเข็น เข็นตามพระสงฆ์ไปด้วย เนื่องจากมี
ชาวบ้านจำนวนมากจะพากันแห่ออกมาทำบุญตักบาตรในตอนเช้า เพราะเกรงว่า
พ่อแม่ ปู่ย่า ตายายของตน จะได้รับข้าวปลาอาหารที่นำไปวางไว้ให้เมื่อตอน
กลางคืนน้อยไป พอรุ่งเช้า ต่างก็กลัวว่าญาติของตนจะได้ตะกร้าเปล่า ๆ กลับ
ไป แล้วไม่มีอะไรให้กิน จึงเป็นที่มาทำให้ชาวบ้านหันมาเห็นความสำคัญของการ
ทำบุญเดือนเก้าและบุญเดือนสิบนี้กันมากขึ้น

หลังจากทำบุญตักบาตรตอนเช้าเสร็จสิ้นลง ชาวบ้านจะไปทำบุญจ้งหัน
ต่อที่วัด (จ้งหัน คือ การทำบุญถวายภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์) แต่มีเรื่องแปลก
ของชาวตำบลชีทวน คือ การทำบุญลักษณะนี้ไม่มีการกล่าวคำถวายทาน โดย
ผู้ใหญ่ที่ท่านได้อบรมสั่งสอนมา บอกกับผู้เขียนว่า เมื่อตอนริเริ่มมีการทำบุญขึ้น
ในอดีตกาล พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงทำบุญและกล่าวถวายทานไปแล้ว ในวันแรม
๑๓ ค่ำที่ผ่านมา ซึ่งวันนี้เป็นวันแรม ๑๔ ค่ำ จึงไม่ต้องกล่าวคำถวายทานซ้ำอีก
ผู้ถ่ายทอดสืบสานประเพณีนี้มาจากครูบาอาจารย์ จึงต้องทำตามที่ท่าน
ได้สั่งสอนมา ซึ่งอาจต่างจากบุญเดือนสิบที่จะมีการกล่าวถวายทานด้วย ดังนั้น
จึงขอจบบุญเดือนเก้าของชาวตำบลชีทวนไว้แต่เพียงเท่านี้

บุญเดือนสิบ บุญฉลาก หรือบุญข้าวสาก

ความเป็นมาของบุญฉลากหรือบุญข้าวสากนี้ กล่าวคือ เป็นการเขียนชื่อของผู้ต้องการถวายทานลงไปในฉลากหรือในแผ่นกระดาษ แล้วให้พระสงฆ์สุ่มจับฉลากนั้นขึ้นมา หากพระสงฆ์จับได้ชื่อของญาติโยมท่านใด โยมท่านนั้นจะเป็นผู้ถวายทาน ถวายข้าวปลาอาหารแด่พระคุณเจ้าหรือพระสงฆ์รูปนั้น พิธีนี้จะกระทำกันในเดือน ๑๐ จึงได้ชื่อว่าเป็นบุญเดือนสิบที่สืบต่อกันมาจวบจนปัจจุบัน

มีเรื่องเล่าในพระธรรมบทกล่าวว่า มีคหาชชายคนหนึ่ง พ่อตายตั้งแต่ยังเล็ก เหลือเพียงแต่แม่คนเดียว ครั้นเมื่อโตเป็นหนุ่ม แม่ก็อยากให้ลูกชายออกเหย้าเรือนไป หวังให้มีลูกหลานไว้สืบสกุล ดังนั้น ผู้เป็นแม่จึงไปทาบตามค้นหาหญิงสาวที่คิดว่าเหมาะสมกับลูกชายของตนให้มาแต่งงานด้วย เมื่อเวลาผ่านไปหลายปี หญิงสะใภ้คนนี้ก็ได้มีหลานให้ไม่ จึงเป็นเหตุให้ผู้เป็นแม่นั้น ร้อนใจเป็นอย่างมาก ต่อมา นางจึงไปเสาะหาหญิงสาวอีกนางหนึ่ง ให้มาแต่งงานอยู่กับลูกชายของตนอีกครั้ง โดยหวังว่าหญิงสาวคนใหม่นี้จะมีหลานให้นางได้เชยชมสมใจเสียที เป็นเหตุให้สะใภ้ผู้มาก่อนนั้นเกิดความหึงหวง และมีจิตคิดอิจฉาริษยาขึ้นมา มุ่งหวังถึงกับคิดจะฆ่าสะใภ้ผู้มาทีหลังให้ตายไปเสีย โดยสะใภ้คนแรกออกอุบายแกล้งทำตัวดีสรวปัดกับสะใภ้คนรอง เพื่อหลอกล่อให้นางตายใจ แล้วบอกแก่นางไว้ว่า หากนางตั้งครรรภ์เมื่อไหร่ขอให้บอกด้วย นางจะได้แสดงความยินดี

ฝันของผู้เป็นแม่ก็เป็นจริง หญิงสาวสะใภ้คนล่าสุดนี้มีหลานให้จนได้ แต่ด้วยความซื่อและเชื่อใจ พอสะใภ้รองตั้งท้อง นางก็บอกกล่าวแก่พี่สะใภ้ผู้มาก่อนตามที่นางขอไว้ แต่หลังจากบอกไป นางก็มักแทงลูก คนแล้วคนเล่า จนมาถึงการตั้งท้องครั้งที่ ๓ นางจึงตัดสินใจหนีออกจากบ้านสามีไปอาศัยอยู่บ้านญาติ โดยไม่บอกกล่าวใคร ฝ่ายสะใภ้คนแรกตามไปพบเข้าก็บังคับให้นางกินยาขับลูกออก ด้วยความที่ตอนนั้นครรภ์แก่เต็มที ลูกในท้องตัวใหญ่และขวางทางเดินหายใจ นางจึงสิ้นใจลง แต่ก่อนจะขาดใจตายนั้น นางผูกอาฆาตจองเวรจองกรรมสะใภ้คนแรกไว้ว่า หากฉันเกิดมาชาติหน้าฉันใด ขอให้ได้เกิดเป็นยักษ์เป็นมาร ฉันจะได้กินทั้งตัวมันและลูกของมันด้วย

ในชาติต่อมา สะใภ้คนรองกลับชาติไปเกิดใหม่เป็นแมว สะใภ้คนแรกไปเกิดเป็นไก่ พอไก่ออกไข่มา แมวก็มาขโมยกินไข่ออกไข่มาเมื่อไหร่ก็ถูกแมวกินอยู่อย่างนั้น กินจนหมดทุกครั้ง สุดท้ายก็กินกระทั่งแม่ไก่เอง และก่อนแม่ไก่จะตายลง ก็ได้ผูกเวรไว้กับแมวต่อไปอีก

พอชาติถัดมา แม่ไก่มาเกิดเป็นเสือเหลือง ส่วนแมวได้ไปเกิดเป็นวัว ครั้นพอแม่วัวคลอดลูกออกมา เสือกก็จับกินลูกวัว กินจนหมดครอก กระทั่งสุดท้าย เสือกก็กินแม่วัวไปด้วย ก่อนตายแม่วัวได้จองเวรผูกอาฆาตกับเสือไว้อีก

ในชาติต่อมาอีก แม่วัวไปเกิดเป็นนางยักษ์ ส่วนแม่เสือไปเกิดเป็นมนุษย์ ชื่อนางกุลธิดา ในเมืองสาวัตถี ครั้นเมื่อแต่งงานและคลอดลูกคนแรกออกมา ก็ถูกนางยักษ์จับกิน คลอดคนที่ ๒ ก็ถูกนางยักษ์จับกินอีก พอตั้งท้องคนที่ ๓ นางจึงชวนสามีหนีไปพักอาศัยที่บ้านญาติจนกว่าจะคลอด เพื่อหลบหนีจากนางยักษ์ ครั้นเดินทางไปถึงสระน้ำแห่งหนึ่ง เมื่อสองผัวเมียลงไปอาบน้ำในสระ ฝ่ายเมียมองเห็นนางยักษ์มาร้องเรียกผัวของตน ด้วยความกลัว จึงพากันขึ้นจากสระน้ำ วิ่งไปยังวัดพระเชตุวันมหาวิหาร

ขณะนั้นเอง พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมอยู่ ครั้นพระองค์ทรงทราบเรื่องโดยญาณหยั่งรู้ จึงตรัสให้พระอานนท์ไปเรียกนางยักษ์เข้ามาพบ นางยักษ์ที่อยู่ข้างนอกก็เกิดความกลัว เนื่องจากรอบตัวพระพุทธองค์มีเหล่าเทวดากันอยู่ “เข้ามาเถิดนางยักษ์เอ๋ย” พระองค์ตรัสเรียก เมื่อนางยักษ์เข้ามาแล้ว พระพุทธองค์จึงทรงเมตตาแสดงธรรม ว่าด้วยเรื่องของการจองเวรกันและกัน ให้ทั้งสองฝ่ายได้รับฟังว่า ทั้งนางกุลธิดาและนางยักษ์นั้น ได้ผูกจิตอาฆาตพยาบาทซึ่งกันและกันมาแล้วหลายต่อหลายชาติภพนัก มาชาตินี้ ขอให้ท่านทั้งหลายจงเลิกอาฆาต จองเวรผูกพยาบาทกันได้แล้ว ท้ายสุด พระพุทธองค์ทรงชี้แนะให้นางกุลธิดาเอานางยักษ์ไปเลี้ยงดูแล ข้อดีของนางยักษ์ คือ นางจะหยั่งรู้ว่า ปีไหนฝนฟ้าจะดีหรือไม่ดี สามารถพยากรณ์ฝนฟ้าได้ล่วงหน้า ฉะนั้นจึงถือเอาธรรมเนียมนี้จัดเป็นบุญข้าวสาก หรือบุญสลากรัตตามความเชื่อของคนสมัยโบราณ ว่าด้วยบุญเดือนสิบนั้นเอง

• การประกอบพิธีบุญเดือนสิบ

เมื่อเวลาเดือน ๑๐ มาถึง ขึ้น ๑๔ ค่ำ จะมีจำเริญเดินรอบหมู่บ้าน ป่าวประกาศถึงงานบุญเดือนสิบที่จะมาถึงให้ชาวบ้านรับทราบ ชาวบ้านจะจัดเตรียมขนมข้าวต้ม ผลไม้ เผือกมันต่าง ๆ หรือผลไม้ตามท้องถิ่นที่มีอยู่ เช่น หมากฝั่วนวม หมากคายข้าว กั้วว้นน้อย หมากเต็น จัดตกแต่งคล้ายกันกับบุญข้าวประดับดิน หรือบุญเดือนเก้า แต่วิธีปฏิบัติแตกต่างกัน บุญข้าวประดับดินนั้น จะมีการแจกห่อข้าวน้อยในเวลากลางคืน และมีการทำบุญตักบาตรตามท้องถนน ตอนเช้าก็ไปถวายจิ่งหันธรรมดา แต่ไม่มีค้ำกล่าวถวายทาน ต่างจากบุญข้าวสาก หรือบุญสลาภัต

เมื่อได้เวลา ๙ โมงเช้า ทางวัดจะตีกลองโหมเพื่อเป็นสัญญาณให้ญาติโยมไปรวมตัวกัน แต่ละคนก็จะจัดเตรียมอาหารคาวหวาน ของเคี้ยวของตน ผลไม้ ตามฤดูกาลที่มีไปรวมกันที่วัด พร้อมทั้งมีห่อข้าวน้อยบุญเดือนสิบ อีกคนละ ๑๐ ห่อ ตามชื่อบุญเดือนสิบด้วย สำหรับข้าวปลาอาหารนั้น ต่างคนต่างเตรียมมา เขียนชื่อของตนลงกระดาษ ใส่ลงไปใบบาตร เมื่อกล่าวคำถวายทานแล้ว พระสงฆ์จะจับฉลากชื่อใบบาตรขึ้นมา เมื่อได้ยินเสียงทายกประกาศชื่อผู้ใด ก็ให้ถวายอาหาร แต่พระสงฆ์รูปนั้น ซึ่งปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น แต่วิธีปฏิบัติจะเป็นการถวายทานรวมกัน โดยจัดสำหรับอาหารคาวหวานถวายพระสงฆ์รวมกัน ไม่ได้แยกเป็นปันโตของแต่ละคนเหมือนเช่นสมัยก่อน แต่ยังคงยืนหยัดยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ เช่น คำกล่าวถวายทานที่แตกต่างจากที่อื่น พร้อมคำกล่าวอุปัฏฐากน้อข้าว น้อย ดังจะอธิบายรายละเอียดต่อไปนี้

เมื่อเริ่มพิธี อันดับแรก เชิญผู้นำจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ครั้นได้เวลาประมาณ ๑๐.๓๐ น. ทายกจะนำไหว้พระ กล่าวคำบูชาดอกไม้ ซึ่งพิธีนี้เป็นของสนาม อาจขึ้นอยู่กับทายกแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อต้องการสืบสานคำกล่าวแบบดั้งเดิมเอาไว้ หรือบางท่านอาจจะกล่าวคำขึ้นต้นเป็น อิมินา สักกาเรนะ ฯ ก็ได้ไม่ผิด หลังจากนำบูชาดอกไม้และนำสวดมนต์ให้พระแล้วก็อาราธนาศีล จบจากรับศีล พระสงฆ์ถวายพร ไม่มีอาราธนา การถวายพรพระนี้เป็นประเพณีท้องถิ่น เมื่อพระสงฆ์ถวายพรพระ จะยกสำรับมา ๑ ชุด คือ ข้าวพระพุทฺธ นำมากล่าวถวายพระพุทฺธ จากนั้นยกถาดสำหรับถวายทานมาเตรียมไว้ เพื่อกล่าวคำถวายทานต่อ จะถวาย

ทานทั้งชุด ยกมาหมด ๑ ชุด พร้อมกับห่อข้าวน้อยของตนเอง เตรียมเทียนที่จะ
ต้องใช้จุดห่อข้าวน้อย รวมทั้งน้ำสะอาดสำหรับกรวดน้ำขณะที่พระสงฆ์ให้พรด้วย

เมื่อพระสงฆ์ถวายพรพระจบ พิธีกรจะแจ้งให้ญาติโยมเตรียมตัว เมื่อได้
ถวายทานจบแล้ว พระสงฆ์อนุโมทนา พร้อมยกส้ารับถวายจบ แล้วกรวดน้ำรับศีล
รับพรจากพระสงฆ์ จากนั้นจึงจะทำการอุบโลภณ์ห่อข้าวน้อย โดยให้พระสงฆ์
ฉันค้ำหนึ่งเสียก่อน เพราะตามโบราณแล้วถือว่า ภูตผีปีศาจอย่ากินก่อนพระ
จะเป็นบาป จึงต้องให้พระฉันก่อน เมื่อทุกคนพร้อมแล้ว ทายกจะกล่าวนำชาวบ้าน
ในการทำพิธี ทั้งนี้ ผู้เขียนได้สืบทอดต่อมา อาจเป็นคำกล่าวถวายทานหรือการ
อุบโลภณ์แตกต่างกันกับชาวบ้านที่อื่น เนื่องจากการถ่ายทอดมาจากหลวงปู่
อุปัชฌาย์วงศ์ พรหม สโร ตกทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

คำถวายทาน

ตั้งนะโม ๓ จบ

เอตานิ มะยัง ภันเต สละกะภัตตานิ อะสุกัฏฐานะ ฐะปะปัตตานิ
สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอนะชะยามะ สาธุ โน ภันเต
ภิกขุสังโฆ เอตานิ สละกะภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุกัฏฐานะ
ฐะปะปัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง
หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายสละก กับ
ภัตตอาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระ
ภิกษุสงฆ์จงรับสละกกับภัตตอาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้
ของพวกข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้า
ทั้งหลาย แก่ญาติข้าพเจ้าทั้งหลายที่ตายไปสุปรโลกเบื้องหน้าใน
ทักษิณทั้ง ๔ ข้าพเจ้าทั้งหลายได้เป็นญาติและมิตรสหาย ได้อุทิศ
กองกุศลขึ้นในวันนี้เป็นวันปัจจุบัน ขอให้สอดขอไปถึงญาติของ
ข้าพเจ้าทั้งหลาย สาธุพระแม่โพสพเจ้า ข้าวที่บริสุทธ์ี่ส่วนหนึ่ง
ขอถวายพระพุทธรูป ส่วนหนึ่งขอถวายพระธรรม ส่วนหนึ่งขอถวาย

พระสงฆ์เจ้าเท่าทั่วจักรวาลทั่วจตุโลกบาลทั้ง ๔ ที่ตั้งอยู่ในยุติธรรม
ตลอดทั้งเจ้ากรรมนายเวร ที่ได้กระทำสัตว์ให้ตาย หนีตายหรือได้
รับความลำบาก เป็นต้นว่า วัวควายเป็นเค้า ที่ข้าพเจ้าได้ใช้เหงื่อ
เอาแรง ขอให้ฮอดให้ถึงทุกตัวบรรณสัตว์ สัพเพ เทวา อนุโมทนตุ
(จบคำถวายทาน)

จากนั้นช่วยกันยกสำรับข้าวปลาประเคนภัตตาหารเพลแต่พระสงฆ์
พระสงฆ์ให้พร กรวดน้ำ เมื่อจบคำให้พรแล้ว พนมมือต่อไปเพื่อรับฟังพระสงฆ์
อุบโลภณ์ ยักเค ภันเต ปติณานตุ ไปจนจบ

มีความเชื่อว่า ถ้าพระสงฆ์ไม่อุบโลภณ์ โยมกินจะเป็นบาป ถ้าคำถวาย
ทานขึ้นต้นด้วย อิมานิ... หรือ เอตานิ ภิกขุ... พระสงฆ์ต้องแจกทานก่อน โยมจึงจะ
กินได้ เมื่อแจกทานเสร็จ พระสงฆ์ต้องฉันก่อน ๑ คำขึ้นไป แล้วจึงต่อด้วยอุบโลภณ์
ห่อข้าวน้อย ทายกจะบอกแจ้งญาติโยมให้ยกห่อข้าวน้อยของตนขึ้นมา จากนั้น
ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว...

**อิมัสสะมิง ถาเน อิมานิ สาธุภะยันชะนานิ สัพพะโรชะนานิ
สายุตตะกานิ มัสสะกัตตสายันตุ อุทิสสิทสามะ สัพเพเทวา
อนุโมทนตุ**

พระสงฆ์ที่ฉันอยู่กล่าวสาธุ ให้ทุกคนกล่าวรับสาธุ จากนั้นเอาห่อข้าว
น้อยไปวางไว้ตามโคนต้นไม้ แล้วก็เรียกหาปู่ย่าตายายผู้ล่วงลับไปแล้ว ตลอดจน
เจ้ากรรมนายเวร ใ้ไม่มีญาติ ก็ขอให้มารับส่วนบุญนี้ด้วยกัน วันนี้เป็นวันประตูนรก
เปิดให้สามารถมารับผลบุญเหล่านี้ได้ จากนั้นจุดเทียนทิ้งไว้เพราะเป็นช่วงกลาง
คืน หลังจากนั้นญาติโยมกินข้าวร่วมกัน เมื่อกินเสร็จจะจัดเตรียมธรรมสาสน์ อาสนะ
นำกระโถน ตาลปัตร กะเยีย คัมภีร์ หนังสือ เพื่อให้พระสงฆ์แสดงธรรมอดีตชาติ
ฟังเทศน์บุญข้าวสาก ซึ่งขึ้นอยู่กับพระสงฆ์ว่าจะเทศน์นิทานธรรมเกี่ยวกับอะไร
พระสงฆ์จำพรรษาในวัดหรือณิมนต์มาร่วม ให้ตั้งต้นเงินถวายภัณฑ์เทศน์
ตามแต่ศรัทธา จบแล้วควรวะ มีขัน ๕ ขันดอกไม้ หรือขันกะหย่อง และกะเยีย

เอาคัมภีร์ไปตั้งต่อหน้าอาสนะสงฆ์ แล้วกล่าวคำคาถาว่า

ทั้งนี้ ทายกจะยกขัน ๕ ขึ้น แล้วกล่าว... (ไม่ต้องตั้งนะโม)

อุกาสะ วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราทัง คมะมะเถเม ภันเต

มะยา กะตัง ปุณยัง สามินา อะนุโมติสทปกัง

สามินา กัตตัง ปุณยัง มัยหังทาทปัง สาธุ สาธุ สาธุ อนุโมทามิ

(สาธุ ๓ ครั้ง)

อุกาสะ วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราทัง คมะมะเถเม ภันเต

(ถ้าว่าได้คำคาถาว่า อัศจรรย์ อัศจรรย์ โนมะภันอัตตะกะยะเถ กัตติ ถ้าว่าไม่ได้ก็เอาตามที่ได้)

กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓ กรรมของข้าน้อยทั้งหลาย ไคสล้างปลั่งพลาด ได้ประมาทคุณแก้ว ทั้ง ๓ ประการ ในที่ช่องหน้าก็ดี ที่ลับหลังก็ดี ขอให้เป็นอโหสิกรรม นำเสียซึ่งโทษ トラบเท่าได้หย่างเข้าเมืองแก้วเกล้า แล้วก็คือ นิพพานก็ข้าเทอญ (จบ)

จากนั้นยกเอาขัน ๕ ขึ้นกะเยี่ยงหนังสือ ขึ้นกะหย่องถวายประธานสงฆ์ พระสงฆ์จะสวดสัพพังโทสังคามะให้ กล่าวคือ เป็นการยกโทษให้โยม ในการ เคยได้ประมาทพลาดปลั่งล่วงเกินพระสงฆ์ เพื่อไม่ให้เป็นบาป หลังจากนั้นแล้ว พระสงฆ์จะประพรมน้ำมนต์และสวดชะยันโต จบจากนี้ ทายกนำไปไหว้พระ กล่าว คำลา เป็นอันเสร็จพิธีบุญเดือนสิบ

บทกล่าวคำลา

หันทะทานิ มะยัง ภันเต อาปุจฉามะ พะนุ กิจจา มะยัง

พะนุกระณียา

(พระสงฆ์รับ) ยัสสะทานิ ตุมเห กาลัง มัญญะถะ

“ให้เจ้าฮักกันไว้
คือ ข้าวเหนียวหนึ่งหม้อ
อย่าสิเพแตกหม้าง
คือ น้ำตักข้าวเหนียว”

ขอให้รักใคร่กลมเกลียวกันไว้
เหมือนกับข้าวเหนียวที่พึ่งนึ่งสุกใหม่
อย่าทะเลาะเบาะแว้งกัน
เหมือนข้าวเหนียวที่โดนน้ำแล้วแตกออกจากกัน

บุญเดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา

บุญเดือนสิบเอ็ด หรือบุญออกพรรษานี้ จะขอยกเอาประเพณีตามที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา เมื่อได้เวลาเข้าพรรษาประมาณครึ่งเดือน ระหว่างบุญข้าวสาก เจ้าอาวาสจะมาแจ้งแก่พระเณรที่จำพรรษาอยู่ หรือจะบอกลูกวัดให้ออกหาใบงาตุ่มมาทูปตากแห้ง แล้วเชิญญาติโยมมาดำ จากนั้นจะร่อนเอาเฉพาะที่อ่อน ๆ เก็บไว้ใช้ ซึ่งต้องยอมรับว่าหนุ่มสาวสมัยก่อนนั้นจะทำด้วยความเต็มใจ สนุกสนาน เพราะได้อานิสงส์มาก ทำด้วยมีศรัทธาในศาสนาอย่างแรงกล้า

หลังจากได้วัดตุ้มที่ตากแห้งไว้แล้ว จะนำมาตำและเอามาตากแดด พอใกล้ช่วงจะถึงวันออกพรรษา หนุ่มสาวทุกคนก็จะมารวมตัวกันทำรูป ด้วยในสมัยก่อนนั้นยังต้องทำรูปกันเอง ไม่ค่อยมีจำหน่ายเหมือนสมัยนี้ ดังนั้น เมื่อได้ยินเสียงกลองโหมจากวัดตีขึ้น นั่นถือเป็นสัญญาณที่ให้ทุกคนมารวมตัวกันที่วัด เพื่อช่วยกันเหลาไม้ก้านรูป และย้อมสีทำรูปไว้ใช้บูชาในงานออกพรรษา วิธีการคือ เอาขาม้ หรือก้านรูปที่เหลาไปจุ่มโอง พอแห้งแล้วเอามาจุ่มน้ำอีกที แล้วไปคลุกกับตุ่มทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนได้ขนาดก้านรูปที่พอเหมาะ จากนั้นนำไปตากแดดให้แห้ง นำมาทำเป็นมัดแจกญาติโยมในวันออกพรรษา การทำรูปในสมัยก่อนแสดงออกถึงความสามัคคีและความพากเพียรของผู้คนในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก เพราะกว่าจะได้ออกมาเป็นก้านรูปที่พร้อมใช้งานได้จริงนั้น ต้องใจเย็นและใช้เวลานานพอสมควร

อีกฝ่ายหนึ่ง กลุ่มพระสงฆ์และชาวบ้านบางส่วน จะช่วยกันทำพลุ ทำตะไล สำหรับเอาไว้จุดเฉลิมฉลอง เพื่อความเป็นสิริมงคลในวันออกพรรษาด้วย นอกจากนี้ก็ยังมีการเตรียมข้มประตู่ ประดับประดาด้วยกิ่งก้านมะพร้าวและดอกไม้หอม เอาไว้ใช้จุดประทีปจุดรูป รวมทั้งตระเตรียมการละเล่นสนุกสนานไว้ให้ชาวบ้านได้มาร่วมงานอีกหลายอย่าง บ้างก็ทำเป็นเรือ บ้างก็ทำเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ทั้งหลายนี้คือสิ่งที่ต้องเตรียมก่อนวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑

เมื่อถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ผู้นำชุมชนจะพูดเสียงตามสายแทนเจ้าเดินประกาศเตือนบอกกล่าวให้ทุกคนในหมู่บ้านทราบว่า ในวันพรุ่งนี้จะเป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนา คือ วันออกพรรษา ขอเชิญชวนชาวบ้านทุกคนให้ไปร่วมกันทำบุญ ถวายภัตตาหารเพลร่วมกันที่วัด รวมทั้งฟังพระธรรมเทศนาตลอดวัน ตกช่วงเย็นจะมีการจุดประทีป จุดธูปบูชา พิธีปฏิบัติอาจดูคล้ายคลึงกันกับบุญข้าวสาก แตกต่างกันไปบ้างตรงที่มีการจุดประทีป จุดธูปในตอนเย็น และมีการละเล่นสนุกสนานต่าง ๆ แต่พอฟังเทศน์จบแล้ว ก็มีการคารวะเหมือนกันกับบุญข้าวสากเช่นกัน เรื่องราวของการจัดงานวันออกพรรษานี้ จะไม่มีกิจของพระสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้องมากนัก ดังนั้น การจัดงานบุญออกพรรษาในแต่ละท้องถิ่นอาจมีความแตกต่างกันไป และไม่เหมือนกันเสียทั้งหมด ผู้เขียนจึงขอแจกแจงประเพณีงานบุญออกพรรษาไว้แต่เพียงเท่านี้

บุญเดือนสิบสอง บุญกฐิน

บุญเดือนนี้จะเริ่มนับจากวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นต้นไป จนถึงวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ซึ่งจะหมดเขตงานกฐินประมาณ ๑ เดือนได้พอดี งานบุญกฐินหมายถึง การถวายผ้าแด่พระภิกษุสงฆ์ ผู้ดำรงตนอยู่ในกรอบแห่งศีล สมาธิ ปัญญา ผ่านการอยู่จำพรรษาตลอดฤดูฝน ในอารามใดอารามหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นการทานอันยิ่งใหญ่ ย่อมก่อให้เกิดอานิสงส์มากมายแก่ผู้ถวาย แต่ถ้าจะถวายผ้าหลังจากหมดเขตงานบุญกฐินแล้วให้ถือว่าเป็นบุญอัฐถะ (อัฐถะ หมายถึง การที่อุบาสกอุบาสิกาทำกฐินไม่ทันในช่วงเวลาของบุญกฐิน แต่ยังคงต้องการทำบุญถวายผ้า ให้ถือว่าเป็นบุญอัฐถะแทน มีการตกแต่งเครื่องอัฐบริขาร สวดคำถวายทานเหมือนกันกับบุญกฐิน)

บุญนี้สืบเนื่องมาจากครั้งสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงดำริถึงความยากลำบากของพระภิกษุในการเดินทางเหยียบย่ำโคลนตมและเปียกชุ่มด้วยน้ำฝน เพื่อเดินทางมาพบพระพุทธองค์ในช่วงฤดูฝน ดังนั้น จึงทรงอนุญาตให้พระภิกษุผู้จำพรรษารับถ้วนแล้ว กรานกฐินได้ และได้อานิสงส์จากพระวินัยบายข้อด้วยกรานกฐิน เป็นพิธีฝ่ายสงฆ์ หมายถึง ภิกษุที่ได้รับมอบผ้ากฐินแล้ว สามารถนำผ้ากฐินไปตัดเย็บซ่อม ทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้

ครั้นเมื่อนางวิชาชาทราบถึงพุทธานุญาตนี้ นางจึงได้ถวายผ้ากฐินเป็นคนแรกในพระพุทธานุญาต โดยมิพระพุทธานุญาตทรงเป็นประธาน จึงนับเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนานกว่า ๒,๐๐๐ ปี จนมาถึงยุคสมัยปัจจุบัน

เริ่มแรก การทำบุญกฐิน เกิดจากการที่มีผู้มีจิตศรัทธาปรารถนาจะจองกฐินในวัดใดวัดหนึ่ง และทำการจองผ่านการเขียนชื่อใส่ลงในกระดาษหรือผ้ามา ก็ได้ รายละเอียดดังนี้

ข้าพเจ้ามีศรัทธา จักนำกฐินมาถวายแต่พระภิกษุสงฆ์ ที่ได้จำพรรษาในอาวาสนี้ภายในเดือน ๑๒ นี้ เขียนชื่อ-สกุล...พร้อมญาติ ได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพแล้วระบุนั้น เดือน ปี ที่พร้อมทอดกฐินใส่ลงให้ชัดเจน และขอให้พระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดนี้ ได้โปรดจงรับกฐินของข้าพเจ้าด้วยเถิด

การทำเช่นนี้ เพื่อไม่ให้ผู้อื่นถวายซ้อนกัน เนื่องจากใน ๑ ปี พระภิกษุจะรับกฐินได้เพียง ๑ ครั้งเท่านั้น และเมื่อทำการจองแล้วก็จัดหาเครื่องบริวาร บริวารของกฐิน บอกกล่าวแก่ญาติพี่น้องให้มาร่วมกันทำบุญ กราบนิมนต์พระสงฆ์เพื่อมาเจริญพระพุทธมนต์และแสดงธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์

กฐิน จำแนกออกได้เป็น ๒ แบบ คือ

จุลกฐิน หมายถึง กฐินแบบรวดเร็ว ทั้งทอ ทั้งเย็บ ทั้งทอด ถวายเสร็จจบภายในวันเดียว

มหากฐิน คือ การทำกฐินใหญ่ เป็นกฐินที่มีบริวารมาก มีคนนิยมนำกันมาก เพราะถือว่าได้านิสงส์และบุญกุศลสูง

เครื่องอัฐบริวารกฐิน รวมทั้งบริวาร ประกอบด้วย

๑. ผ้าไตร ๓ ไตร รวมทั้งองค์กฐินพร้อมองค์สวด	๒. บาตร	
๓. ย่าม	๔. ร่ม	๕. รองเท้า
๖. ผ้าห่ม	๗. มุ้ง	๘. เสื่อ
๙. หมอน	๑๐. มีดโกน	๑๑. เข็ม
๑๒. ด้าย	๑๓. ธรรมกถึก	๑๔. ถ้วย
๑๕. จาน	๑๖. จอบ	๑๗. เสียม
๑๘. มีดหรือพร้า	๑๙. ไม้กวาด	
๒๐. ต้นเทียน ๒ ต้น ชั้นหมากเบ็ง ๑ คู่		

อื่น ๆ เพิ่มเติม ดังนี้ ฉัตร ๔ ต้น, ดอกผ้า ๖ ดอก สีเหลือง ๔ สีขาว ๒, ต้นเงินตามสมควร, สายรุ้งชุดใหญ่, ผ้าเต่า, เขือก ๑ ม้วน, ผ้าตะขาบ, ผ้าจระเข้, ผ้ามีจฉา, เต่า, หม้อ, ครก, สาก, อาสนะ, ตาลปัตร, สบู่, ยาสีฟัน, สายสิญจน์, เทียนน้ำมันต์, เทียนชั้น ๕

ของทานร่วม ดังนี้ มะพร้าว, กล้วย, อ้อย, มะละกอ, แดงโม, เผือก, มัน, ลูกตาล, ขนุน, เทียนเท่าหัวแม่มือ ๑ คู่ ประดับข้างบาตร รวมไปถึงของกินของใช้ที่ผู้มีศรัทธาร่วมรับเข้าเป็นบริวารกฐิน หมายความว่าถึงรวมทอดเป็นกฐินสามัคคี

งานวันทอดกฐิน

เมื่อเตรียมเครื่องบริวาร บริวารเสร็จเรียบร้อยแล้ว ถึงกำหนดวันทอดกฐิน จะกราบนิมนต์พระสงฆ์เลี้ยงภัตตาหารเพล จากนั้นเลี้ยงแขกผู้มาร่วมทำบุญ ฟังพระธรรมเทศนาอันสูงส่งกฐิน เย็นสวดเจริญพระพุทธรมนต์ ตกกลางคืน บางที่บางวัดอาจจัดใหญ่มาก มักจะมีการแสดงมหรสพสมโภชตลอดทั้งคืน พอรุ่งเช้าจะมีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้า เลี้ยงอาหารแขกที่มาร่วมในงาน นำกฐินออกแห่รอบ จากนั้นนำขึ้นตั้งบนศาลา วางผ้าไตรที่พานแว่นฟ้า ๓ พาน พร้อมบริวารองค์กฐินที่รับ จัดตั้งบริวารบริวารเรียบร้อย ให้ผู้มาร่วมทำบุญนั่งให้เป็นระเบียบเรียบร้อย แล้วเอาเชือกล้อมรอบบริเวณญาติโยมที่นั่งอยู่ในที่นั้น หมายความว่าถึง ผู้มีจิตศรัทธาบริสุทธิ์

หลังจากนั้น พิธีกรจะเชิญประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พิธีกรนำให้พระรับศีล เมื่อจบแล้ว หากเจ้าภาพเตรียมหนังสือคำถวายทานมาเอง ก็ควรกล่าวด้วยตนเองจะเป็นการดีเพราะได้อานิสงส์สูงมาก แต่หากกล่าวเองไม่ได้ พิธีกรจะเป็นผู้กล่าวนำให้

คำถวายกุฐิน

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว...

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง สังฆัสสะ
โธณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมัง สะปะริวารัง
กะฐินะจีวะระทุสสัง ปะฏิคคัณหาตุ ปะฏิคคะเหตะวา จะ
อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง
หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวาย ผ้ากุฐิน จีวรกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ของพระภิกษุสงฆ์ จงรับผ้ากุฐินจีวร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของพวกข้าพเจ้าทั้งหลาย เมื่อรับแล้วจงกรานด้วยผ้ากุฐินนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แต่ข้าพเจ้าทั้งหลาย โดยมีบิดามารดาเป็นต้น และญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว ตลอดกาลนานเทอญ

เมื่อจบแล้ว เจ้าภาพวางผ้าใส่พานไว้ตามเดิม แล้วรับฟังพระสงฆ์อุปัชฌาย์เสียก่อน ว่าท่านจะยกองค์กุฐินนั้นให้แก่พระภิกษุรูปใด จึงนำผ้ากุฐินไปถวายแด่พระภิกษุนั้น จากนั้นจึงนำของบริวารรวมทั้งปัจจัยไทยทานทั้งหมดถวายพระภิกษุทุกรูป เจ้าภาพกรวดน้ำ พระสงฆ์ให้พรเมื่อเสร็จสิ้นพิธีประพรมน้ำมนต์ พระสงฆ์จะนำผ้ากุฐินขึ้นไปโบสถ์หรืออุโบสถ แล้วทำกรานกุฐิน ส่วนที่เป็นเงินทองปัจจัยที่ผู้มีจิตศรัทธาถวายมาจะนำไปมอบแก่กรรมการของวัดเป็นลำดับต่อไป ถือเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีถวายกุฐินบุญเดือนสิบสอง

งานบุญ เข็มเต็ม

บุญผ้าป่า

วิธีทำ จะเป็นผ้าป่าที่ชาวบ้านจัดขึ้น หรือผ้าป่าที่ขอมาจากถิ่นอื่น และผู้มีจิตศรัทธา ร่วมสร้างสาธารณประโยชน์ทุกอย่าง ทำเป็นต้นผ้าป่ามีกิ่งไม้พอประมาณ ลงในถัง ประกอบไปด้วย เงิน สบู่ ยาสีฟัน สมุด ดินสอ ไม้ขีด ชะนี ผ้าสบง หรือ ผ้าไตร ก็ได้ แขนงกับต้นผ้าป่า ถึงวันเวลากกราบนิมนต์ พระสงฆ์มาทำพิธีการ จะเป็นช่วงเช้าหรือจะเป็นเวลาถวายภัตตาหารเพล หรือจะเป็นตอนเย็น ผ้าป่าทอดได้ไม่จำกัดเวลา คือยึดตามความเหมาะสม ความพร้อมของเจ้าภาพ แต่พิธีที่จะขาดไม่ได้ ต้องทำตามประเพณี เริ่มจากประธานหรือตัวแทนจุดธูปเทียนบูชา พระรัตนตรัย พิธีกรนำให้พระรับศีลอาราธนาพระปริตร พระสงฆ์จะสวดเจริญ พระพุทธรูปเพื่อให้เกิดเป็นสิริมงคลกับผู้มีจิตศรัทธานำผ้าป่ามาทอด อาจารย์สอนไว้ว่าอย่าทำมักง่าย ทำให้เกิดเป็นมงคล จบแล้วจะไปแห่ก่อนหรือทอดเลย ถ้าเสร็จพิธีเจริญพระพุทธรูปแล้วทอดเลย ให้ตั้งนะโม ๓ จบแล้วถวายผ้าป่า ถ้าเป็นวันรุ่งขึ้นหรือไปแห่ก่อน กลับมาต้องให้พระรับศีลเสียก่อน จึงกล่าวคำถวายผ้าป่า และนี่คือวิธีทำ

ตั้งนะโม ๓ จบ

อิมานิ มะยัง ภันเต บังสุกุลจีวะราณี ภิกขุสังฆัสสะ
โธโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ
บังสุกุละจีวะราณี สะปะริวาธาณี ปะฏิคคัณหตฺถ อัมหากัง
ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ผ้า
บังสุกุลจีวร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระ
ภิกษุสงฆ์จงรับ ผ้าบังสุกุลจีวร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของ
พวกข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขของพวกข้าพเจ้า
ทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ

จบแล้วยกต้นผ้าป่าพร้อมบริวารพร้อมถวายจตุปัจจัยแด่พระภิกษุสงฆ์ที่
นั่งในอาสน์สงฆ์ที่กราบนิมนต์ มารับผ้าป่า แล้วเตรียมน้ำ กรวดน้ำ ให้เจ้าภาพผ้าป่า
กรวดน้ำเมื่อตอนรับพร พระสงฆ์ประพรมน้ำมนต์ เป็นอันเสร็จพิธีทอดผ้าป่า

การจัดงานอุปสมบท

การจะบวชพระให้ลูกหลาน อันดับแรกต้องพิจารณาผู้จะบวชเสียก่อน ว่าอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์หรือยัง ถ้ายังไม่ครบ ให้นับเอาวันปฏิสนธิอยู่ในท้อง ๙ เดือนเข้ามาใส่อีก ถ้ายังไม่ครบ อย่าวบชพระเลย เพราะอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ บวชไม่ได้ เพราะถ้าบวชอายุไม่ครบตามเกณฑ์ที่กำหนด โบราณว่าเป็นบ้าได้ ท่านห้าม คนไม่ครบอาการ ๓๒ ประการ ท่านก็ห้าม คนเป็นโรคติดต่อก็ห้าม พ่อแม่ ไม่อนุญาตก็ห้าม ลูกเมียไม่สละยอมให้บวชก็บวชไม่ได้ มีหนี้สิน เจ้าหนี้ ไม่อนุญาตก็ห้าม หากพ่อแม่มีลูกชาย ๓ คน ๑ คนให้บวชได้ แต่ลูกพ่อแม่เดียวกัน บวชพร้อมกัน ๒ คน โบราณห้าม วิธีบวชให้บวชดี ห้ามบวชคู่ ถ้าพ่อแม่จะบวช ลูกชาย ท่านห้ามเพราะผิดประเพณี ไม่ถูกต้องรา วิธีแก้ก็คือ ถ้าจำเป็นจะต้องบวช ก็ให้วิธีแก้ คือ แยกให้คนอื่นบวชให้ หมายถึง แยกกันบวชคนละคน มีวิธีผูกก็มีวิธีแก้

• การเตรียมงานบวช

อันดับแรกต้องกราบนิมนต์พระอุปัชฌาย์ก่อนว่าท่านว่างหรือไม่ ได้ฤกษ์ ดีวันใด ถ้าท่านว่างแล้ว จากนั้นให้นิมนต์พระกรรมวาจาจารย์อีก ๒ รูป นิมนต์ พระหัตถบาฬีอีก ๗ รูป รวมแล้วมีพระสงฆ์ ๑๐ รูป ในงานบวชเข้าโบสถ์ การบวช ทำได้ ๒ วิธี คือ

๑. **บวชแบบประหยัด** เป็นการทำพิธีแบบไม่ต้องเสียเงินสิ้นเปลืองมากมาย ด้วยการนิมนต์พระ ๑๐ รูป ในงานบวช บวชดี ๔ มีข้าวหม้อ แกงหม้อ บวชเสร็จจัดภัตตร ถวายทานภัตตาคารเช้า กรวดน้ำรับพร ก็เป็นอันเสร็จพิธี

๒. **บวชตั้งกองบุญ** เป็นการบวชแบบเชิญแขกต่างบ้านต่างเมือง หลังจากกราบนิมนต์พระเรียบร้อยแล้ว หลังเชิญแขกนัดวันและเวลาแล้ว ให้เตรียมจัดซื้อเครื่องบริวารบวช ดังนี้

เครื่องบริวารงานอุปสมบท

ผ้าไตร ๑, บาตร ๑, ย่าม ๑, รม ๑, รองเท้า ๑, ผ้าห่ม ๑, หมอน ๑, มีดโกน ๑, เข็ม ๑, ด้าย ๑, ธรรมกถ ๑, ผ้าขาวหน้ากว้าง ๒ เมตร, ฝ้าย ๑ ปอย, หินลับมีด, สมุด, ดินสอ, ไปโพธิ์ ๗ ใบ, สนุ่, ยาสีฟัน, ผ้าอาสนะ, ดาลบัตร, เทียนเล่มละบาท ทำต้นเทียน ๒ ต้น มัดละ ๕๐ เล่ม รวมต้นละ ๔๘ เล่ม ๓ ชั้น ชั้นล่าง ช้างละ ๕ ชั้น กลาง ช้างละ ๔ ชั้นบน ช้างละ ๓ รวมแล้วได้ ๔๘ เล่ม จำนวน ๒ ต้น, ชั้นหมาก เบ็ง ๑ คู่ บูชาเทวดา, เทียนชั้น ๕ ถ้ามีสูชวัญขนาด รวม ๔ ชั้น, ชั้นสูชวัญ ๑ ชั้น, ชั้นขอมาพ่อแม่พี่น้อง ๑ ชั้น, ชั้นเจริญพระพุทธรมณต์ ๑ ชั้น, ชั้นประเคนนาคตอนเข้า บวชพร้อมเทียนจำ คือ เทียนเวียนหัว ๒ เล่ม, ดอกบัวนมือนาค ๓ ดอก (อย่าลืมใส่ นมือนาคเวลาจะโกนผมทำพิธี), มีพานรองใบบัวปลอดแมลงกัด สำหรับรองเส้นผม หากฤษ์เวลาดี ๆ ด้วย ห้ามโกนผม และห้ามสูชวัญ ช่วงเวลาบ่ายโมงถึงบ่าย ๓ โมง (๑๓.๐๐-๑๕.๐๐ น.) ทำนว่าเป็นช่วงเวลาไม่ดี คือคนโบราณถือว่า เป็นเวลาเอาผี ไปเผาป่าช้า ถือเป็นเวลาไม่เป็นมงคล เป็นคำที่ผู้เฒ่าผู้แก่สอนมา เอาดอกบัว ใส่มีือนาคตอนโกนผม เมื่อโกนผมเสร็จแล้วก็ให้เอาขันน้ำไว้ และนำใส่มีือให้นาค ถืออีกที่เมื่อตอนแห่นาค

• การมัดบาตร

เมื่อเตรียมของเสร็จแล้ว ก็เอาบาตรมามัด เอาบริวารใส่ในบาตร ประกอบด้วย ด้าย เข็ม ธรรมก๊ก สมุด ดินสอ มีดโกน หินลับมีด โบโพธิ์ ๗ ใบ การมัดบาตรทำเป็นหัวเป็นหาง ที่อื่นเขาทำนาคนาโค บ้านที่ทวนเรานิยมทำเป็นนาคหมาเป็นนาคยังไม่สำเร็จไม่ตีตนเทียมทาน คนเฒ่าคนแก่สอนเราอย่างนี้ แต่ทำเป็นแจกเหมือนกัน เมื่อถึงวันนัดบวช จะทำได้ ๒ อย่างขึ้นอยู่กับการจัดงาน เจ้าภาพวันหนึ่งคือรวมกัน ๙ โมงเช้าบายศรีสู่ขวัญ นาคขอขมาพ่อแม่พี่น้อง สู่ขวัญ ตั้งบริวารกองบวช เลี้ยงแขกมาร่วมในงาน ๑๑ โมงเช้า เจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารเพล ๑๓ นาฬิกา แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ กลางคืนมีมหรสปสมโภชตลอดคืน พอรุ่งเช้า ทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้า กล่าวคำถวายทาน ได้เวลาแห่ นาคไปอุปสมบท ห่อรอบโบสถ์ ๓ รอบ (ให้เวียนซ้ายเป็นมงคล เวียนขวาเป็นอัปมงคล) แล้วผู้มาบวชนำนาคมา นั่งต่อหน้าโบพัทธสีมา (แผ่นหินที่ทำเป็นเครื่องหมายบอกเขตโบสถ์โบสีมา หรือโบเสมาก็ว่า) เอาดอกบัววาง แล้วมีผู้นำมากล่าว

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วให้หน้าคว่ำตาม...

ลูกสะ วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราถัง ชะมะละเม ภันเต
 สัพพัง อะปะราถัง ชะมะละเม ภันเต มะณฺญากะตัง ปุณฺยัง
 สามินา อะนุโม ติสตฺตัพพัง สามินากะตัง ปุณฺยังมัยหัง
 ทาทัพพัง สาธุ สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ (กราบลง ๑ ครั้ง)

ลูกสะ วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราถัง ชะมะละเม ภันเต

นาคอรับผ้าไตรจากพ่อแม่ ส่วนต้นเทียน ๑ ต้น กับขันหมากเบ็ง ๑ ต้น เอาขันโบสถ์ เหลืออย่างละต้น เอาไปเก็บไว้ที่นอนพระใหม่ ไว้ใช้จุดเมื่อเวลาเอาครองผ้า เวลาตี ๔ เมื่อขอขมาโบพัทธสีมาแล้ว ให้ผู้นำบวชถือขัน ๕ ขันพร้อมเทียนจำขึ้นประเคนนาค ต่อหน้าพระอุปัชฌาย์ โดยกล่าว...

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว
กันเต ข้าแต่พระสงฆ์ทั้งหลาย มวลหมู่หนึ่งอยู่พร้อม สามัคคี
มีพ่อท่านเป็นใหญ่ ข้าพเจ้าทั้งหลาย พร้อมกับทั้งทายกอุบาสก
อุบาสิกา ขวนขวายหามาได้แล้ว ยังนาคแก้ว (๑ ตัวก็ว่า
๑ ตัว ๒ ตัวก็ว่า ๒ ตัว ๓ ตัวก็ว่า ๓ ตัว ถ้า ๔ ตัวขึ้นไปให้ว่า
ฝูงนี้) มาถวายแด่ครูบาอาจารย์ ขอแก่ครูบาอาจารย์ จงยกขึ้น
สู่ภูมิอันดี แด่ก้ข้าเทอญ

แล้วยกขันให้พระอุปัชฌาย์ พระสงฆ์ท่านจะสาธุพร้อมกัน ให้พ่อแม่ว่า
ผ้าไตรใส่ข้อศอก เมื่อนาคพนมมือ แล้วบอกนาคเข้าไปหาพระอุปัชฌาย์ เมื่อบวช
เณรเสร็จแล้ว พ่อแม่จะถวายบาตร ดูลังบาตร มีเทียนขอนิสัย ๑ เล่ม ถ้าไม่มี
เอาใส่เวลาประเคนบาตรให้พ่อแม่ หันหัวหน้าบาตรเข้าหาพ่อแม่ เวลานาคถือบาตร
จะหันหัวนาคไปหาพระอุปัชฌาย์พอดี

เมื่อนาคเข้าอุปัชฌาย์อยู่ เราเตรียมเครื่องไทยทานที่ได้เตรียมมาจัดแจงไว้
เครื่องไทยทาน สำหรับพระอุปัชฌาย์กับพระกรรมวาจาจารย์ ทั้ง ๓ องค์นี้ เมื่อบวช
เสร็จแล้ว ให้พระใหม่เป็นผู้ประเคน ส่วนพระหัตถบาตร รวมทั้งพระใหม่ เราประเคน
เอง เป็นเสร็จพิธี สุดท้ายคือการกรวดน้ำ อย่างน้อย ๒ กรวย ๑ กรวยให้พระใหม่
อีก ๑ กรวยให้พ่อกับแม่เวลาพระสงฆ์ให้พร ส่วนของการโปรยทาน ให้พระผู้ใหญ่
ออกจากโบสถ์ก่อน ค่อยให้พระใหม่โปรย เป็นอันจบพิธีบวชนาคพอสังเขป พอเป็น
แนวทางวิธีทำ เนื้อหาส่วนนี้อาจจะไม่ค่อยละเอียดเท่าไรนัก แต่ในพิธีจริงสามารถ
เพิ่มเติมในสิ่งที่ขาดลงไปได้ตามสมควร (จบพิธี)

การอัดพิธิศพ

“ไปไม่กลับ หลับไม่ตื่น ฟันไม่มี หนีไม่พ้น” เป็นคำกล่าวเตือนสติถึงการจากไปของชีวิตมนุษย์ การจัดงานศพ หรือจัดการศพตามพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายของชุมชนชาวบ้านชีทวน นับว่ามีความสำคัญอย่างมาก ถือเป็นกรให้เกียรติเคารพผู้ตายและญาติ โลกเรามีคนเกิดแทบทุกวันและก็มีคนตายจากไปแทบทุกวันเช่นเดียวกัน เป็นเรื่องปกติธรรมดาของชีวิตมนุษย์โลก ไม่มีใครหลีกเลี่ยง การจัดงานศพนี้ไม่ถือว่าผิดหรือถูก อาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ตามตำราในบางครูบาอาจารย์อาจจำเรียนมาไม่เหมือนกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการจัดงานศพของชุมชนชาวบ้านชีทวนให้ท่านทั้งหลายที่มีความสนใจได้ศึกษาเรียนรู้เอาไว้ ถือเป็นเสียว่าเป็นการสืบทอดประเพณีตามแบบโบราณ

• การตั้งโต๊ะหมู่บูชา งานสวดพระอภิธรรม (งานศพ)

แบบชุด ๗

ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้	สูง ๑ พระพุทธรูป	ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้
	ต่ำ ๓ เจึงเทียน	
ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง	ต่ำ ๕ กระจ่างรูป	ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง

แบบชุด ๘

ต่ำ ๓ แจกัน ดอกไม้	ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้	สูง ๑ พระพุทธรูป	ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้	ต่ำ ๓ แจกัน ดอกไม้
		ต่ำ ๓ เจึงเทียน		
ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง		ต่ำ ๕ กระจ่างรูป	ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง	

เริ่มขั้นตอนงานศพ

นำร่างที่ไว้วิญญาณมาชำระล้างร่างกาย เตรียมน้ำอุ่นมาอาบและเช็ดทำความสะอาดร่างกาย ประแบ็งแต่งตัวใส่เสื้อผ้าให้เรียบร้อย จากนั้นเตรียมขัน ๕ เทียนเล่มเล็ก (เล่ม ๑ บาท) จำนวน ๑ เล่มเพื่อขอขมาศพ เตรียมขี้ผึ้ง ๑ เพียงสำหรับเขียนคาถาใส่เข้าปาก คำเขียน เขียนเป็นภาษาบาลี คือ กุกุจัจจ กุกุทัง แปลว่า การเกิดเป็นอนิจจัง เอาพุทังเป็นที่พึ่ง เตรียมฝ้าย ๑ ปอย ผ้าขาว ๒ เมตร นำฝ้ายมาแบ่งออกเป็น ๖ เส้นพอประมาณ จากนั้นนำเสื่อมาปู หันหัวศพไปทางทิศตะวันตก และนำฝ้าย ๔ เส้น วางที่คอ ๑ วางที่จะมัดศอก ๑ วางที่สะโพก ๑ วางที่ข้อเท้า ๑ ซึ่งมีความหมายว่า คืออยู่ คู่หนึ่ง ให้เอาผ้าขาวามาปูทับด้วย เอาหมอนวางก่อน แล้วยกศพเข้ามาวาง จากนั้น คนพาทำพิธีต้องเอาขัน ๕ มาขอขมาศพก่อน

คำขอขมาศพ

เอ๋ยชื่อผู้ตาย... คุณตา คุณยาย คุณพ่อใหญ่แม่ใหญ่เอ๋ย บัดนี้เจ้าได้จากลูกหลาน จากพี่จากน้องไปเป็นผี หนีเพื่อนไปแล้ว เหลือแต่คราบเจ้า เบื้องตัวเองกะบ่ได้ ขอให้มอบร่างนี้ให้ลูกหลานจัดการเด้อ อย่าให้เป็นบาปเป็นกรรม เมื่อลูกหลานจับพลิกจับแพลง จะแแสงหรือค่อย เมี้ยนคราบอาบตัวเจ้าตาม ฮีตตามครองตอบบุญแทนคุณที่เลี้ยงมาพาใหญ่ จงให้โหสิกรรมอย่านำมายังคุณและโทษ สักคะมรณะธรรม กรรมอันจักห้ามครองเพื่อเมืองฟ้าและนิพพานก็ข้าเทอญ.

จากนั้นฉีกเอาผ้าปิดหน้าศพผืนหนึ่งก็ได้ หรือจะไปฉีกเอาตอนรดน้ำศพก็ได้ แล้วจัดการห่อศพ โดยมัดที่คอก่อน เอาหัวแม่มือมัดติดกับศอกไม้ ๑ คู่ เทียน ๑ คู่ จากนั้นมัดข้อมือทั้ง ๒ ข้างติดกัน แล้วเอาฝ้ายท่อนที่ ๒ มัดทับแบบประนมมือ ส่วนต่อมาเป็นท่อนที่ ๓ มัดสะโพก ท่อนที่ ๔ มัดข้อเท้า แล้วมัดหัวแม่เท้าทั้ง ๒ ข้างติดกัน เป็นอันเสร็จพิธีมัดศพ

หลังจากนั้นนำขี้ผึ้งตัดเป็นแผ่นเล็ก ๆ เขียนคาถาใส่ปาก แล้วเอาเหรียญใส่พอประมาณ นอกจากนั้นจะนำไปใส่กระเป่าเสื้อผ้าที่สวมใส่อยู่ ขอชื่อผู้ตายผลหมากรากไม้ไว้อย่าให้ตายไปตาม ก่อนยกศพเข้าอนในโลงที่เตรียมไว้ ให้นำใบตองกล้วยรองศพก่อน หันหน้าด้านหน้าใบกล้วยขึ้นทั้ง ๒ ใบ พอตั้งศพได้ที่แล้วเอาก้านกล้วยรองหีบ ๒ ก้าน ตรงหัวเท้า เสร็จแล้วยกศพเข้าโลงที่เตรียมไว้ (ถ้าเป็นสมัยก่อน จะดอยไว้ก่อนทำโลงเสร็จ) ชั้น ๕ ที่ใช้คารวะให้เทไว้ที่หัวศพ จากนั้นหาที่ตั้งศพให้เหมาะสม ต้องหันหัวศพไปทางทิศตะวันตก และพิจารณาว่าจะให้พระสงฆ์นั่งทางด้านใด

อุปกรณ์ในงานพิธี

ให้จัดเตรียมกระถางรูปที่ใหญ่พอสมควร กระถางเทียน แผ่นกันสิ้น รองพื้นกันไฟ จัดวางให้เป็นระเบียบ สำหรับจัดวางดอกไม้และโต๊ะรองดอกไม้ ให้จุดเทียนตั้งไว้ เมื่อทุกอย่างพร้อม ผู้คนและญาติมิตรจะได้ทยอยเข้ามาเคารพศพได้เตรียมหมอนวางด้านหน้าโลงศพ ๑ ใบ การเคารพศพให้กราบศพ ๑ ครั้งในลักษณะไม่แบมือ แล้วจุดธูปจุดเทียนบอกกล่าวผู้ตายให้ไปเกิดดีถึงสุข พุ่เลือกให้ไปทางขวาง กล่าวคือหันตามหัวของศพ

การเตรียมพิธีทางสงฆ์ในงานศพ

ในพิธีสงฆ์ให้พิจารณาจากเจ้าภาพเป็นหลัก ว่าพร้อมจะให้บุญก่อนจึงสวดพระอภิธรรมหรือไม่ ต้องพิจารณารอให้เจ้าภาพพร้อมเพรียงกันเสียก่อน เนื่องจากการให้บุญ คือสถานะความพร้อมของญาติส่วนหนึ่งด้วย

การนิมนต์พระมาสวดให้บุญ มักจะนิยมนิมนต์ ๔ รูป โดยจัดเตรียมอาสนะน้ำ แก้วน้ำ กระโถน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับพระสงฆ์ทำกิจ เมื่อประเคนน้ำ แต่พระสงฆ์เสร็จแล้วจะไม่มีกรับศีลขอพร ไม่ต้องสวดสักกอนิจจา นี้คือพระสงฆ์มาให้บุญ ท่านมาตีกาจบกับเหตุจบ ท่านก็กลับเลย

ส่วนการสวดพระอภิธรรมต่างกับการให้บุญ มีโตะหมู่บูชา แจกกันดอกไม้ กระจ่างรูป เซึ่งเทียน พระพุทธรูป ตู้พระอภิธรรม ๔ เล่ม ตาลบัตรสำหรับสวดศพ ๔ ตัว (ไปไม่กลับ หลับไม่ตื่น พื้นไม่มี หนีไม่พ้น) หมอน ๔ ใบ สำหรับวางหนังสือพระอภิธรรม สายสิญจน์ ๓ เส้น โยงจากหีบศพมาลงไว้ที่พระสงฆ์ เพื่อพระสงฆ์สวดสักกนิจจาอุทิสให้ผู้เสียชีวิต (ห้ามนำเข้าพระพุทธรูปเด็ดขาด) เตรียมขัน ๕ ไว้ด้วย จำนวน ๑ ขัน สำหรับสวดอภิธรรม อาสนะ ๔ กระโถน ๔ ถาดรองแก้วน้ำ พร้อมแก้วน้ำ

การตั้งตู้อภิธรรมในพิธี องค์แรกคือประธานสงฆ์ ดังนั้น ให้วางตู้พระอภิธรรมหน้ารองประธานสงฆ์ คือ องค์ที่ ๒ ซึ่งการตั้งโตะหมู่บูชาสวดพระอภิธรรมที่มีศพอยู่ในบ้านถือเป็นงานอัปมงคล จึงไม่กางผ้าบังหลัง มีเฉพาะจัดเป็นโตะหมู่บูชา ตั้งรูปเทียน ตู้พระอภิธรรมก็เช่นเดียวกัน ให้วางหมอน ๔ ใบ ข้างตู้พระอภิธรรม เมื่อเตรียมสถานที่เรียบร้อยแล้ว ก็เป็นเรื่องกราบนิมนต์พระสงฆ์มาสวด ซึ่งเจ้าภาพงานศพต้องรู้ว่าเอาศพไว้กี่วัน โดยทั่วไป ชาวบ้านที่ทวงจะนิยมสวด ๓ คืน วันที่ ๔ คือวันฌาปนกิจศพ ให้เว้นจากวันหามเดือน หมายถึงเดือนดับ ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ เช่น วันออกใหม่ ๑ ค่ำ ถือว่าหามเดือน ห้ามเอาผีไปป่าช้า คือวันหามเดือน แต่หากจำเป็นจริง ๆ เลี่ยงไม่ได้ ก็มีวิธีแก้ ซึ่งจะเล่าให้ฟังในตอนท้าย อีกวันต้องห้ามคือ วันเก้ากอง ดังนี้

วิธีดูวันเก้ากอง (ห้ามเอาผีไปป่าช้า)

เดือนเจียง :	ขึ้น ๘ ค่ำ แรม ๘ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนยี่ :	ขึ้น ๗ ค่ำ แรม ๗ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนสาม :	ขึ้น ๖ ค่ำ แรม ๖ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนสี่ :	ขึ้น ๕ ค่ำ แรม ๕ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนห้า :	ขึ้น ๔ ค่ำ แรม ๔ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนหก :	ขึ้น ๓ ค่ำ แรม ๓ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนเจ็ด :	ขึ้น ๒ ค่ำ แรม ๒ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนแปด :	ขึ้น ๑ ค่ำ แรม ๑ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนเก้า :	ขึ้น ๑๒ ค่ำ แรม ๑๒ ค่ำ	ถูกเก้ากอง

เดือนสิบ :	ขึ้น ๑๑ ค่ำ แรม ๑๑ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนสิบเอ็ด :	ขึ้น ๑๐ ค่ำ แรม ๑๐ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนสิบสอง :	ขึ้น ๙ ค่ำ แรม ๙ ค่ำ	ถูกเก้ากอง

เมื่อเรารู้แล้วว่าเราจะเอาศพไปเผาวันไหน จึงไปกราบนิมนต์พระสงฆ์ แต่เดิมโบราณจะมีขึ้น ๕ ไปขอนิมนต์พระสงฆ์ โดยการก้มกราบลง ๓ ครั้ง แล้วยกขึ้นขึ้น กล่าวว่...

ข้า่น้อยขอกราบนิมนต์หลวงพ่อ เนื่องจากโยมพ่อโยมแม่ได้เสียชีวิตลง ข้า่น้อยว่าจะเอาไปวัน... (บอกวันที่คิดว่าจะเอาศพไปป่าช้า) จะได้ไหม เย็นนี้เป็นวันแรกจึงมาขอกราบนิมนต์ไปสวดพระอภิธรรม ๔ รูป ฉันทดาหารเช้า ๔ รูป วันที่ ๒ ก็ให้นิมนต์ ๔ รูป ฉันทดาหารเช้า ๔ รูป วันที่ ๓ สวดพระอภิธรรม ๔ รูป ส่วนวันที่มีฉันทดาหารเพล จะนิมนต์ ๘ หรือ ๑๐ รูปก็ได้ หรืออาจจะมากกว่านั้นก็ได้เช่นกัน (หากมีสถานที่รองรับเพียงพอ) การนิมนต์พระสงฆ์เป็นเลขคู่เพราะเป็นงานอัปมงคล หลังจากพระสงฆ์ฉันเพลเสร็จแล้ว เวลาประมาณ ๑๒ นาฬิกา นิมนต์พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ จากนั้นได้เวลาเคลื่อนศพไปป่าช้า เราจะนิมนต์ท่านพร้อมตอนฉันเพลก็ทำได้ หรือจะนิมนต์เพิ่มอีกก็รูปเพื่อไปมาตึกที่ป่าช้าก็สุดแล้วแต่เจ้าภาพ สามารถทำได้

การกราบนิมนต์พระสงฆ์ เพื่อไปสวดพระอภิธรรมในงานศพคตินละ ๔ รูป หากหมู่บ้านใดมีหลายวัด ก็ให้กราบนิมนต์มาวัดละ ๑-๒ รูป พร้อมกราบนิมนต์ท่าน ฉันทดาหารเช้าในวันรุ่งขึ้นด้วย เว้นแต่การสวดพระอภิธรรมคืนสุดท้ายจะไม่มี การถวายภัตตาหารเช้า มีเฉพาะการถวายเพล แล้วก็เคลื่อนศพไปสู่เมรุเพื่อทำการฌาปนกิจต่อไป

วิธีทำเมื่อถวายภัตตาหารเช้า สวดพระอภิธรรมคืนที่ ๒ จำเป็นต้องเรียกรวมตัวเจ้าภาพพร้อมญาติพี่น้องมารวมตัวกันก่อน เพื่อหารือตกลงกันว่าทั้งหมดยินดีที่จะทำตามประเพณีนี้หรือไม่ เพื่อความพร้อมในตอนพิธีเคลื่อนศพ เมื่อได้ข้อสรุปแล้ว ตามประเพณีนิยมเฉพาะบ้านที่ทวนเรา จะต้องเตรียมสิ่งของ ดังนี้

สิ่งที่ต้องเตรียม

• ผ้าไตร ๓ ไตร ๑ ไตรรกองหุด ประกอบไปด้วย ย่าม, รองเท้า, ร่ม, ไตรที่ ๒ มหาบังสุกุล, ไตรที่ ๓ ไตรเปิด จะเป็นผ้าสบงลัก ๑๐-๒๐ ผืนก็ได้ ขึ้นอยู่กับทางเจ้าภาพและลูกหลานมีกำลัง ศรัทธา ทำตามกำลังทรัพย์ อย่าทำเกินตัว

- บังสุกุลโยม เป็นผ้าขาวหรือผ้าเช็ดตัวก็ได้ ตามกำลังทรัพย์
- ของขำร่วยในงานศพ
- ดอกไม้จันทน์ แบบธรรมดา แบบสำหรับถวายพระสงฆ์, แขนกผู้มีเกียรติหรือประธานในพิธี

- ไม้ขีดไฟ ควรเท่ากับจำนวนดอกไม้จันทน์
- ฝ้ายบวกลใหม่ อย่างละ ๔ ท่อน ฝ้ายมงคลเพื่อให้พระจูง
- เชือกจูง ๑ กิโลกรัม
- ถังน้ำหอม ๒ ถัง และน้ำหอม ๒ ขวด
- โกศไส้กระดุก
- เทียนน้ำมันต์ ๔ เล่ม
- เทียนชัน ๕ จำนวน ๑๐ ห่อ
- เทียนเล่มละ ๑ บาท จำนวน ๑ มัด มัดละ ๕๐ เล่ม
- ฐูป ๑ มัด ฐูปใหญ่ด้วย สำหรับไหว้ศพหรือขอขมา
- มะพร้าว ๑ ลูก (ล้างหน้าศพ)
- ข้าวตอกแตก
- ของปัจจัยถวายพระ (ตามจำนวนที่นิมนต์)

ส่วนเรื่องพวงหรีด หรือพัดลมถวายห้ววัด หรือซองจะถวายห้ววัด หรือโรงพยาบาล สถานศึกษา ก็สุดแล้วแต่ทางเจ้าภาพจะสะดวกและมีศรัทธา

การทำหนังสือประกาศ/เรียนเชิญ

ก่อนการเคลื่อนย้ายศพ จะมีการแจ้งแก่ชาวบ้านและผู้คนในหมู่บ้านให้ทราบว่า ขณะนี้มีคนเสียชีวิตลง และกำลังจะเคลื่อนศพไปป่าช้า เป็นการประกาศข่าวนี้แก่ชาวบ้านและแจ้งแก่ผู้ใหญ่บ้านกำนันให้รับรู้ว่า เพื่อขอความอนุเคราะห์ จึงควรร่างจดหมาย ตัวอย่างประมาณนี้

คำร่างจดหมายขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์งานศพ

วันที่.....เดือน.....ปี.....

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์
เรียน ท่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่.....

เนื่องด้วยคุณแม่/คุณพ่อ (ชื่อ-สกุลคนตาย)
ได้เสียชีวิตลงตั้งแต่วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ได้ตั้งบำเพ็ญ
กุศลอยู่ที่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ.....
จังหวัด..... โดยมีญาติพี่น้องและลูกหลาน ได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพสวด
พระอภิธรรมทุกคืน ช่วงเช้าจะมีการทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารพระ
ตลอดมา ซึ่งเย็นนี้จะเป็นวันสวดอภิธรรมเป็นคืนสุดท้าย พุ่งนี้จะเคลื่อน
ศพไปสุเมรุ..... ฯลฯ
ดังนั้น ตามประเพณีบ้านเรา

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพล

เวลา ๑๒.๐๐ น. ฟังพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์

เวลา ๑๓.๐๐ น. เคลื่อนศพไปสุเมรุ

ดังนั้น จึงขอกราบเรียนเชิญผู้ที่เป็นญาติสนิทมิตรสหายไป
ร่วมอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลหา.... (บอกชื่อผู้ตาย) ผู้ที่ได้จากไปในครั้งนี้
ด้วย พร้อมกันนี้ทางญาติพี่น้องและลูกหลานต้องกราบขอภัยที่ไม่ได้
มาเรียนเชิญด้วยตนเอง จึงฝากประชาสัมพันธ์มาทางหอกระจายข่าวนี้
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับทราบข่าวกันได้โดยทั่วหน้า

ขอภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย
คุณแม่ (ชื่อ-นามสกุลเจ้าภาพ)

จากนั้นให้จัดส่งก่อนเที่ยง ช่วงเย็นจะได้ประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

วันเคลื่อนศพจะต้องจัดเตรียม เจริญพุทธมนต์ ตั้งโต๊ะหมู่บูชา แจกกันดอกไม้ เชิงเทียน กระจ่างรูป สายสิญจน์ ชันน้ำมันต์ ผ้าไตร อาสนะ น้ำ ๑ แก้ว กระจ่าง ถาดรอง กระจ่างทิชชู เป็นต้น พอได้เวลารับพระสงฆ์มาพร้อมแล้ว ตามที่เราได้นิมนต์มา และขัน ๕ พร้อม นำโองมน้ำหันทบไบก้วย หันหน้าให้ถูกทาง ดังนี้

วิธีหันทวนาคำโคลง

หนึ่งสองสาม หัวเหนือท้องตก สีห้าหกหัวตกท้องใต้ เจ็ดแปดเก้าหัวออก
ท้องเหนือ สิบเอ็ดสิบสองหัวเหนือท้องใต้

ตามโครนาคนันหัวหันท้าย พอได้เวลา ๔ โมงครึ่งก็ทำพิธี จับขันเทียน
กิ่งเทียนหงายขึ้น พร้อมห่อนิมนต์

อุปโลกน์น้ำหอม (กองหด)

ตั้งนะโม ๓ จบ

กันเด ข้าแต่พระสงฆ์ทั้งหลายมวลหมู่ นั่งอยู่พร้อมสามัคคี
มีญาพ้อถ่านเป็นเข้า ข้าพเจ้าทั้งหลาย พร้อมกับทั้งทายก
อุบาสก อุบาสิกา ขวนขวายหามาได้แล้ว ยังเครื่องนานา
หลายสิ่ง ของหลากยิ่งหลายประการ เป็นวัตถุทานอันชอบ
อันประกอบด้วยพระวินัย มีทั้งไตรจีวรเสดิสะอาด มีทั้งผ้า
ย้อมฝาดเหลืองดีไสงาม อุดทะกััง สุกันโท มีน้ำต้ามงคลเสดี
ซ้อยไซติ มาสมโภช หดสงฆ์ ปรังสิทธิพระพร แกมนามมะกร
(ผู้เป็นอิสระแก่สงฆ์ พระอุปัชฌาย์) (อันเตวาสิก) พระผู้น้อย
(สัทธวิหาลิก) พระอาคันตุกะ ประการหนึ่งหากห่อนิมนต์นี้
เลื่อนลอยไปหาเจ้ากู่องค์ได้แล้วนั้น อย่าได้ขัดขืนกสิณวาท
จงมีใจปราโมช เส็งศรัทธาเถิดโยมพระเจ้าข้า

จากนั้นยกขัน ๕ ถวายพระประธานสงฆ์ ยืมเอาห่อนิมนต์ให้องค์ที่จะสงฆ์ แล้วอาราธนาพระปริตรต่อเลย เจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว ถวายภัตตาหารเพลต่อ ไม่ต้องมีกล่าวคำอะไร รับแต่พรจากพระสงฆ์

เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จยกสำหรับออกมา เลี้ยงญาติโยมต่อ เสร็จแล้วฟังแสดงธรรม ให้หัวพระรับศีล อาราธนาเทศน์ เทศน์จบ ถ้ามีผ้าบังสุกุลก็ให้บังสุกุล

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว..

อิ มัง วัดถ้ำ บังสุกุล อหริตตะวา กัปปะสีกัง ตัสเสวะ เทมะ
ทุติ อิ มัง วัดถ้ำ บังสุกุล อหริตตะวา กัปปะสีกัง ตัสเสวะ เทมะ
ตะติ อิ มัง วัดถ้ำ บังสุกุล อหริตตะวา กัปปะสีกัง ตัสเสวะ เทมะ

สวด ๓ จบ เสร็จแล้วรับถวายบังสุกุล พร้อมกันทั้งเทศน์ กรวดน้ำรับพร พระสงฆ์เข้าสู่พิธี เอาจัน ๕ ที่เตรียมไว้กับชื่อผู้ตายไปขอขมาพระสงฆ์

การขอขมาพระสงฆ์

ตั้งนะโม ๓ จบ

กายกรรม วชิกรรม มโนกรรม กายกรรม ๓ วชิกรรม ๔
มโนกรรม ๓ กรรมของคุณ...นามสกุล....ได้สร้างพลังพลาต
ได้ประมาทคุณแก้ว ๓ ประการ ในที่ช่วงหน้าก็ดี ที่ลับหลังก็ดี
ขอให้เป็นอโหสิกรรมนำเสียซึ่งโทษ トラบต่อเท่าได้หย่างเข้า
เมืองแก้ว กล่าวแล้วคือพระนิพพานก็ข้าเทอญ

ยกถวายขัน ๕ ให้ประธานสงฆ์ ยกเอาถึงน้ำหอมพร้อมเทียนน้ำมันต์ มาถวายพระสงฆ์เมื่อเวลาลงศพจากบ้าน ให้เคลื่อนไปให้พันชายคาบ้านแล้วให้ พระสงฆ์สวดกรณียเมตตสูตร จบแล้ว ให้เอาน้ำมันต์รดเบา ๆ เสร็จแล้วพระสงฆ์ ก็จะจุดเทียน สวดมนต์ ส่วนญาติพี่น้องผู้ตายมาร่วมกันถวายผ้าไตรจีวร

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าวคำสวดถวายผ้าไตรสงฆ์
ทานัง เม ประสิฐุถัง มาละนะกาเล อะมุลละโ
สีละทานัง นิพพานัง ประระมังสุขัง อิมะ สัพเพ ปุณฺณานิ
อัมเหติ กัตตานิ ประระโลกรรรมหา มัตตกัสสา
ยันตุ อุกิสิทิสสามะ สัพเพเทวา อะนุโมทนต์
อิมังวัตถัง ติจีวะรัง อะหาริตะวา กัปปะสีกัถ ตัสเสวะเทมะ
(ทุติยัมปิ อิมังวัตถัง ติจีวะรัง...ฯ)
(ตะติยัมปิ อิมังวัตถัง ติจีวะรัง...ฯ)

เมื่อเสร็จแล้วให้เจ้าภาพยกผ้าถวายพระสงฆ์ พระสงฆ์จะให้พร เจ้าภาพ
ก็กรวดน้ำ เป็นอันเสร็จพิธี พระสงฆ์เปลี่ยนผ้า

แล้วหันมาเคลื่อนศพไปป่าช้า โยงเชือกแล้วเอาฝ้ายมงคลผูก สูดทำยของ
เชือกให้พระสงฆ์จับ เวลาเคลื่อนศพ ประธานสงฆ์นั่งบนรถลากศพ นำหน้าพระ คือ
โปรยข้าวตอกไปก่อน หลังพระสงฆ์คือรูปผู้เสียชีวิต ญาติเป็นคนถือ พอได้เวลา
จุดประทัดแล้วเคลื่อนศพไปสู่เมรุ

ข้าวตอก ความหมายคือ เหมือนเราที่ตายไปแล้ว มีแต่จะเน่าจะสลาย
เมื่อถึงป่าช้าแล้ว ให้เคลื่อนศพเวียน ๓ รอบ โดยเวียนทางขวา เอาศพครอบ ๓ ครั้ง
ญาติเอาน้ำมะพร้าวที่เตรียมมา ๑ ลูก อาบหน้าศพตามพิธีการ เพื่อให้ผู้ที่ล่วงลับ
ไปแล้วหมดห่วง เป็นความเชื่อของชาวบ้านที่มีมาแต่โบราณ

การทอดผ้าบังสุกุล มี ๒ วิธี คือ ทอดบนศาลาเมรุ และทอดบนเมรุเลย
เมื่อได้เวลา ญาติพี่น้องยกศพขึ้นวางบนเมรุ เสร็จจัดพานวางดอกไม้จันทน์ เตรียม
ตาลปัตร ๒ อัน สายสิญจน์พร้อม แล้วจุดเทียนหน้าศพ พระสงฆ์สวดบทมาติกา
ญาติพี่น้องนำดอกไม้จันทน์กับไม้ขีดไฟเดินไปแจกจ่ายผู้มาร่วมงาน เสร็จแล้ว
เตรียมกรวดน้ำ เจ้าภาพอ่านประวัติผู้ตาย นำเงินที่ได้บริจาคเข้าวัด แล้วทอด
ผ้าบังสุกุลเป็นลำดับสุดท้าย พระสงฆ์วางดอกไม้จันทน์ ตามด้วยคนที่มาร่วมงาน
เจ้าภาพโปรยทาน เป็นอันเสร็จพิธี

เมื่อประทุมเพลิงเสร็จ กราบนิมนต์พระ ๙ รูปเจริญพุทธมนต์ ในเวลา ๑๗.๓๐ น. เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ญาติพี่น้องของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

การใช้ผ้าบังหลัง

“ผ้าบังหลัง” ปกติจะใช้สำหรับกางในกรณีงานพิธีที่เป็นมงคลเท่านั้น ยกเว้นงานอวมงคล เช่น งานศพ หากยังมีการเก็บศพเพื่อทำพิธีสวดไว้ที่บ้าน จะยังไม่สามารถใช้ผ้าบังหลังได้ จนกว่าจะมีการเคลื่อนย้ายศพไปเผาที่วัดหรือป่าช้า ก่อน จากนั้นต้องทำความสะอาดบ้านพร้อมกลับข้างเสื่อที่ปูนั่งใหม่เสียก่อน จึงจะถือว่าบ้านหลังนั้นจัดงานมงคลได้ และสามารถกางผ้าบังหลังได้

วิธีทำกางผ้าบังหลังเจริญพระพุทธรูป

การตั้งโต๊ะหมู่บูชา งานสวดพระอภิธรรม (งานศพ)

แบบชุด ๗

ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้	สูง ๑ พระพุทธรูป	ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้
	ต่ำ ๓ เชิงเทียน	
ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง	ต่ำ ๕ กระถางรูป	ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง

แบบชุด ๙

ต่ำ ๓ แจกัน ดอกไม้	ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้	สูง ๑ พระพุทธรูป	ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้	ต่ำ ๓ แจกัน ดอกไม้
		ต่ำ ๓ เชิงเทียน		
ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง		ต่ำ ๕ กระถางรูป		ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง

การตั้งโต๊ะหมู่บูชา มีชั้น ๕ มีดอกไม้ ข้าวสาร ตะปูใส่รวมกับชั้น ๕ ชั้น น้ำมนต์ เทียนน้ำมนต์ พร้อมรูปคนที่เสียชีวิต กระจ่างรูป เพื่อปัก ๑ ดอก ตอนลัก อนิจจา เย็นพึงธรรม เข้าตักบาตร พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ สวดชัยคาถา ให้เจ้าภาพ เอาข้าวน้อยที่เตรียมไว้ เรียกผู้ตายมารับอาหารไป เสร็จแล้วยกไปให้ประธานสงฆ์ กรวดน้ำ เสร็จแล้วนำไปฝังในดิน พระสงฆ์กรวดน้ำ เสร็จพิธี พวงนี้เป็นการทำบุญ ตักบาตร

เจ้าภาพเตรียมนิมนต์พระสงฆ์ ๔ รูป หากบกกล้วยมาเก็บกระดูก ใส่ ห่อข้าว ดอกไม้ ถังน้ำหอม สายสิญจน์ เทียนได้หน้าออก โภคใส่กระดูก เพื่อเอาเข้า บล๊อคของวัด เพื่อรอมมาทำบุญร้อยวัน จบเรื่องงานจัดพิธีศพ

ผู้เขียนกล่าวมาเพื่อเป็นพิธีการคร่าว ๆ ให้ผู้อ่านได้รับรู้วิธีการ อาจไม่ได้ลง รายละเอียดเชิงลึกมากนัก เนื่องจากแต่ละหมู่บ้าน แต่ละประเพณีอาจแตกต่างกัน ออกไป แต่ที่เขียนขึ้นมาี้ ล้วนแต่เป็นประเด็นสำคัญหลัก ๆ ที่ยึดถือปฏิบัติติดต่อกันมาของชาวบ้านชิวทวน สืบทอดมาจากหลวงปู่อุปัชฌาย์วงศ์ พรหม สโร ซึ่งเขียนไว้ให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้เท่านั้น

การย้ายอัฐิ : เากระดุกเข้าธาตุ พิธีย้ายอัฐิจากวัดอื่นมาอีกวัด

จะกล่าวถึงวิธีทำพิธีสงฆ์ โดยทุกอย่างขึ้นอยู่กับความพร้อมของพี่น้อง ลูกหลานของผู้ล่วงลับไปแล้วด้วย อันดับแรก กราบนิมิตพระสงฆ์ แจ่งจุดหรือ ตำแหน่งวางอัฐิใหม่ที่ญาติจะเอามาจากอีกวัดเสียก่อน ว่าที่นั่นพร้อมที่จะเอามาหรือไม่ เช่น สร้างเจดีย์เพื่อใส่อัฐิ หรือต้องมีช่องใส่อัฐิเรียบร้อยแล้ว ตรวจสอบว่ามีความพร้อมหรือไม่ แล้วให้เตรียมสถานที่สำหรับเก็บอัฐิไว้ด้วย

จากนั้นมากราบนิมิตพระ ขอนิมิตพระสงฆ์ โดยปกติควรนิมนต์ ๕ รูปขึ้นไป หรือจะ ๙ รูปก็ได้ แต่ต้องดูตัวเราก่อนว่ามีศรัทธามากน้อยเพียงใด หรือจะทำแบบธรรมดา เพียงแค่ถวายภัตตาหารเช้าก็ได้

เมื่อเอาอัฐิออกมาจากวัดอื่นก็ต้องมีขัน ๕ เพื่อทำพิธีบอกกล่าวเจ้าที่ บอกกล่าวอัฐิพ่อแม่หรือญาติพี่น้องก่อน แล้วจึงนำออกมา เมื่อถึงวันกราบนิมิตพระสงฆ์ไว้ก็เตรียมจุดปัจจัย ข้าวปลาอาหารแยกเป็นหมวดหมู่ ถ้าเป็นการทำบุญตอนเช้าจะมีการตักบาตรด้วย ถ้าทำพิธีถวายภัตตาหารเพลจะไม่มีการตักบาตร แต่วิธีการตั้งอัฐิ ก็กับการตั้งโต๊ะหมู่บูชา ให้อยู่คนละส่วนกัน ควรตั้งอัฐิให้ห่างจากโต๊ะหมู่บูชาที่มีพระพุทธรูป วางแจกันดอกไม้ กระถางรูป เชิงเทียนคู่ ถ้ามีการเจริญพระพุทธรูปมนต์จะมีสายสิญจน์จากพระพุทธรูป แต่ที่ขาดไม่ได้คือขันนํ้ามนต์ เทียนนํ้ามนต์ ขัน ๕ ตาลปัตร หล้าคา อาสนะ แก้วน้ำ เครื่องฉันใส่พาน ควรมีของเคียงด้วยเพื่อบูชา จัดเตรียมกระโถน กระจาดขี้ผึ้ง เครื่องใช้ในพิธีสงฆ์ ผ้าขาวรองพานข้างพระพุทธรูป

เตรียมอัฐิให้ห่างจากพระพุทธรูปพอประมาณ ปลูกข้าว มีรูปเจ้าของอัฐิ และมีปูย่า ตายายร่วม ก็เอามาตั้งรวมก็ได้จะได้อุทิศส่วนกุศลให้ไปพร้อมกันตลอดทั้งเจ้ากรรมนายเวร เขียนชื่อลงในภาชนะหรือจานกระเบื้อง เพื่อป้องกันไฟไหม้ เมื่อเผากระดาษเสร็จเอามากรวดน้ำ

จากนั้นปลูกข้าวแล้วตั้งอัฐิผู้ล่วงลับพร้อมทั้งรูป จะมีกระถางรูป ๑ กระถางก็ได้ ถ้าไม่มีก็เอาแก้วใสดินทราย แล้วปักเทียน ๑ ดอก รูป ๑ ดอก ใ้หน้าอัฐิ ข้างกระถางรูปเทียนจะมีดอกไม้ใส่แจกันก็ได้ แต่ให้มีเพียง ๑ แจกันเท่านั้น ห้ามวางแจกันเป็นคู่ เพราะจะเป็นการเลียนแบบตามลักษณะบูชาพระพุทธรูป ส่วนตรงนี้คนเฒ่าคนแก่จะห้ามทำ แล้วตั้งสายสิญจน์จากอัฐิไปหารูปทั้งหมด ดึงต่อวางใส่จาน จากนั้นโยงไปต่อกับประธานสงฆ์ แต่ห้ามเอาไปรวมกับสายสิญจน์ที่จะเจริญพระพุทธรูปมนต์ พระสงฆ์จะจับด้ายผิด เมื่อแยกจะตีมากกว่า ถ้ามีผ้าบังสุกุล ก็จัดใส่ภาชนะไว้ พระสงฆ์นั่งพร้อมถวายขันหมาก เสร็จก็เข้าสู่พิธี ผู้นำเชิญญาติผู้ใหญ่จุดรูปเทียน บูชาพระรัตนตรัยหน้าอัฐิ นำไหว้พระรับศีล ถ้าไม่เจริญพระพุทธรูปมนต์ไม่ต้องกล่าวคำวิปริต พระสงฆ์จะสวดถวายพรพระ แต่ถ้ากล่าวคำวิปริตต้องเจริญพระพุทธรูปมนต์ ถึงตอนถวายพรพระ พระขึ้นสวด (พาหุงฯ...) ให้ยกพาข้าวพระพุทธรูปมาถวายทั้งชุดที่เตรียมไว้แล้วกล่าวคำบูชาโดยการ

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว

อิมัง พะยัน ชะนัง สัมปันนัง... ไปจนจบ

แล้วจึงวางสำหรับลงทั้งหมด พระสงฆ์สวดจบ ญาติโยมตักบาตรเสร็จ หรือถ้าไม่ได้ตักบาตรก็ถวายภัตตาหารเพลก็ดี เอาสำหรับมาตั้งวางทั้งหมด ต่อหน้า พระสงฆ์พร้อมผ้าบังสุกุล ผู้นำกล่าวคำถวายทานให้ใช้แบบ **มะตะกะ** เท่านั้น เช่น **อิมานิ มะยัง ภันเต มะตะกะภัตตานิ...** หรือดูแล้วพระสงฆ์จะไม่อุปัถฌาย์ ให้ขึ้น **ทานัง เม ประสิฐุทัง สุทินนัง วะตะเมทานัง...** ก็ได้ พระไม่ต้องอุปัถฌาย์ แบ่งให้โยมกิน ถวายผ้าบังสุกุล ด้วยบทสวด **อิมัง วัตถัง บังสุกุลัง อหาริตะวา กัปปะสิกัง ตัสเสวะ เทมะ ทูติ อิมัง วัตถัง บังสุกุลัง อหาริตะวา กัปปะสิกัง ตัสเสวะ เทมะ ตะติ อิมัง วัตถัง บังสุกุลัง อหาริตะวา กัปปะสิกัง ตัสเสวะ เทมะ สวดทั้งหมด ๓ จบ**

พอเสร็จคำถวายทาน พระสังกอนิจจา โยมนั่งประนมมือ จบแล้วถวาย บาตรภาชนะพระประธาน เรียงตามลำดับ พร้อมถวายเป็นทั้งหมด อาหารคาวหวานสุดท้าย ถวายปัจจัย กลับมานั่งรอกรวดน้ำใส่กระดาดที่เผาไป เป็นการเสร็จ พิธีทำบุญอุปัถฌาย์

สุดท้ายนำเอาอุปัถฌาย์มาเข้าบสถอกที่วัด หรือที่ที่จัดเตรียมเอาไว้แล้ว หรือองค์ ภาตที่เรเตรียมไว้ เพราะจบพิธีเรียบร้อยแล้ว พระสงฆ์ประพรมน้ำมนต์ พระสงฆ์ ฉันเสร็จ แล้วต่อด้วยเลี้ยงแขกหรือที่มาร่วมงาน เป็นอันจบพิธีการทำบุญอุปัถฌาย์ หรือการย้ายอุปัถฌาย์ตามประเพณีโบราณตามที่กล่าวมา

โดยแท้จริงแล้ว กิจกรรมงานอันว่าด้วยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ไม่ว่าจะประเพณีใดก็ตาม ผู้ศึกษาจะต้องตั้งใจปฏิบัติและศึกษา ให้ละเอียด ทั้งคำพูดและวิธีปฏิบัติ ซึ่งครูบาอาจารย์ท่านมักจะสอนและถ่ายทอด วิชาความรู้เหล่านี้ให้เฉพาะบุคคลที่พร้อมจะเรียนรู้จริงๆ และพร้อมที่จะเสียสละ ประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมเป็นสำคัญ การที่จะไปทำพิธีกรรมต่าง ๆ แล้วไป เรียกร้องเอาปัจจัยจากเจ้าภาพ ครูบาอาจารย์ท่านถือว่าเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง งานประเพณีบางอย่างก็มีเฉพาะค่ายกครู ๙ บาท ๑๒ บาท หรือ ๒๔ บาทเท่านั้น บางงานอาจมีการผูกข้อไม้ข่มมือหรือผูกแขนพรหมณ์ผู้ทำพิธี เพื่อเสริมความเป็นสิริมงคล ซึ่งนั่นก็แล้วแต่ศรัทธาของเจ้าภาพเอง ประเพณีเหล่านี้มีมาแต่โบราณกาล ปัจจุบันจึงหาเยาวชนคนรุ่นหลังสืบทอดไว้ยากยิ่ง มีแต่จะสูญไปหากไม่มีคนสนใจ สืบสานเอาไว้

อนึ่ง ชาติไทยเราส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา ดังนั้น หากมีวัดอยู่ที่ไหน ย่อมมีพิธีกรรมทางศาสนาอยู่ในที่นั้น และในแต่ละสถานที่ แต่ละงานนั้น ก็ควรมี พิธีกรหรือเจ้าพิธีพานำให้วัพระสวดมนต์ เพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนาให้สำเร็จลุล่วง ไปด้วยดี ไม่ต่ำกว่างานละ ๑ คน แต่หากในอนาคต บ้านเมืองเราขาดผู้ซึ่งเสียสละ ตนเพื่อผลของส่วนรวมแล้ว วัดวาอารามและพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจะเป็น เช่นไร เป็นไปได้หรือที่จะให้พระสงฆ์ท่านกล่าวคำถวายทานเอง แล้วฉันอาหารเอง เช่นนั้นแล้ว ผู้เขียนจึงอยากบอกกล่าวแก่ท่านทั้งหลายว่า การเสียสละตนเอง เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมนั้น ได้อานิสงส์มากมายนัก หากอยากรู้ว่าได้อานิสงส์ มากเพียงใด ให้ไปศึกษาต่อได้จากหนังสือ อดองอัฐิ (อดองกระดูก) ซึ่งจะเห็นว่าการเก็บซากศพมาเผาทำเป็นกองฟอน แล้วทำพิธีสวดส่งส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ ผู้ล่วงลับนั้น ได้อานิสงส์มากถึงสองหมื่นกัป เช่นนั้นแล้ว ครูบาอาจารย์จึงพร่ำสอน ลูกศิษย์ให้มีใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อย่างน้อย เหล่าทวยเทพเทวดาร่วมসাဇ္ဇာการ อนุโมทนาบุญด้วยอย่างแน่นอน ถือเป็นการทำบุญเพื่อทำนุบำรุงพระศาสนาและ เพื่อยังประโยชน์สุขแก่บุคคลอื่นโดยแท้ จงพึงระลึกไว้เถิดว่า การรู้จักเป็นผู้เสียสละ ซึ่งความตระหนี่ถี่เหนียวได้นั้น ท่านจงพอใจในตนเองเถิด ดีกว่าเกิดมาเป็นคน แล้วมองเห็นเพียงประโยชน์ส่วนตนเป็นนักรบ

■ “ขอให้อคสาสู์ เພີຍໄປໃຫ້ຕັກປ່ອງ
คุณอาจารย์ยกใส่เกล้า
คนึงไว้อย่าลืม”

ขอจงอดทนหมั่นทำในสิ่งที่ถูกต้อง
อย่าลืมบุญคุณของครูบาอาจารย์

รายนามผู้ร่วมถวายทานเป็นธรรมทาน หนังสือ “มาเด้อ มาเอาบุญ” ฮีตสิบสอง

ด้วยอานูกาพแห่งพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระอริยเจ้า
ขอความปรารถนาอันเป็นกุศลทั้งปวงจงสำเร็จเถิด

คุณธนนันท์วรุฒม์ ลี้มทรงพรต
สะพานบุญ คุณอนุพงษ์ บุญนพ (เก๋)
คุณศิริพร อริยพุทธรัตน์
คุณจากรวรรณ เวชตระกูล
คุณศิรินาถา อริยพุทธรัตน์
คุณนันทนา สก๊อต
คุณรัชชวิช วิชญะหิรัญ
คุณบุญประครอง โทนทัย
คุณอัญชัญ มีศรี
คุณวีรปรัชญ์
คุณสมศรี และครอบครัว
คุณชวนพิศ โคตรพันธุ์
คุณรุ่งอรุณ แสงงาม
พ.อ.อ.หญิง นิชาภา เนื่องนัยสา
คุณปณิธี และครอบครัว
คุณพอใจ และครอบครัว
คุณวัชลี สุพรมงคลเลิศ

คุณอมรพันธ์ โนรา และครอบครัว
ดร.พิมพ์นภา นิษะนันท์
คุณขวัญใจ อติวรรณต์
คุณอิสริย์ นิมิตรภานนท์
คุณนิภาพร แก้ววู่
คุณดาวเรือง ธาณี
คุณอาชวิน วาณิชวัฒนสกุล
คุณเบญจมาศ ศรีวงศ์สงวน
คุณจิระวดี สาริพันธ์
คุณกัญลักษณ์ กลุ่มศรี
คุณธัญธรณ์ พุฒกลาง
คุณจุฑาพร นัยสงวนศรี
คุณกัญญาภัค เทพคำแบ่ง
คุณประทีป ปัจฉิมทีก
คุณศุภรัตน์ ประดิษฐ์จากรุโสภณ
พนักงาน บริษัท คีนน์ จำกัด

นิพพานปัจจุโย โหตุ